

333

๗ 243 ๗

๔. ๒

ศึกษาเรื่อง

* การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าว

ตำบลเจียรเข้ อำเภोजีร์ใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช *

ฝ่ายเกษตรผสมผสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จุฬารัต ๑๑ ถนนโยนน กรุงเทพมหานคร โทร. ๒๒๖๑๗๑, ๒๑๑๐๐๑๑

ปริญญานิพนธ์

ของ

วชิ ประภาวดี

- 7 ส.ย. 2521

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2521

68997

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำคณะได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้วเห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิตของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้.

วราภรณ์ ประธาน

วราภรณ์ กรรมการ

3 กุมภาพันธ์ 2521

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและเมตตาของบุคคลหลายฝ่าย
ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์สวาท เสนามรงค์ รองศาสตราจารย์ประเทือง มหระพิริยะ
และช่วยศาสตราจารย์ประภาภรณ์ อาคมานนท์ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาแนะนำ ให้ขอ
กิดเห็น ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จเมปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ และ
ขอขอบพระคุณยิ่งสำหรับ

ท่าน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านทุกคนในตำบลเข็ญเรา อำเภอเข็ญใหญ่
จังหวัดนครราชสีมา ที่ช่วยเหลือให้ความสะดวกและความร่วมมือในการให้การ
สัมภาษณ์

อาจารย์ประโยชน์ เรืองโรจน์ อาจารย์ประพันธ์ อำพันประสิทธิ์ อาจารย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา และคุณสุกัญญา อินทประวติ ที่กรุณาติดต่อให้
ความช่วยเหลือในการจัดพิมพ์

ท้ายสุดนี้ ขอขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับ พ่อ แม่ พี่ น้อง และคุณป้า
ประภาวดี ที่คอยช่วยเหลือให้การสนับสนุนและให้กำลังใจเพื่อการศึกษาของหนูเขียนตลอดมา

วชิ ประภาวดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการศึกษา	4
สมมุติฐานในการศึกษา	5
ความสำคัญของการศึกษา	5
ขอบเขตในการศึกษา	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	6
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
2 เอกสารและการค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
3 ลักษณะโครงสร้าง พื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของตำบลเข็มรเขา	42
ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ	42
ลักษณะที่ดิน	42
ลักษณะภูมิอากาศ	43
การตั้งถิ่นฐานของครอบครัวชาวนา	44
ลักษณะโครงสร้างของครอบครัวและการศึกษา	46
สภาพการผลิตโดยทั่วไป	47
ระบบการเช่าที่นา	48
การค้าข้าวในตำบลเข็มรเขา	48
การคมนาคมขนส่ง	50
4 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	51
แหล่งข้อมูล	51
การสัมภาษณ์และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	51
การรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล	53
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	55
สถิติที่ใช้ในการศึกษา	55

5	การวิเคราะห์ข้อมูล	56
	สภาพการถือครองที่ดินในอำเภอเข็บบรเขา	56
	วิเคราะห์ภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนา	86
	สภาพการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการผลิต	63
	ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิต	84
6	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	90
	แนวโน้มและปัญหาของการเช่าที่ดิน	91
	ภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนา	99
	สภาพการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อการใช้ทรัพยากรในการผลิต	93
	ความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิต	98
	สรุปผลการศึกษา	90
	ข้อเสนอแนะ	103
	บรรณานุกรม	106
	ภาคผนวก	111

บัญชีตาราง

การพ	หน้า	หน้า
1	ผลผลิตทอไร (จำแนกตามขนาดประเภทต่าง ๆ)	11
2	แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของชาวนาตำบลเข็ญ เขา ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2518/19	57
3	ขนาดเนื้อที่ที่ชาวนาถือครองแยกตามสภาพการถือครองที่ดิน ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2518/19	58
4	แบบการเสียค่าเช่าและอัตราค่าเช่าที่นาของชาวนาตำบลเข็ญ เขา ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2518/19	59
5	แสดงจำนวนชาวนาที่มีหนี้สินและแหล่งเงินทุน	60
6	ร้อยละของลูกหนี้แยกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	61
7	แสดงการใช้เครื่องมือทุนแรงของชาวนาแยกตามสภาพการถือครอง ที่ดิน	63
8	แสดงลักษณะของการใช้เครื่องมือทุนแรงแยกตามสภาพการถือครอง ที่ดิน	65
9	แสดงความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทุนแรง แยกตามสภาพการ ถือครองที่ดิน	66
10	แสดงการวางแผนการผลิตและระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ ตามแผน แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	67
11	ผลการปฏิบัติตามแผนการที่ไว้กว้างไว้ล่วงหน้า แยกตามสภาพ การถือครองที่ดิน	68
12	เหตุผลที่ทำให้ชาวนาไม่สามารถปฏิบัติตามแผนการที่ไว้กว้างไว้ แยกตาม สภาพการถือครองที่ดิน	69

13	แสดงจำนวนผู้ทำงานในและจำนวนผู้ทำงานจริงของครอบครัวชาวนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	70
14	แสดงความเอาใจใส่และเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นหลังจาก การไถหว่านและปักดำแล้ว แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน ...	71
15	จำนวนครอบครัวชาวนาที่มีการใช้ปุ๋ยและชนิดของปุ๋ยที่ใช้ แยกตาม สภาพการถือครองที่ดิน	73
16	แสดงลักษณะการใช้ปุ๋ยของชาวนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน...	74
17	แสดงแหล่งความรู้ในการใช้ปุ๋ย แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	75
18	ปัญหาการใช้ปุ๋ยของชาวนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	76
19	แสดงการทำงานเพื่อปรับปรุงที่ดินและลักษณะแรงงานที่ใช้ แยกตาม สภาพการถือครองที่ดิน	78
20	แสดงแหล่งน้ำในการทำนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	79
21	แสดงลักษณะปัญหาของการใช้น้ำ แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน ...	80
22	แสดงจำนวนของครอบครัวชาวนาที่มีการใช้เครื่องสูบน้ำ แยกตาม สภาพการถือครองที่ดิน	81
23	แสดงการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	82
24	แสดงแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	83
25	แสดงความรู้ความเข้าใจในการใช้พันธุ์ใหม่ของชาวนา แยกตาม สภาพการถือครองที่ดิน	84
26	ผลผลิตต่อไร่ แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	85
27	แสดงการขายผลผลิตของชาวนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน	88

ภูมิหลัง

การทำนาเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนไทยส่วนมากและเป็นอาชีพสำคัญที่สุด ตามผล การสำรวจผลเมืองของประเทศไทยครั้งหลังสุด พ.ศ. 2517/18 ปรากฏว่าทั่วประเทศ มีครอบครัวชาวนาอยู่ไม่น้อยกว่า 3 ล้านครอบครัว ทำนาอยู่ในที่นาประมาณ 50 ล้านไร่ ไร่ข้าวประมาณปีละ 13 ล้านคันเป็นอย่างน้อย (กองเศรษฐกิจการเกษตร, 2519 : 44) ซึ่งถ้าคิดเป็นเงินตามราคาซื้อขายกันจะเป็นเงินไม่น้อยกว่าปีละ 20,000 ล้านบาท และเมื่อพิจารณาจำนวนพลเมืองในประเทศไทยปัจจุบันซึ่งมีอยู่ประมาณ 43 ล้านคน (กังวาล เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2519 : 13) ปริมาณข้าวที่บริโภคในปีหนึ่งจะไม่น้อย กว่า 8 ล้านตัน จึงเห็นได้ว่าข้าวมีความสำคัญสำหรับคนไทยมาก

ในกานเศรษฐกิจพิจารณาจากสถิติจำนวนสินค้าที่ส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศแล้ว จะเห็นว่า มูลค่าของสินค้าทุกชนิดที่ส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศในระยะที่แล้มาตกปีละ ประมาณ 45,007 ล้านบาท ซึ่งถ้าแยกออกเป็นพืชผลในทางเกษตรกรรม โดยได้จากการทำสวนและทำนาเป็นประมาณร้อยละ 96 ของสินค้าออกทั้งหมด ถ้าคิดเฉพาะข้าวเพียง อย่างเดียวจะเป็นสัดส่วนในการส่งออกถึงร้อยละ 60 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2519 : 80 - 81) จึงเห็นได้ว่าข้าวยังเป็นสินค้าหลักที่สำคัญ ซึ่งนำเงินตราต่างประเทศ เข้ามา นับเป็นรายได้ที่สำคัญที่สุด ข้าวจึงเปรียบได้ว่าเป็นเส้นโลหิตใหญ่ที่หล่อเลี้ยง ประชาชนชาวไทยให้อยู่กินดีตลอดมา

อนึ่ง ถ้าพิจารณาจำนวนประชากรของประเทศที่มีอัตราเพิ่มถึงปีละ 3.2 % หรือ ประมาณปีละหนึ่งล้านคน (กังวาล เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2519 : 10) ก็เป็นอีกเหตุ หนึ่งที่ทำให้มีความต้องการข้าวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งเมื่อคิดอย่างคร่าว ๆ แล้วปรากฏว่า

พลเมืองที่เพิ่มขึ้นปีละหนึ่งล้านคน ต้องบริโภคข้าวประมาณสองแสนตันขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าเราจะต้องผลิตข้าวเปลือกให้ได้ปีละกว่าสองแสนตันจึงจะพอและเหลือส่งออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศได้ในอัตราไม่ต่ำกว่าปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาผู้ผลิตข้าวแล้วจะเห็นว่า ชาวนาไม่ว่าในภูมิภาคใดของประเทศจะมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นและยากจน สาเหตุสำคัญน่าจะเป็นเพราะประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนาต่ำมาก ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากปัญหาด้าน การถือครองที่ดิน หรือด้านดินฟ้าอากาศ เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่า การผลิตทางการเกษตรของประเทศไทยยังมีประสิทธิภาพต่ำและยังขึ้นอยู่กับปัจจัยธรรมชาติซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศและปริมาณน้ำฝน ถ้ามีไผ่ฝนตกต้องตามฤดูกาลมีน้ำบริบูรณ์ การผลิตข้าวและพืชไร่ของเกษตรกรจะได้ผลดี แต่ถ้าปีใดเกิดฝนแล้งมีน้ำน้อย เช่นในปี พ.ศ. 2515/16 ที่ผ่านมา (กองเศรษฐกิจการเกษตร, 2519: 18 - 19) ข้าวและพืชไร่ได้รับความเสียหายผลผลิตลดลง กระทบกระเทือนต่อรายได้ของประเทศ เพราะสินค้าเกษตรเป็นสินค้าออกที่เป็นรายได้หลักของประเทศจากสภาพการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การทำนาของเราควรได้รับการพัฒนาอย่างรีบด่วน

ปัจจุบันมีกลุ่มบุคคลหลายกลุ่มพยายามศึกษาหาทางแก้ไขปัญหของชาวนา เช่น วิวัฒน์ชัย อัครถาวร ศึกษาและสรุปปัญหาของชาวนาไว้ดังนี้

1. การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต
2. การตลาด
3. การขาดแคลนที่ดินทำกิน (วิวัฒน์ชัย อัครถาวร, 2518: 413)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดินจะเห็นว่า แรงจูงใจในการผลิตของชาวนาแตกต่างกันตามสภาพการถือครองที่ดิน เช่น ชาวนาที่ต้องเช่านาผู้อื่นท่าจะขาดแรงจูงใจในการผลิต ไม่สนใจดูแลรักษา ไม่กล้าลงทุนในที่ดินที่ตนเองเช่าอยู่ เพราะไม่แน่ใจว่าจะได้เช่าต่อไปอีกหรือไม่ จากผลการวิจัยของ สมชาย สายพันธุ์ พบว่าลักษณะการถือครองที่ดินมีผลต่อการผลิตของเกษตรกรมาก เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ย่อมมีความตั้งใจ

ที่จะบำรุงและรักษาที่ดินที่เป็นของตนมากกว่าเกษตรกรที่เช่าที่ดินทำกิน นอกจากนั้นเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองยังสามารถวางแผนการผลิตในระยะยาวได้และสามารถเริ่มงานใหม่ ๆ ได้เต็มที่ (สมชาย สายพันธ์, 2513: 19.) นิพนธ์ พัวพงศกร กล่าวว่า กลไกที่เป็นเจ้าของที่ดินที่ตนทำกินอยู่จะเต็มใจทำให้ได้ดีที่สุด เพราะผลผลิตทั้งหมดที่เกิดจากหยาดเหงื่อแรงงานขอมกเป็นของตน เพราะฉะนั้น กลไกยอมใช้ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการผลิต เช่น ปุ๋ย และแรงงาน จนกระทั่งเงินที่ได้จากการขายผลผลิตส่วนที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ปัจจัยเหล่านี้ เท่ากับราคาปัจจัยนั้น ๆ ซึ่งการใช้ปัจจัยแบบนี้เป็นการใช้อย่างคุ้มค่า สำหรับทางค่านผู้เช่าเมื่อพิจารณาจากสถิติการเช่ามาแล้ว จะเห็นว่าการเช่าบางส่วนมากทำสัญญากันมีต่อปี อัตราค่าเช่าสูงขึ้นทุกปี และเป็นอัตราที่ผู้เช่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ผู้เช่าได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าผลผลิตของเจ้าของที่ดินเอง เพราะผู้เช่าขาดความกระตือรือร้นที่จะบำรุงรักษาที่ดินให้มีสภาพดีขึ้น เนื่องจากมีความรู้สึกว่าจะไม่ใช้ที่ดินของตน ถ้าหากลงทุนทำไปแล้วไม่แน่ว่ามีต่อไปเจ้าของที่ดินจะให้เช่าต่อหรือไม่และถ้าให้ผลผลิตก็ในปีนี้ ปีหน้าผู้เช่าอาจต้องเสียค่าเช่าแพงขึ้น นอกจากนั้นผู้เช่าเหล่านี้ยังมีหนี้สินมาก และการหาแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องก็ยากในอัตราค่ามาปรับปรุงงานก็หายาก การขายข้าวหรือผลผลิตอื่น ๆ ก็ขายได้ในราคาต่ำอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตทั้งสิ้น

จากสภาพการณ์ดังกล่าวพอจะชี้ให้เห็นว่า การเกษตรของไทยควรที่จะได้รับการพัฒนาอย่างรีบด่วน โดยการหาทางเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้ได้ ซึ่งจะทำได้สองทางด้วยกัน คือ โดยการขยายเนื้อที่เพาะปลูกออกไป ซึ่งหมายถึง การนำเอาพื้นที่รกร้างว่างเปล่า หรือไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้ทางหนึ่งและอีกทางหนึ่งโดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการเพาะปลูกในพื้นที่ซึ่งมีอยู่แล้วให้สูงขึ้น ซึ่ง ชเนศ กองประเสริฐ กล่าวว่า วิธีแรกนั้นเป็นวิธีที่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและต้องลงทุนลงแรงมาก เพราะต้องสร้างพื้นฐานที่จำเป็นขึ้นมา แล้วยังเป็นวิถีทางที่มีขอบเขตจำกัดด้วย เนื่องจากพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่มีได้ใช้ทำประโยชน์มีแต่จะหมดไป ด้วยเหตุนี้การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรจึงต้องมุ่งไปทางด้านการเพิ่มประสิทธิภาพของการเพาะปลูกในพื้นที่ซึ่งมีอยู่แล้วให้สูงขึ้นและจากสาเหตุที่จำนวนประชากรของประเทศเพิ่มขึ้นในอัตราสูงก็ยิ่งจำเป็นต้องถึงวิธีปรับปรุงประสิทธิภาพในการเพาะปลูกยิ่งขึ้น (ชเนศ กองประเสริฐ,

วิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพทางการเพาะปลูกนี้ เป็นวิธีการที่ได้ผลดีและใช้เวลา น้อยที่สุดในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น ดังปรากฏในหลายประเทศ ซึ่งมีการพัฒนา ทางการเกษตรจนเจริญก้าวหน้า เช่น ญี่ปุ่นและไต้หวัน ต่างยึดถือการปรับปรุงประสิทธิภาพ การผลิตเป็นหลักทั้งสิ้น การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการเกษตรนั้นทำได้หลายทาง เช่น การ ปรับปรุงแก้ไขสภาพการถือครองที่ดิน การนำเอาเทคนิคและวิธีการเพาะปลูกสมัยใหม่มาใช้ การปรับปรุงพันธุ์ข้าวให้มีคุณสมบัติที่จะให้ผลผลิตสูงขึ้น การป้องกันโรคและศัตรูข้าวก็ทำให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้มีการใช้ปุ๋ยอย่างถูกต้อง เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้ อัมมาร์ สยามวาลา กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้ว เกษตรกรไทยมีการใช้ปุ๋ยในอัตราต่ำมากผลผลิตต่อไร่จึงต่ำ เช่น ในการปลูกข้าวในปี พ.ศ. 2513 เปรียบเทียบกับญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน ซึ่งมีการใช้ ปุ๋ยอย่างเหมาะสมแล้วจะเห็นว่าผลผลิตต่อไร่สูงถึง 896.3, 772 และ 692 กิโลกรัม ต่อมไร่กับ เติบกับผลผลิตของเราซึ่งผลิตได้เพียง 300 กิโลกรัมต่อไร่ แล้วจะเห็นว่า ต่างกันมาก (อัมมาร์ สยามวาลา, 2517: 44 - 45) แต่จากสถิติผลผลิตข้าวสูงสุดใน ประเทศไทย ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2509 ชาวนาไทยสามารถผลิตข้าวได้ถึง 1,600 กิโลกรัมต่อไร่ (ห่านอง สิงคาลวณิช, 2516: 10) จะเห็นได้ว่า ผลผลิตต่อไร่ของข้าว ทั้งประเทศมีทางที่จะเพิ่มให้สูงขึ้นได้อีกมาก

เท่าที่กล่าวมาแล้วพอจะชี้ให้เห็นว่า ปัญหาในการผลิตข้าวของชาวนานั้นมีมากในที่นี้ ผู้ศึกษาจะได้อีกศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการ ผลิตข้าว และจะศึกษาเพียงค่าขลเคียวเท่านั้น

จึงสรุปว่า

* ความมุ่งหมายในการศึกษา *

1. เพื่อศึกษาถึงข้อเท็จจริงเรื่องสภาพการถือครองที่ดินในเขตที่ศึกษา
2. เพื่อศึกษาภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนาในเขตที่ศึกษา
3. เพื่อศึกษาถึงผลของการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการ ใช้ทรัพยากรในการผลิต
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิต

สมมุติฐานในการศึกษา

1. สภาพการถือครองที่ดินที่ต่างกันจะมีผลให้ชาวนามีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรการผลิตแตกต่างกัน
 - 1.1 ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรการผลิตสูงกว่าชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม
 - 1.2 ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรการผลิตสูงกว่าชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง
 - 1.3 ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม จะมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรผลิตสูงกว่าชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง
2. ประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนาจะแตกต่างกันตามสภาพการถือครองที่ดิน
 - 2.1 ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่าชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม
 - 2.2 ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่าชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง
 - 2.3 ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมจะมีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่าชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงสภาพการถือครองที่ดินที่แท้จริงในเขตการศึกษา
2. ทำให้ทราบถึงสภาพการผลิตข้าวของชาวนาในเขตการศึกษา ซึ่งอาจเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ในการช่วยเหลือชาวนา
3. ผลจากการศึกษาจะให้แนวทางที่เหมาะสมในการวางแผนปฏิรูปที่ดินในเขตการศึกษา
4. ผลจากการศึกษานี้ จะช่วยให้มีการศึกษาในลักษณะเดียวกันในภูมิภาคอื่นต่อไป

ขอบเขตในการศึกษา

1. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะตำบลเชียรเขา อำเภอยะบะ จังหวัด นครศรีธรรมราชเท่านั้น
2. ตัวแปรต้นมาศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ประสิทธิภาพในการผลิตและการใช้ทรัพยากรในการผลิต
 - 2.2 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ สภาพการถือครองที่ดิน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการถือครองที่ดิน หมายถึง สิทธิตามกฎหมายหรือสิทธิตามสัญญาของชาวนาที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากที่ดิน
2. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดิน หมายถึง ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเพื่อใช้ทำประโยชน์ซึ่งรวมถึงที่ดินที่เป็นของตนเอง โดยมีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิการเข้าทำประโยชน์หรือเป็นที่ดิน ที่ชาวนาเป็นเจ้าของและไถ่จำไปขายฝากผู้อื่นไว้ แต่ยังคงมีสิทธิในการเข้าทำประโยชน์ หรือเป็นที่ดินที่ชาวนาได้เข้าจับจอง แต่ไม่มีหนังสือสำคัญแสดงสิทธิการเข้าทำประโยชน์
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม หมายถึง ชาวนาที่ไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์เป็นของตนเองอยู่บ้างและได้เช่าที่นาของผู้อื่นมาทำเพิ่มเติมด้วย
4. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง หมายถึง ชาวนาที่ไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง จึงต้องเช่าที่นาของผู้อื่นทั้งหมด
5. ที่ดินเช่า หมายถึง ที่ดินที่ชาวนาได้ทำการถือครอง เพื่อใช้ทำประโยชน์ด้วยการเช่าจากผู้อื่นและเสียค่าเช่าเป็นค่าตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นการเช่าที่ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม

6. การเช่านา หมายความว่า การเช่าหรือการเช่าช่วงโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าที่นาเพื่อทำนา ไม่ว่าการเช่าหรือเช่าช่วงนั้นจะมีหลักฐานเป็นหนังสือสัญญาหรือไม่ก็ตาม
7. ประสิทธิภาพในการผลิต หมายถึง ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่
8. ทรัพยากรการผลิต หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิต เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน และรวมถึงเทคโนโลยีในการผลิตด้วย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ถือว่า ลักษณะต่าง ๆ ทางธรรมชาติของเขตที่ศึกษาไม่มีความแตกต่างกัน
2. ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาศึกษา เป็นข้อมูลในฤดูกาลเพาะปลูกปี พ.ศ. 2518/19
3. การทดสอบสมมุติฐานต่าง ๆ ทุกข้อกำหนดค่าความเชื่อมั่น 95 % ($\alpha = .05$)

เอกสารและการค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 มีอาชีพทางการเกษตรและโดยเฉพาะทางการปลูกข้าว ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งนี้เพราะอาหารหลักของประชากรส่วนใหญ่คือ ข้าว และปริมาณข้าวที่ส่งออกขายต่างประเทศก็มีมูลค่าสูงตลอดมา แม้ว่าการเกษตรจะมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของคนไทยมาช้านานแล้วก็ตาม แต่การเกษตรโดยเฉพาะการทำนาที่ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ผลผลิตที่ได้ไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพในการผลิตยังต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่ใช้ในการผลิตข้าวซึ่งประกอบไปด้วยที่ดิน แรงงาน เมล็ดพันธุ์ข้าว น้ำ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น รถแทรกเตอร์ ไถ เครื่องพ่นยา มีด จอบ เสียม กระบุงชนข้าว เกียวเกี่ยวข้าว วัวและควาย ฯลฯ แล้วจะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วมีความแตกต่างกันระหว่างชาวนาด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันหรือสภาพการถือครองที่ดินแตกต่างกัน

เฟอห์และวิงเกอร์โฮทส์ (Fuhs and Vingerhoets) กล่าวว่า ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา คือระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2512 อัตราความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของสาขาเกษตรกรรมของประเทศไทยมีเพียงร้อยละ 5.4 ในขณะที่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสาขาอื่นมีถึงร้อยละ (Fuhs and Vingerhoets, 1972 : 1) ปัญหาสำคัญที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ในขณะนี้ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาการเกษตรให้ก้าวหน้าเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เหมาะสมกับสภาพความผันแปรทางเศรษฐกิจทั้งในและนอกประเทศ และให้เหมาะสมกับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ความก้าวหน้าในทางการเกษตรในขั้นนี้หมายถึง การผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้รายได้ของเกษตรกรและมาตรฐานการ

ครองชีพสูงขึ้น สง่า ภิกขิยจร ได้ให้ความเห็นว่า การแก้ปัญหาของชาวนาไม่ควรจะแก้โดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก เพราะพื้นที่เลี้ยง 50 ล้านไร่ที่มีอยู่แล้ว เพียงพอต่อผลิตภัณฑ์ให้ชาวนาใช้พื้นที่ทั้งหมดได้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เท่านั้น ผลผลิตก่อไรซึ่งทำอยู่รองรับแก่เป็นอันดับแรก โดยจัดการเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ ปัจจุบันชาวนายังไม่รู้จักพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพดีพอ (สง่า ภิกขิยจร, 2518: 78) ปัญหาแรกที่จะได้พิจารณาก็คือ สภาพการถือครองที่ดินจะมีผลต่อประสิทธิวิภาในการผลิต การที่ชาวนามบางส่วนไม่มีที่ดินทำน่านั้นมีผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนาอย่างไร เกี่ยวกับปัญหานี้ อำนวย ชุมสมุทร ได้วิจัยพบว่า ในการพัฒนาการเกษตรนั้น ที่ดินนับว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญมาก เพราะนอกจากจะต้องอุดมสมบูรณ์และมีสภาพเหมาะสมแก่การเพาะปลูกแล้ว สัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับที่ดินซึ่งมีอยู่หลายฐานะด้วยกันจะต้องดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย จึงจะทำให้การผลิตได้มีผลดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธภาพระหว่างผู้ใช้ที่ดินที่มีฐานะเป็นผู้เช่ากับที่ดินที่เช่ามา เพราะถ้าระบบการเช่าที่ดินขาดความเสมอภาคและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรแล้ว ก็ย่อมจะทำให้ผู้เช่าขาดความหวังและสิ่งจูงใจในอันที่จะปรับปรุงการผลิตให้ได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้ผู้เช่ามีรายได้ต่ำ (อำนวย ชุมสมุทร, 2509: 8 - 11) กองเศรษฐกิจการเกษตรได้สำรวจพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการถือครองที่ดินได้แก่ ปัญหาที่เกษตรกรมีที่ดินไม่พอทำกิน โดยเฉลี่ยมีประมาณครอบครัวละ 20 ไร่ ซึ่งไม่พอกับการดำเนินงานขั้นธุรกิจ นอกจากนั้นยังมีลักษณะแบ่งแยกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อย และยังมีเกษตรกรอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เฉลี่ยทั้งประเทศมีประมาณร้อยละ 20 ซึ่งภาคกลางนับว่าสูงที่สุดถึงร้อยละ 40.66 ภาคเหนือร้อยละ 18.28 ภาคตะวันออกร้อยละ 38.08 ภาคตะวันตกร้อยละ 23.14 ภาคใต้ร้อยละ 4.42 ภาคตะวันออกเฉียเหนือร้อยละ 5.07 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี เพราะพื้นที่ของประเทศมีจำกัด แต่ประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราสูงมาก (กองเศรษฐกิจการเกษตร, 2519: 35 หน้า) ผลจากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน ปรากฏว่าเกษตรกรต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และเมื่อเสียกรรมสิทธิ์ไปแล้วโอกาสที่จะได้คืนมามีน้อยมาก เกษตรกรไม่มีเงินที่จะไปซื้อกลับคืนมา เพราะราคาที่ดินสูงขึ้นเป็นลำดับ

ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินหากไม่แก้ไขให้ทันเวลาที่แล้ววันนี้จะทวีความรุนแรงขึ้น ถ้าจะเป็นอันตรายแก่ประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองด้วย (กรมพัฒนาที่ดิน, 2518: 15 - 19) อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้สำรวจพบว่า ผลจากการที่ชาวนาต้องเป็นผู้เช่านาทำกิน จะทำให้ใช้วิธีการผลิตแบบล้าสมัย คือ เกษตพามาเช่นไร้ทำต่อ ๆ ไปเช่นนั้น ไม่มีการปรับปรุงที่ดินให้ดีขึ้น ไม่รู้จักใช้ปุ๋ย หรือถักเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมยิ่งกว่านั้น การผลิตยังอาศัยธรรมชาติเข้าช่วยเป็นส่วนใหญ่ การใช้เครื่องทุ่นแรงก็มีน้อยมาก (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2514: 16 - 17) บรรเจิด พลาญกูร ได้ให้ความเห็นว่า โดยหลักการแล้ว การที่จะให้มีการใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมให้มากที่สุดก็ จะได้ผลสมความมุ่งหมายก็ต่อเมื่อเกษตรกรมีที่ดินของตนเอง (บรรเจิด พลาญกูร, 2519: 1) วิทยากร เขียงกุล ได้เสนอความเห็นว่าการที่เกษตรกรต้องเช่านาเขาทำ ส่วนใหญ่เป็นการทำสัญญาระยะสั้นซึ่งทำกันปีต่อปี ทำให้เกษตรกรผู้เช่าไม่สนใจทำนุบำรุงที่ดิน เพราะหากผู้เช่าลงทุนไปแล้วเจ้าของที่ดินไม่ให้เช่าต่อผู้เช่าก็ยอมเสียประโยชน์ นอกจากนี้แล้ว เกษตรกรผู้เช่ามักจะยากจนมีหนี้สินมากกว่าเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ดังนั้นยอมไม่มีทุนพอที่จะทำนุบำรุงที่ดิน เป็นผลให้การผลิตของเกษตรกรผู้เช่าเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (วิทยากร เขียงกุล, 2519: 67) ประเสริฐ แยมกลินพุง ได้กล่าวถึงงานวิจัยของ ดร.ไชยยงค์ จูชาติ ซึ่งเปรียบเทียบระหว่างผู้เช่ากับเจ้าของนาในภาคกลางของประเทศไทยว่า ผู้เช่านามีผลผลิต ความเป็นอยู่ มีหนี้สิน สภาพชีวิตทุก ๆ ด้านต่ำกว่าเจ้าของที่นาทั้งนั้น ในแง่การลงทุนต่าง ๆ ในที่ดิน ผู้เช่าทำน้อยกว่า ระดับการศึกษาผู้เช่าต่ำกว่า หนี้สินผู้เช่าก็มีมากกว่า (ประเสริฐ แยมกลินพุง, 2515: 15) ศรีชน ยอดกันยา กล่าวว่า ปัญหาสำคัญริบควนของชาวนาก็คือ ที่ดินทำกิน ค่าเช่านาที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งจะมีผลต่อการลงทุนในการผลิต (ศรีชน ยอดกันยา, 2519: 30) เงิน ศรีสุรภัย วิจัยพบว่า ปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดินและค่าเช่าที่นาแพง เป็นปัญหาที่เรื้อรังมาช้านาน และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศ (เงิน ศรีสุรภัย, 2518: 11) วิวัฒน์ชัย อัครถาวร ศึกษาปัญหาการเช่านาของชาวนาไทยพบว่า ประสิทธิภาพในการผลิต

ของผู้เช่าหน้าทำจะต่ำกว่าผู้ที่มิหน้าเป็นของตนเอง ซึ่งตัวเลขตามตาราง จะสนับสนุนความ
คิดดังกล่าว

ตาราง 4 ผลผลิตกอไร (จำแนกตามชาวนาประเภทต่าง ๆ)

ประเภทของชาวนา	จำนวนชาวนา ที่สัมภาษณ์	ปีการเพาะปลูก ๒๕๑๖/๑๗			ปีการเพาะปลูก ๒๕๑๕/๑๖		
		ผลผลิต (ถึง)	เนื้อที่ (ไร่)	ผลผลิตกอไร (ถึง)	ผลผลิต (ถึง)	เนื้อที่ (ไร่)	ผลผลิตกอไร (ถึง)
มีที่นาของตนเอง	๕๓	๓๕,๓๕๐	๑,๕๖๗.๕	๓๘,๑๑	๒๔,๑๕๐	๑,๘๑๕.๐๐	๓๕.๓๕
เช่าบางส่วน	๕๓	๑๐๐,๐๐๐	๒,๕๖๘.๐	๓๘.๕๔	๓๗,๘๐๕	๒,๒๕๕.๐๐	๓๓.๕๐
เช่าทั้งหมด	๕๒	๓๗,๕๑๔	๓,๑๕๐.๗	๓๖.๕๓	๕๕,๑๖๔	๒,๐๗๔.๗๕	๒๘.๕๒
เฉพาะ ๒ กับ ๓	๑๐๕	๑๓๗,๕๑๔	๕,๖๗๗.๐	๓๘.๖๓	๑๓๖,๕๑๓	๔,๐๖๕.๗๕	๓๓.๓๓
รวมทั้งสิ้น	๑๕๘	๒๕๓,๓๐๔	๖,๖๐๕.๕	๓๘.๓๕	๒๐๑,๑๐๓	๖,๘๑๕.๗๕	๓๒.๕๒

ที่มา : วิวัฒน์ชัย ชัยถาวร, ปัญหาการเช่านาของไทย, ตารางที่ , หน้า

จากตาราง 4 ผลผลิตของชาวนา ๓ ประเภทมีความแตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งชาวนาที่มีที่นาเป็นของตนเองจะมีผลผลิตกอไรสูงกว่าชาวนาประเภทเช่าบางส่วนและเช่าทั้งหมด วิวัฒน์ชัย ฯ ยังได้ชี้ให้เห็นว่า ชาวนาที่ไม่มีที่นาเป็นของตนเอง จะมีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำสุด ส่วนชาวนาที่เช่าบางส่วนจะมีประสิทธิภาพที่ต่ำกว่าเล็กน้อย เขาสรุปว่า สาเหตุที่ผลผลิตกอไรของชาวนาที่ไม่มีที่นาเป็นของตนเองต่ำที่สุดนั้น เนื่องมาจาก

1. ชาวนาประเภทนี้ไม่มีทุนเพียงพอที่จะขอยืมเพื่อปรับปรุงการผลิต
2. อัตราค่าเช่าสูงทำให้ผลผลิตส่วนเกินที่เหลือจากค่าเช่าที่จะนำไปขายมีน้อย การขาดแคลนทุนจึงมีเรื่อยไป

3. เจ้าของนาไม่สนใจที่จะช่วยเหลือผู้เช่าในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต เห็นได้จากเจ้าของนาส่วนใหญ่ไม่ได้ออกค่าใช้จ่ายในการทำนา
4. การขาดความกระตือรือร้นของผู้เช่าที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต เหตุผลก็เป็นเพราะที่ดินที่เช่าไป เป็นที่ดินของตนเอง หรือเจ้าของนาไม่ช่วยส่งเสริมแก่การที่จะปรับปรุงผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของชาวนาที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง สามารถทำได้คือ จัดให้มีการควบคุมค่าเช่า เพราะการควบคุมค่าเช่าจะช่วยให้ผู้เช่าปรับปรุงการผลิตได้โดยง่ายขึ้น (วิวัฒน์ชัย อัครถาวร, 2518: 448-450)

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์และพรสวรรค์ คงความพร ได้สำรวจผลของการถือครองที่ดินที่มีต่อประสิทธิภาพการผลิตและการกระจายรายได้ของชาวนาไทย ที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินของผู้เป็นเจ้าของนาและผู้เช่า ไม่แตกต่างกันมากเท่าใดนัก แต่ประสิทธิภาพในการใช้แรงงานของผู้เช่าทั้งหมดต่ำกว่ามาก นอกจากนั้นการใช้ปุ๋ยของผู้เช่าที่ดินก็ต่ำกว่ามาก (ทองโรจน์ อ่อนจันทร์และพรสวรรค์ คงความพร, 2516: 75-92) ท่านอง สิงศาลวนิช ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาสภาพการถือครองที่ดินว่า เมื่อเกษตรกรอยู่ในฐานะต้องเป็นผู้เช่าที่ดินทำกิน เป็นประจำทั้งนี้ สืบจากข่าวในอัตราสูงทำให้ไม่มีรายได้ หรือพอเลี้ยงตัวเอง จำเป็นต้องกู้ยืมจากนายทุนโดยเสียดอกเบี้ยแพง ๆ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรประเภทนี้ย่อมจะตกต่ำลงไปเรื่อย (ท่านอง สิงศาลวนิช, 2514: 36)

ทองกร ธาระวานิช ศึกษาเรื่อง การกีดขวางประเทศกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้กล่าวถึง ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตรของประเทศไทยว่า ประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าทางเกษตรต่ำมาก เนื่องจากสาเหตุดังนี้

1. โครงสร้างทางการเกษตรยังเป็นแบบโบราณอยู่ ยากที่จะรับวิธีการผลิตแบบใหม่เข้ามาใช้
2. ผู้เช่านาซึ่งมีมากขึ้นเป็นลำดับ ขาดแรงจูงใจในการผลิต

3. สิ้นเชื้อการเกษตรไม่เพียงพอต่อความต้องการ เกษตรกรยังต้องอาศัยสินเชื่อ
เพื่อค้ำหนุนกลางอยู่ จึงทำให้ถูกกดราคาผลผลิต (ทองกร ชารวณิช, 2512: 60 - 63)

เท่าที่กล่าวมานี้พอจะชี้ให้เห็นว่า สภาพการถือครองที่ดิน โดยเฉพาะการเช่านาทำ
นั้นทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ และยังทำให้มีปัญหาคืออื่นตามมาอีกด้วย เช่น ปัญหาทางสังคม
การปกครองและการเมือง หลังจากเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2516 เป็นต้นมารัฐบาลก็
พยายามดำเนินการช่วยเหลือชาวนามากขึ้น โดยการออกพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา
พ.ศ. 2517 ทั้งนี้เพราะ พระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2493 ที่ใช้บังคับอยู่นั้นไม่
เหมาะสมเพราะ สภาพการทำนาเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบที่คาดไว้ในกฎหมายดังกล่าวจึง
ไม่เพียงพอ ประกอบกับวิธีการกำหนดค่าเช่านาขึ้นสูง ซึ่งกีดกันไว้เป็นการแน่นอนในกฎหมาย
นั้นไม่เป็นธรรม สมควรที่จะกำหนดตามสภาพท้องที่และประเภทของข้าวหรือพืชไร่ที่ปลูกโดย
คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการลงทุนของผู้เช่านาดด้วย จึงได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา
พ.ศ. 2517 ขึ้น

ถ้าต่อไปที่จะได้พิจารณาก็คือ สภาพการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อ
ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรการผลิต ซึ่งการใช้ทรัพยากรในการผลิตนั้น ชาวนาจะใช้
ทรัพยากรในการผลิตต่างกันออกไปตามสภาพการถือครองที่ดินด้วย ซึ่งนิพนธ์ พัวพงศกร ได้
ให้ความเห็นว่า ถ้าชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินซึ่งก่นทำกินอยู่ เขาก็จะพยายามใช้ปัจจัยต่าง ๆ
ที่มีอยู่มาผลิตพืชผลขายจนทำให้เขาได้รับกำไรสูงสุด (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2517: 315)
จากการศึกษาของ อำนวย หุมสมุห พบว่า ระบบการเช่าที่ดินเพื่อการทำนาในภาคกลาง
ในปัจจุบันมีผลกระทบกระเทือนต่อภาวะการผลิตของชาวนามาก โดยเฉพาะชาวนาที่เป็นผู้เช่า
ที่ดินทั้งแปลงและค่าความผลผลิตของการเช่านาจะยิ่งลดต่ำลงเรื่อย ๆ เพราะสภาพการผลิตใน
อนาคตไม่สามารถจะดำเนินการผลิตแบบพื้นที่กว้าง (extensive) ได้ เนื่องจากอุปทาน
ของที่ดินมีจำกัด แก่อุปสงค์มีมาก เพราะชาวนามีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้ขนาด

เนื้อที่ให้นาเล็กลง ดังนั้น จึงต้องดำเนินการผลิตแบบเข้มข้น (intensive) โดยการ
เพิ่มปัจจัยการผลิตผันแปร (variable costs) ให้มากขึ้น แต่ใช้พื้นที่เท่าเดิม การ
ผลิตแบบนี้อาจจะไม่มีปัญหามากนักสำหรับชาวนาที่มีพื้นนาของตนเอง เพราะพืชผลที่ผลิตได้
ย่อมตกเป็นของตนเองทั้งหมด แต่จะเป็นการยากที่จะส่งเสริมให้เขาดำเนินการผลิตตาม
วิธีนี้ (อำนาจ ชุมสมุทร, 2509 : 50 - 51)

นิพนธ์ พัวพงศกร กล่าวถึงผลของการเช่าที่ดินประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพ
ภาพในการใช้ทรัพยากรการผลิต ไว้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเมื่อเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดิน ถ้าชาวนาเป็น
เจ้าของที่ดินซึ่งตนทำกินอยู่ เขาก็นำปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่มากผลิตพืชผลขายได้กำไรสูงยุคนั้น
คือผู้ผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะผลิตจนกระทั่ง $MC = MR_x = P_x$ สมมุติว่าปัจจัย
การผลิตมีเพียงสองชนิด คือ ที่ดินและแรงงาน ถ้ากำหนดให้แรงงานที่ใช้คงที่ จะพบว่า

$$MC = \frac{TVC_2 - TVC_1}{TP_2 - TP_1} = \frac{r \cdot R_2 - r \cdot R_1}{TP_2 - TP_1}$$

$$= r \times \frac{\Delta R}{\Delta TP}$$

ในที่นี้ TVC = ต้นทุนแปรผันรวม
 TP = ผลผลิตรวม
 R = ที่ดิน
 r = ค่าเช่า

แต่เราทราบว่า ผลผลิตส่วนเพิ่ม (marginal product) ของที่ดิน คือ

$$MP_r = \frac{\Delta TP}{\Delta R}$$

$$MC = \frac{r}{MP_r} = MR_x = P_x$$

$$\text{ถ้าเกษตรกรต้องการผลิตให้ได้กำไรสูงสุด} \therefore \frac{r}{MP_r} = P_x$$

$$r = MP_r \cdot P_x$$

$$r = VMP$$

ฉะนั้น ผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองจะใช้ปัจจัยและอย่างที่มีอยู่ทำการผลิตจนราคาปัจจัยเท่าที่มูลค่าส่วนเกินของผลผลิต (VMP) เพราะ ณ จุดนี้เขาจะได้กำไรสูงสุดตามเงื่อนไข

$$MC = MR$$

อย่างไรก็ตาม ถ้าชาวนามีที่ดินเล็ก ๆ เป็นของตนเอง แต่กลับมีความสามารถและต้องการทำมากกว่าเดิม หรือชาวนาที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองต้องการจะเช่า ก็ยอมเช่าที่ดินจากผู้อื่น ฉะนั้น การเช่าที่ดินจึงช่วยให้ชาวนาเหล่านี้ได้ทำกินบนที่ดินในขนาดที่ตนต้องการ บิชอปและทอซแซนต์ (Bishop and Toussaint) กล่าวว่า การเช่าที่ดินเป็นการเปิดโอกาสให้คนสองคนขึ้นไป คือ ผู้เช่ากับผู้ให้เช่าเอาปัจจัยการผลิตมาผลิตสินค้าร่วมกัน แต่ข้อตกลงในการเช่าระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่ามักจะขัดแย้งกัน เพราะทางฝ่ายทางใช้ปัจจัยการผลิตของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ละฝ่ายย่อมพยายามหารายได้เข้าตนเองให้มากที่สุด แต่ละฝ่ายจึงคิดว่า ปัจจัยการผลิตของอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีมูลค่าอะไร (Zero price) (Bishop and Toussaint, 1958: 156) ผลก็คือ ทางฝ่ายทางก็พยายามใช้ปัจจัยของอีกฝ่ายหนึ่งจนกระทั่งค่า VMP เท่ากับศูนย์

อนึ่ง การเช่าที่ดินซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จะมีผลต่อการใช้ทรัพยากรอย่างไร ผู้ศึกษาจะแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ ก่อน คือ

1. การเช่าแบบเสียค่าเช่าตายตัว (fixed renting) ซึ่งค่าเช่าที่เสียอาจเป็นเงินสด หรือผลผลิตก็ได้

2. การเช่าแบบแบ่งผลผลิตกัน (share renting)

เมื่อผู้เช่าต้องจ่ายค่าเช่าแบบหลังนี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่เกษตรกรหลายท่านยังมีความเห็นขัดแย้งกันอยู่ว่า จะมีผลต่อการใช้ทรัพยากรอย่างไร

ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรการผลิตในการเช่าแบบเสียค่าเช่าตายตัว การเช่าที่ดินแบบเสียค่าเช่าตายตัว ผู้เช่าอาจจ่ายค่าเช่าเป็นเงินสดหรือผลผลิตก็ได้ แต่จำนวนค่าเช่าในแต่ละปีถูกกำหนดลงไปตายตัวแล้วว่า ไร่ละกี่บาทหรือกี่ถัง และผู้เช่ามักจะต้องออกค่าใช้จ่ายในการผลิตเองทุกอย่าง แต่ก็จะได้รับผลการผลิตของตนเต็มที่

* ข้อดีของการเช่าแบบเสียค่าเช่าตายตัวก็คือ เมื่อผู้เช่าต้องออกค่าใช้จ่ายและเก็บเกี่ยวผลได้ทั้งหมดเอง ผู้เช่าย่อมมีแรงจูงใจที่จะทำการผลิตให้มีประสิทธิภาพเหมือนกับทำในที่ดินของตนเอง ที่ดินจะไม่ถูกใช้จนเสื่อมคุณภาพ เพราะเจ้าของที่ดินอาจจะระบุว่าห้ามปลูกพืชที่จะทำลายความอุดมของดินในที่ดินแต่ละแปลงได้

แต่เมื่อผู้เช่าต้องเสียค่าเช่าเป็นจำนวนตายตัวในแต่ละปีไม่ว่าผลผลิตและราคาที่ดินจะได้รับสูงค่าอย่างไร ผลก็คือ ผู้เช่าจะรับภาระเสี่ยงมากขึ้น ทำให้ผู้เช่าวางนโยบายการผลิตของตนเพื่อแสวงหารายได้สูงสุดในระยะสั้น แทนที่จะวางนโยบายในระยะยาว ทั้งนี้เป็นเพราะคนมีภาระต้องชำระค่าเช่าในแต่ละปี จึงต้องพยายามเลือกกิจการที่ให้ผลตอบแทนสูงในระยะสั้น (แม้ผลตอบแทนนั้นจะนับว่าต่ำก็ตาม) เพราะเป็นการเสี่ยงน้อยกว่าการเลือกกิจการที่ให้ผลตอบแทนสูงในระยะยาว

* โดยมากกลักรผู้เช่าจะยินดีเช่าแบบเสียค่าเช่าตายตัวก็ต่อเมื่อค่าเช่าถูกกว่าวิธีเช่าโดยแบ่งผลผลิต ทั้งนี้เพราะผู้เช่ารู้ว่าการเช่าแบบนี้เสียกว่า ผู้เช่าจึงต้องคิดลดจำนวนค่าเช่าที่ตนจะต้องจ่ายลง เพื่อชดเชยกับค่าเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการเช่า โดยเสียค่าเช่าตายตัว อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้เช่าจ่ายค่าเช่าเป็นเงินสด ผู้เช่าอาจมีวิธีลดความเสียลงได้ โดยตกลงกับเจ้าของที่ดินขอชำระค่าเช่าเป็นแบบยืดหยุ่น (flexible rent) ได้ วิธีการก็คือ ผู้เช่าและเจ้าของที่ดินจะตกลงกำหนดค่าเช่าที่เป็นฐาน (base rent) ก่อน หลังจากนั้น ถ้าต้นทุนค่าอากาศแปรปรวนทำให้ผลผลิตมีปกติไป หรือราคาปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลงไป ค่าเช่าที่ผู้เช่าชำระจริงก็จะเปลี่ยนไปด้วย ดังนี้

$$R_1 = R_0 \left(\frac{Q_1 \cdot P_{x_1} \cdot P_{y_0}}{Q_0 \cdot P_{x_0} \cdot P_{y_1}} \right)$$

โดยที่ R_1 = ค่าเช่าที่จ่ายจริงในปีปัจจุบัน

R_0 = ค่าเช่าที่ตกลงว่าจะเช่าเป็นฐาน

Q_1 = ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ โดยคิดจากท้องดินนั้นในปีปัจจุบัน

Q_0 = ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในท้องดินนั้น โดยคิดเอาปีที่เหตุการณ์ปกติเป็นฐาน

P_{x_1} = ราคานี้ราคาผลผลิตที่ได้รับในปีปัจจุบัน

P_{x_0} = ราคาหรือราคานี้ราคาผลผลิตในปฐฐาน

P_{y_1} = ราคาหรือราคานี้ราคาปัจจัยการผลิตในปีปัจจุบัน

P_{y_0} = ราคาหรือราคานี้ราคาปัจจัยการผลิตในปฐฐาน

จากสูตรนี้จะพบว่า ค่าเช่าที่จ่ายจริงในปีนี้จะสูงกว่าที่ตกลงกันไว้ ถ้าเป็นดินฟ้าอากาศดีทำให้ผลผลิตต่อไร่ หรือราคาผลผลิตสูงขึ้น ถ้าดัชนีราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ค่าเช่าที่จ่ายจริงย่อมลดลง ตัวอย่างเช่น เกมการเช่าที่ดินรายหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทกลงว่าค่าเช่าในปฐฐาน (R_0) ไร่ละ 70 บาท ผลผลิตข้าวโดยเฉลี่ยในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ในปีฐาน (Q_0) ไร่ละ 40 ถึง ราคาเฉลี่ยในปีฐาน (P_{x0}) ถึงละ 35 บาท และ
เลขคี่นี้ราคาปัจจัยการผลิตในปีฐานได้จากการคำนวณของกระทรวงพาณิชย์ คือ $Py_0 = 180$ บาท

สมมุติว่า ในปีที่ตกลงเช่ากันนั้น พอถึงฤดูการทำนาทนเก็บเกี่ยวเสร็จปรากฏว่า ผล
ผลิตข้าวทอไร (Q_1) ลดลงเหลือไร่ละ 30 ถึง ราคาข้าวโดยเฉลี่ย (P_{x_1}) สูงขึ้นเป็น
ถึงละ 42 บาท และคี่นี้ราคาปัจจัย (Py_1) สูงขึ้นเป็น 310 บาท ค่าเช่าที่จ่ายจริง
ในปีนั้น (R_1) จะเท่ากับ

$$\begin{aligned} R_1 &= 70 \left(\frac{30 \times 42 \times 180}{40 \times 35 \times 210} \right) \\ &= 54 \text{ บาทต่อไร่} \end{aligned}$$

จะเห็นว่า ข้อดีของการเสียค่าเช่าแบบยืดหยุ่น คือ สามารถลดการเสี่ยงที่เกิด
จากการจ่ายค่าเช่าเป็นก้อนตายตัวได้ ฉะนั้น กลสิกรสามารถวางแผนการผลิตโดยปลูกพืชผล
ที่จะให้ผลสูงในระยะยาว แต่ค่อนข้างเสี่ยงได้ เพราะกลสิกรไม่ต้องกลัวว่าผลผลิตต่อไร่และ
ราคาที่ไ้รับจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ประการใด

ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรกับการเช่าแบบแบ่งผลผลิต

การเช่าแบบนี้ผู้เช่าจะจ่ายค่าเช่าเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลผลิตทั้งหมดที่ผลิตได้ในแต่ละ
ปีตามที่ตกลงกับเจ้าของที่ดิน เช่น เช่านาโดยแบ่งข้าวให้เจ้าของที่ดิน 50 % หรือ 40 %
ตามแต่จะตกลงกัน การเช่าแบบนี้สามารถลดการเสี่ยงในการผลิตของผู้เช่าลงได้ เพราะถ้า
ปีใดผลผลิตน้อยค่าเช่าก็ลดลงตามส่วน แต่ผู้เช่าบางคนไม่ชอบวิธีนี้ เพราะเวลาที่ดินฟ้าอากาศ
อำนวยผลผลิตสูงเจ้าของที่ดินก็จะไ้ส่วนแบ่งมากขึ้น แต่ข้อนี้ก็ไม่น่ารังเกียจ เพราะเจ้าของ
ที่ดินย่อมไม่ต้องการให้ผลผลิตของผู้เช่าต่ำนัก ฉะนั้น เขาอาจจะมาช่วยแนะนำและตรวจตรา
ที่ดินที่ไ้เช่าไป จึงเกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย

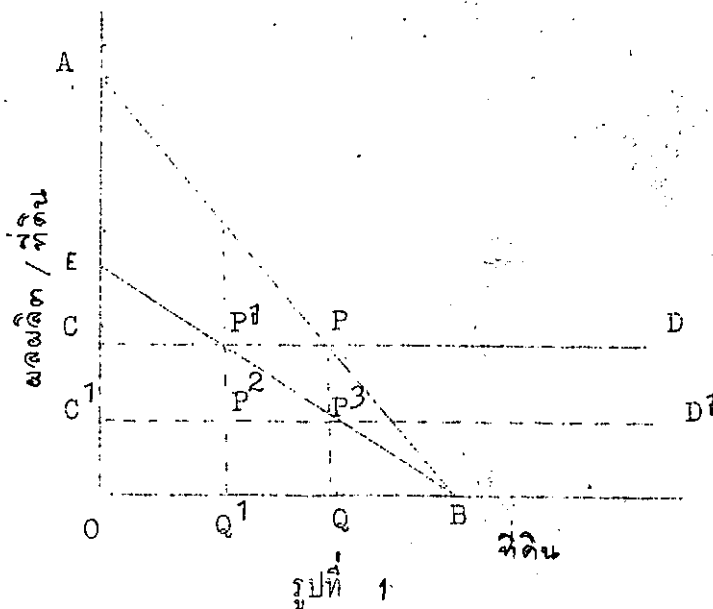
อย่างไรก็ดี ปัญหาเรื่องประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของผู้เช่าแบบแบ่งผลผลิต เป็นเรื่องที่น่าสนใจเศรษฐศาสตร์มีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกเริ่มตั้งแต่สมิท (Smith, 1957: 366 - 372) และนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก รวมทั้งนักเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันหลายท่าน เช่น เฮดดี, ชิคเคิล, ร็อบบ์ และอิสซาร์วี เป็นต้น (Heady, 1947; Schickele, 1941; Roegen, 1960; Issarvi, 1957) เชื่อว่า การเช่าโดยวิธีแบ่งผลผลิตจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพ ฝ่ายที่สอง เป็นพวกที่ไม่เชื่อว่า การเช่าแบบแบ่งผลผลิตจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพ และบุคคลที่เป็นผู้นำในฝ่ายที่สอง คือ เจ็ง (Cheung) ซึ่งเป็นคนแรกที่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ไม่ว่าการเช่าที่ดินจะเป็นประเภทใดก็ตาม ทรายใดที่มีการแข่งขันกัน ทรายนั้นการจัดสรรทรัพยากรจะมีประสิทธิภาพที่สุด (Cheung, 1969: 876 หน้า) เรา (Rao, 1971) บาร์คฮานและศรีนิวาसान (Bardhan and Srinivasan, 1971: 43-64) ได้พยายามสร้างทฤษฎีขึ้นมาอธิบายว่า การเช่ายังคงทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างดีที่สุด (ทรายใดที่กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในค่านทรัพย์สินเป็นที่ยอมรับกันในสังคม) เหตุผลของนักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ก็คือ ถ้าปีได้เงื่อนไขการเช่าแบบแบ่งผลผลิตนั้น ทั้งผู้เช่าและเจ้าของที่ดินต่างก็เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต กล่าวคือ ผู้เช่ามีแรงงานและทุน เจ้าของที่ดินมีที่ดิน ทั้งคู่ก็จะหันมาตกลงนำทรัพยากรของทั้งสองฝ่ายมาใช้ร่วมกัน โดยต่างฝ่ายต่างพยายามแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะได้

ถ้าพิจารณาการจัดสรรทรัพยากรกับการเช่าที่ดินแบบแบ่งผลผลิตอย่างละเอียดจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ถือการเช่าแบบแบ่งผลผลิตเป็นลักษณะของการถือครองในประเทศกึ่งพัฒนา รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งทำให้นักเศรษฐศาสตร์การเกษตรหลายคนเชื่อว่า การเช่าที่ดินแบบแบ่งผลผลิตก่อให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร ต่างก็เสนอแนะให้รัฐบาลค่านินนโยบายปฏิรูปที่ดิน หรือออกกฎหมายควบคุมค่าเช่าขั้นสูงสุด (maximum rent control) ในกรณีของประเทศไทย ถ้ามีการศึกษาเรื่องนี้ ตามทฤษฎี (model) ของนายเจ็ง (Cheung)

อาจได้ผลตรงกันข้ามกับที่นักเศรษฐศาสตร์การเกษตรเชื่อกันอยู่ และถ้าเป็นเช่นนั้น ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการเกษตรของประเทศอาจจะไม่ใช่วิธีปฏิรูปที่ดิน หรือวิธีควบคุมอัตราค่าเช่าที่ดินก็ได้

ถ้าพิจารณาว่าทฤษฎีของฝ่ายแรกที่เชื่อว่า การเช่าแบบแบ่งผลผลิตไม่ดี โคปีใช้ทฤษฎีของ เดล อาดัมส์ (Dale W. Adams) กับ นอร์มัน รัสค์ (Norman Rask) เพราะสามารถวิเคราะห์ได้อย่างละเอียดถึงสาเหตุที่ทำให้การเช่าแบบแบ่งผลผลิตทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพสูงสุด

สมมุติว่า การผลิตข้าวต้องใช้แรงงาน (ซึ่งเป็นปัจจัยแปรผันเพียงปัจจัยเดียว) กับที่ดิน (ซึ่งเป็นปัจจัยคงที่) ผู้เช่ารายหนึ่งต้องจ่ายค่าเช่าโดยแบ่งผลผลิตข้าวที่ตนผลิตได้ครึ่งหนึ่งแก่เจ้าของที่ดิน จากรูปที่ 1 ถ้า AB เป็นเส้นค่าตอบแทนแรงงาน (value of marginal product of labor) ของผู้ผลิต ส่วน CD คือ เส้นต้นทุนส่วนเพิ่มของการใช้ปัจจัยแรงงาน (marginal resource cost (MRC) CD เป็นเส้นตรง เพราะราคาค่าจ้างแรงงานในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ย่อมคงที่ตลอดเวลา

ถ้าผู้ผลิตเป็นเจ้าของที่ดิน เขาจะไถ่กำไรสูงสุด ถ้าเขาผลิตจนทำให้ค่าของ $VMP = MRC = P_1$ คือ ผลิตที่จุด P โดยใช้แรงงานจำนวน OQ คน แต่สำหรับ ผู้เช่าที่ดินแบ่งผลผลิตข้าวครึ่งหนึ่งให้เจ้าของที่ดิน เส้น VMP ของเขาจะกลายเป็น EB (โดยที่ $AE = EO$) พื้นที่ $OEB = EAB$ เพราะว่าผลผลิตที่ได้แบ่งกันระหว่าง ผู้เช่ากับเจ้าของที่ดินคนละครึ่ง และสมมุติว่าเจ้าของที่ดินไม่ช่วยจ่ายค่าแรงหรือค่าใช้จ่ายในการผลิตอื่น ๆ ให้แก่ผู้เช่า ผู้เช่าที่ต้องการกำไรสูงสุดจะผลิตน้อยลงโดยใช้แรงงานเพียง OQ' คน เพราะว่าที่จุด P' นั้น $MRC = VMP$ เส้นใหม่ ฉะนั้น ผลผลิตและรายได้ ของกสิกรจะลดลง แต่เจ้าของที่ดินช่วยจ่ายค่าจ้างแรงงาน (ต้นทุนแปรผัน) ให้ผู้เช่าครึ่ง หนึ่ง เส้น MRC ของผู้เช่าจะลดลงจากเส้น OE เป็นเส้น $C'D'$ และผลก็คือผู้เช่าจะ ผลิตที่จุด P^3 โดยใช้แรงงานจำนวน OQ' คน เหมือนกับกรณีที่ผู้ผลิตเป็นเจ้าของที่ดินเอง* ฉะนั้น รายได้สุทธิ (net return) ที่ผู้เช่าจะได้รับจากการใช้ปัจจัยแปรผันจะเพิ่มจาก $CAPP'$ มาเป็น CAP เมื่อเจ้าของที่ดินช่วยออกค่าจ้างปัจจัยแปรผันครึ่งหนึ่ง

การวิเคราะห์ของอาดัมส์ (Adams และ ฮัสต์ (Hast) เป็นวิธีที่พหุพอจาก การวิเคราะห์ของ อัลเฟรด มาร์แชลล์ (Alfred Marshall) กับ ชิกเกิล (Schickele) และเหมือนกับการวิเคราะห์ของ เอิร์ล เฮดีย์ (Earl Heady) เป็นส่วนใหญ่ ต่างกันแต่ที่ เฮดีย์ ไม่ใช่เส้น VMP ดังในรูปที่ 1 คือ AB และ BE แทนเส้น VMP ให้เป็นเส้น ต้นทุนส่วนเพิ่ม (marginal cost) 2 เส้น และ เฮดีย์ เป็นคนแรกที่สรุปว่า ถ้าจะให้ได้ ประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิต เจ้าของที่ดินและผู้เช่าจะต้องช่วยกันออกค่าจ้างปัจจัยแปรผัน ในสัดส่วนเดียวกับอัตราค่าเช่าที่ตกลงกัน (Heady, 1947 : 673) การวิเคราะห์ดังกล่าวด คล้ายกับการวิเคราะห์ผลของการเก็บภาษีการขายตามราคาที่ได้จากผู้บริโภค เพราะการ เช่าแบบแบ่งผลผลิตก็เหมือนกับการเก็บภาษีจากชาวนาที่ปลูกข้าวที่ดินทำกิน แต่เจ้าของที่ดิน เป็นผู้เก็บภาษีในรูปของเปอร์เซ็นต์ของผลผลิตที่ได้ ฉะนั้นผลของการเช่าแบบนี้จะทำให้ผู้ เช่าไม่ไถ่ใช้ปัจจัยการผลิตจนถึงจุดที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังที่กล่าวมาแล้ว เพราะผู้เช่าไม่มี แรงจูงใจให้ลงทุนบนที่ดินมากกว่านั้น

แก เจิง (Cheung) แย้งว่า การนำเอาทฤษฎีที่วิเคราะห์ผลของการเก็บภาษีมาวิเคราะห์ ผลของการใช้ทรัพยากรของการเช่าแบบแบ่งผลผลิตนั้นใช้ไม่ได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ ดังนี้

1. ผู้ที่นำเอาการวิเคราะห์ภาษีมาใช้ผิดก็ไปว่า ในเรื่องของภาษีนั้น รัฐบาลกำหนดอัตราตายตัว แต่ในเรื่องของการเช่าที่ดินนั้น อัตราภาษีเป็นหัวแปรที่ถูกกำหนดโดยขบวนการแข่งขันในตลาด

2. นักเศรษฐศาสตร์นับทั้งแก อาคม สมิธ (Adam Smith) อัลเฟรด มาร์แชล (Alfred Marshall) มาจนถึงปัจจุบันไม่ได้วิเคราะห์ปัญหานี้ในรูปของดุลยภาพทั่ว ๆ ไป (general equilibrium) นั่น คือไม่มีใครสนใจที่จะวิเคราะห์ว่า เจ้าของที่ดินอาจจะแบ่งที่ดินของตนออกเป็นหลายชิ้นให้ผู้เช่าหลาย ๆ คนได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับไม่มีการวิเคราะห์ต้นทุนของการใช้ที่ดิน และการกระจายที่ดิน (distribution of land)

3. ในเรื่องของภาษีนั้น รัฐบาลไม่ได้เก็บภาษีเพื่อให้สินทรัพย์ในท้องพระคลังสูงสุด ฉะนั้น การวิเคราะห์ของนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จึงลืมนำไปว่า สัญญาการเช่าเกิดจากข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้เช่ากับเจ้าของที่ดิน ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องการให้อายุได้ของตนสูงสุด

เพื่อจะพิสูจน์ว่า การนำวิธีวิเคราะห์ภาษีมาวิเคราะห์เรื่องของการเช่าแบบแบ่งผลผลิตเป็นการผิดพลาด เจิง (Cheung) ได้ยกประเด็นที่จะพิสูจน์ 2 ประเด็น คือ

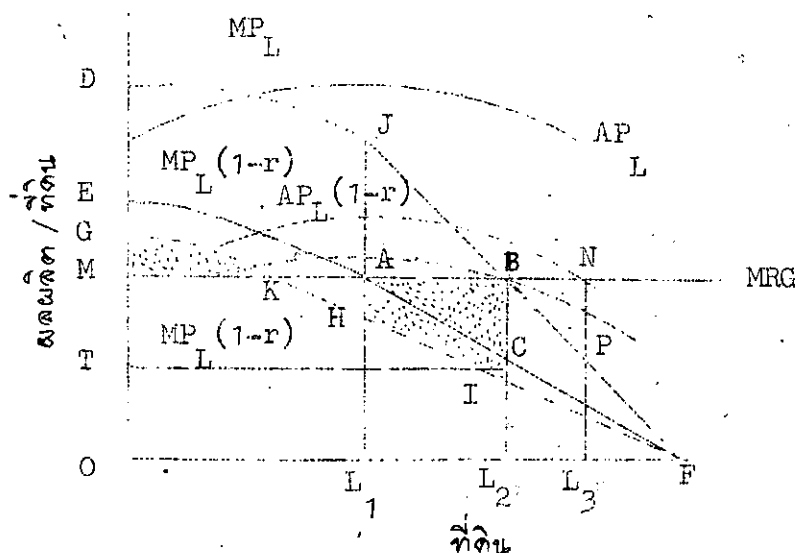
1. ข้ออ้างของ อาคมส์ (Adams) และ รัสค์ (Rusk) รวมทั้ง เฮดี้ (Heady) กับ ชิคเกล (Schickele) ที่กล่าวว่า เนื่องจากการเช่าแบบแบ่งผลผลิตทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรไม่เต็มประสิทธิภาพ (inefficiency) จึงทำให้เจ้าของที่ดินต้องช่วยออกค่าใช้จ่ายครึ่งหนึ่ง เมื่อคนเก็บค่าเช่าเป็นผลผลิตครึ่งหนึ่งของที่ดินได้ ข้ออ้างนี้ไม่ถูกต้อง เพราะในขณะใดขณะหนึ่ง ค่าจ้างแรงงานและปัจจัยแปรผันทุกชนิดอาจสูงจนไม่มีผู้เช่าคนใดซื้อปัจจัยแปรผันมาใช้ในที่ดินที่เช่ามา แต่จะปฏิเสธไม่ได้ว่าที่ดินผืนที่เช่ามานั้นยังคงมีมูลค่าอยู่ เพราะ

ผลผลิตส่วนเพิ่มของที่ดิน ย่อมมากกว่าศูนย์ ถึงแม้จะยังไม่ได้เช่าแรงงานหรือเครื่องจักรไม่ใช้
กับที่ดินนั้นเลยก็ตาม

2. ข้ออ้างที่ว่า การเช่าแบบแบ่งผลผลิต ก่อให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพ ไม่มีประสิทธิภาพ
เพราะจากรูปที่ 1 เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ เท่ากับ $H'P'P$ ไม่จริง ทั้งนี้เพราะ
จุด P' ซึ่งเกิดจากจุดที่ $MRC (CD) = VMP (EB)$ ไม่ใช่จุดดุลยภาพที่แท้จริง

3. วิสัยทัศน์ให้ถือว่า อัตราค่าเช่า 40 % ที่ อากัมส์ และ รัสค์ สมมุติขึ้นมานั้น จะ
ไม่ใช่อัตราค่าเช่าที่จุดดุลยภาพ เพราะที่จุดดุลยภาพนั้น รายได้รวมของเจ้าของที่ดินที่ได้เช่าแบบ
แบ่งผลผลิตจะต้องเท่ากับรายได้ที่เขาจะได้รับ จากการให้เช่าที่ดิน แบบเช่าเป็นเงินสดตาย
ตัว นอกจากนี้ รายได้รวมที่ผู้เช่าจะได้รับจะต้องเท่ากับรายได้ที่เขาจะได้ ถ้าเขาไป
ทำงานชนิดอื่น (alternative earnings)

เจิ้ง (Cheung) จึงได้นำรูปที่ 1 มาเขียนใหม่ แต่ได้เรียกชื่อเส้นต่าง ๆ ให้
รัดกุมยิ่งขึ้น

รูปที่ 2

จากรูปที่ 2 เส้น DJF คือเส้นผลผลิตส่วนเพิ่ม (marginal product) ของแรงงานที่เกิดจากการใช้แรงงานของผู้เช่าบนที่ดินผืนหนึ่งที่เช่ามาจากเจ้าของที่ดิน (สมมติว่าขนาดของที่ดินซึ่งผู้เช่าเช่ามามีขนาดตายตัว) ถ้าค่าเช่าเป็น r เปอร์เซ็นต์ (เช่น 50 %) เส้นรายรับส่วนเพิ่มที่ผู้เช่าจะได้รับ (ในรูปของผลผลิต) ก็จะเป็นเส้น $MP_1 (1 - r)$ เพราะจากผลผลิตที่ขณะผลิตได้ตนต้องเสียค่าเช่าไป r เหลือเป็นของตน $(1 - r)$ ฉะนั้น ถ้าเทียบกับรูปของ อาคัมส์และ รัสคแล้ว ผู้เช่าจะใช้แรงงาน ณ จุดที่ค่าเช่าเท่ากับเส้น $MP_1 (1 - r)$ คือที่จุด A นั้นเอง ทำให้มีการใช้แรงงานเพียง OL_1 หน่วยก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจเท่ากับ JAB เพราะถ้าเจ้าของที่ดินทำนาเอง เขาจะผลิตที่จุด B ทำให้กำไรสุทธิเพิ่มขึ้นเท่ากับ $JL_1L_2B - AL_1L_2B = JAB$

ถ้าเจ้าของที่ดินทำนาผืนนี้เอง เขาจะจ้างแรงงานจำนวน OL_2 หน่วย เพราะจะทำให้ $MFC = MP_1$ ฉะนั้น เจ้าของที่ดินจะได้ผลผลิตส่วนเกิน เท่ากับ MDB เพราะว่ามีผลผลิตรวมของการใช้แรงงานจำนวน OL_2 หน่วย คือ $ODBL_2$ แต่ต้นทุนแปรผันรวมเท่ากับ $OMBL_2$ หรือถ้าเจ้าของที่ดินให้เช่าที่ดินผืนนี้ด้วยค่าเช่าตายตัว ค่าเช่าจำนวนสูงสุดที่เขาจะเรียกเก็บจากผู้เช่าได้ก็เท่ากับ MDB นั้นเอง เพราะหลังจากเรียกเก็บค่าเช่าจำนวนดังกล่าวแล้ว ผู้เช่าจะได้รับผลตอบแทนสุทธิเท่ากับต้นทุนแปรผันรวมที่ตนใช้พอดี เนื่องจากตนจะใช้แรงงาน OL_2 หน่วย

ฉะนั้น เมื่อเจ้าของที่ดินสามารถเรียกเก็บค่าเช่าให้สูงถึง MDB หรือ ถ้าทำเอง เขาก็จะได้ผลตอบแทนเท่ากัน จึงไม่มีเหตุผลที่เจ้าของที่ดินจะยอมให้เช่าที่ดินแบบแบ่งผลผลิตแล้วปล่อยให้ผู้เช่าใช้แรงงานเพียง OL_1 หน่วย เพราะตนจะได้ค่าเช่าเพียง $EDJA$ ซึ่งน้อยกว่า MDB

วิธีที่เจ้าของที่ดินจะแก้ได้ก็คือ ให้ผู้เช่าใช้แรงงานเพิ่มจนถึง OL_2 หน่วย โดยใช้สัญญาเช่าเป็นเครื่องบังคับ หรือไม่ให้ช่วยออกค่าใช้จ่าย (แปรผัน) บางส่วนให้ผู้เช่าตามที่อาคัมส์และ รัสคเสนอเพื่อให้ผู้เช่าใช้แรงงานจำนวน OL_2 หน่วย ผลก็คือ ผู้เช่าจะได้ผลตอบแทนเพิ่ม

เป็น $OECL_2$ ซึ่งยังคงสูงกว่าต้นทุนแปรผัน ($OMBL_2$) (และ $OMBL_2$ นี้อาจจะเรียกว่ารายรับที่จะได้อำไปทำงานอื่นก็ได้) เพราะ เจิง (Cheung) เขียนรูป โดยจงใจให้ MEA ใหญ่กว่า ABC ส่วนเจ้าของที่ดินจะได้อำเข้าเพิ่มขึ้นเป็น EDBC ซึ่งหมายความว่า ค่าเช่าจำนวนนี้ยังน้อยกว่าค่าเช่าที่เขาจะได้รับถ้าเขาทำนาเสียเอง หรือให้เขาในแบบเก็บค่าเช่าตายตัว ฉะนั้น คุณภาพย่อมเลิกล้มไม่ได้

อาจคิดและรู้สึกอ้างว่า ถ้าเจ้าของที่ดินช่วยออกค่าใช้จ่ายให้ผู้เช่าครึ่งหนึ่ง ผู้เช่าจะได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น ส่วนเจ้าของที่ดินจะได้รับผลตอบแทนมากขึ้นหรือไม่? จะขึ้นอยู่กับว่าต้นทุนที่เขาเสียไปจะคุ้มกับผลตอบแทนที่เขาจะได้รับเพิ่มหรือไม่ (นั่นคือ พื้นที่ JACB ต้องใหญ่กว่าพื้นที่ MTCE. เขาจึงจะยินดีช่วยออกค่าใช้จ่ายให้ครึ่งหนึ่ง)

ถึงแม้ว่า JACB จะใหญ่กว่า MTCE เจ้าของที่ดินก็คงจะยังไม่ยินดีที่จะให้ผู้เช่า เขาแบ่งแบ่งผลผลิต เพราะผลตอบแทนที่เขาจะได้รับจากการให้เช่าโดยแบ่งผลผลิต ยังคงน้อยกว่าที่เขาจะได้รับจากการให้เช่าแบบเสียค่าเช่าตายตัว หรือที่จะได้รับจากการทำนาเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหาก็คือ ทำไมการให้เช่าแบบแบ่งผลผลิตจึงเป็นที่นิยมกันมาก คำตอบก็คือ ค่าเช่าที่เจ้าของที่ดินเรียกเก็บจะไม่เท่ากับ r (หรือ 50 %) เพราะว่าเจ้าของที่ดินจะต้องหาทางเพิ่มรายรับของตนให้ เท่ากับที่ตนจะได้รับจากการให้เช่าแบบเสียค่าเช่าตายตัว ฉะนั้น อัตราค่าเช่าที่ดินที่จุดดุลยภาพย่อมต้องสูงขึ้น

อนึ่ง เราอาจเขียนเส้นผลผลิตเฉลี่ย (average product) ได้ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างเส้นผลผลิตส่วนเพิ่มกับเส้นผลผลิตเฉลี่ยเป็นความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ตายตัว ฉะนั้น สามารถเขียนเส้น AP_L ซึ่งสอดคล้องกับ MP_L ได้ ในทำนองเดียวกันก็สามารถเขียนเส้น $AP_L (1 - r)$ ให้สอดคล้องกับเส้น AP_L ได้ โดยให้เส้น $AP_L (1 - r)$ อยู่ห่างจากเส้น AP_L เมื่อวัดจากแกนตั้งเป็นระยะทางเท่ากับ r เส้น $AP_L (1 - r)$ นี้ เรียกว่า เส้นรายรับเฉลี่ย (วัดในรูปของผลผลิต) ของผู้เช่า ซึ่งก็คล้าย ๆ กับเส้น $MP_L (1 - r)$ ซึ่งเป็นเส้นรายรับส่วนเพิ่มของผู้เช่าหลังจากหักค่าเช่าแล้ว

เนื่องจากเส้น $MP_L(1-r)$ จะตัดกับเส้น MFC ที่จุด N ฉะนั้นเจ้าของที่ดินซึ่งต้องการค่าเช่าเพิ่มขึ้น อาจบังคับให้ผู้เช่าใช้แรงงานจำนวน OL_3 หน่วยได้ เพราะ ณ จุดนี้รายรับเฉลี่ยของผู้เช่าจะเท่ากับอัตราค่าจ้างแรงงานพอดี แสดงว่า รายได้จากการทำนาของผู้เช่าเท่ากับรายได้จากการไปทำงานอื่น ๆ เขาจึงยังคงยินดีเช่าที่ดินผืนนี้ต่อไป

แต่เมื่อผู้เช่าใช้แรงงานถึง OL_3 นั้น ค่าเช่าที่เจ้าของที่ดินได้รับจะเท่ากับพื้นที่ MDB ลบด้วย BNP^* ซึ่งค่าเช่าจำนวนนี้ก็ยิ่งน้อยกว่าค่าเช่าที่จะได้รับถ้าเจ้าของที่ดินเก็บค่าเช่าตายตัว หรือถ้าทำนาเสียเอง ฉะนั้นเพื่อให้ได้สินทรัพย์สูงสุดจากการให้เช่าแบบแบ่งผลผลิต เจ้าของที่ดินจะขึ้นค่าเช่าที่ดินโดยมีข้อแม้ว่าค่าเช่าที่ขึ้นนั้นอย่างสูงจะต้องไม่ทำให้รายรับของผู้เช่าต่ำกว่าต้นทุนที่จ่ายไป ค่าเช่าที่เจ้าของที่ดินจะเก็บก็จะสูงขึ้นไปเป็น r^* เมื่อเป็นเช่นนี้รายรับส่วนเพิ่มของผู้เช่า $AP_L(1-r)$ ก็จะเปลี่ยนไปเป็นเส้นประ $MP_L(1-r^*)$ และเส้นรายรับเฉลี่ยของผู้เช่า $AP_L(1-r)$ ก็จะต้องเปลี่ยนเป็นเส้น $AP_L(1-r^*)$ โดยที่เส้นดังกล่าวจะต้องตัดเส้น MP_L ที่จุด B ด้วย (เพราะมีฉะนั้นแล้ว r^* จะไม่ใช่อัตราค่าเช่า ณ จุดดุลยภาพ) นั่นคือในอัตราค่าเช่าใหม่ (r^* สูงกว่า r) ผู้เช่าจะเต็มใจใช้แรงงาน (หรือปัจจัยแปรผัน) จำนวน

* เพราะว่ารายรับเฉลี่ยของผู้เช่าเท่ากับค่าจ้างพอดี ส่วนเกินจำนวน MEA ที่เขาจะได้รับในตอนแรกก็จะตกอยู่กับเจ้าของที่ดินหมด แต่ในขณะเดียวกัน BNP เป็นส่วนที่เจ้าของที่ดินจะต้องยอมให้ผู้เช่า เพราะมีฉะนั้น ผู้เช่าจะไม่ยอมใช้แรงงาน OL_3 หน่วย บนที่ดินนี้ ในทำนองเดียวกัน $BCFP$ ก็ต้องเป็นของผู้เช่า เจ้าของที่ดินจะเรียกค่าเช่าเกิน MDB ลบ BNP ไม่ได้ ทรายใดที่ยังคงต้องการให้ผู้เช่าทำนาของตนอยู่โดยใช้แรงงาน OL_3 หน่วย

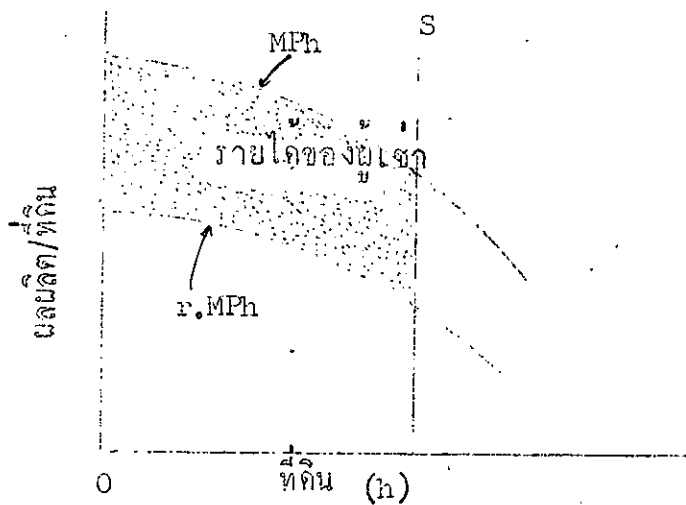
OL_2 หน่วย โดยไม่ต้องการมีบริษัท หรือไม่ต้องให้เจ้าของที่ดินช่วยออกค่าใช้จ่ายให้ เจ้าของที่ดินจะได้รับค่าเช่ารวมทั้งสิ้น $GDBI$ ซึ่งเท่ากับ MDB พอดี เพราะว่า MGK เท่ากับ KBI (มีฉะนั้นค่าเช่าจะไม่ได้สูญหาย) ค่าเช่าที่จะได้รับจากการให้เช่า โดยแบ่งผลผลิตก็จะเท่ากับค่าเช่าแบบเสียค่าเช่ารายตัว นอกจากนี้รายรับของผู้เช่าจะเท่ากับ $CGIL_2$ ดังนั้น เงินปันผลของอุตสาหกรรมที่จุด B ก็คือ $MP_L = MRC = AP_L (1 - r^*)$

จากข้อพิสูจน์นี้แสดงให้เห็นว่า แม้ $MP_L (1 - r)$ เป็นเงินซึ่งทำให้เกษตรกรหลายคนเข้าใจผิดคิดว่า การเช่าแบบแบ่งผลผลิตทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เพราะผู้เช่าจะใช้แรงงานเพียง OL_1 หน่วย แต่ข้อพิสูจน์นี้แสดงให้เห็นว่าการใช้ทรัพยากรภายใต้ระบบการเช่าแบบแบ่งผลผลิตย่อมไม่แตกต่างจากระบบการเช่าโดยเสียค่าเช่ารายตัว หรือระบบที่เจ้าของที่ดินทำกินเอง

นอกจากนี้ ข้ออ้างที่ว่าผู้เช่าจะใช้แรงงานแค่ OL_L หน่วย เมื่อคนเช่าทำนาโดยแบ่งผลผลิตกับเจ้าของย่อมเป็นข้ออ้างที่ไม่ถูกต้อง ครั้นที่ผู้เช่ามีสิทธิตัดสินใจการใช้แรงงานของตน สมมุติว่าไม่มีกฎหมายห้ามผู้เช่าเช่าที่ดินเกินกว่าหนึ่งแปลง ผู้เช่าที่ใช้แรงงานจำนวน OL_L หน่วย เมื่อกินแปลงแรกจะพบว่าทำงานเพิ่มขึ้นอีกคนจะมีรายได้สูงขึ้น ฉะนั้นถ้าเสีย $MP_L (1 - r)$ ของตนทอดลงจากซ้ายไปขวา ผู้เช่าจะพยายามแสวงหารายได้จากการทำนาได้สูงที่สุดโดยการแบ่งปัจจัยการผลิตของตนไปทำนาหลาย ๆ แปลง จนกระทั่งผลตอบแทนส่วนเพิ่มของเขา $[MP_L (1 - r)]$ ที่ได้รับจากนาแต่ละแปลงจะเท่ากันหมด และเขาก็ใช้ปัจจัยที่เขาได้อยู่ไปหมดทุกอย่างด้วย ผลก็คือ รายรับของเขาจะสูงกว่าที่จะได้รับจากการทำนาอื่น ๆ ทำให้ผู้เช่าเข้ามาแย่งแย่งกันเช่าที่ดินทำกินจนกว่ารายรับของผู้เช่าแต่ละคนจะเท่ากับรายรับจากการทำนาอื่นพอดี

จากการพิสูจน์ข้างบนก่อให้เกิดปัญหาอีก 2 ประการ ประการแรก ถ้าราคาเช่าขนาดของที่ดินที่เช่า และจำนวนแรงงาน (หรือปัจจัยแปรผันอื่น ๆ) ควรจะเป็นเท่าไรที่อุตสาหกรรม ประการที่สอง เหตุใดการเช่าที่น่ายังคงทำกันแบบแบ่งผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ แต่ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะปัญหาแรกเท่านั้น

สมมุติว่า การเช่าที่ดินแบบแบ่งผลผลิตนี้ทั้งผู้เช่าและเจ้าของที่ดินต่างก็พยายามแสวงหารายได้ให้มากที่สุด โดยมีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล (ที่จะทำการผลิตบนพื้นที่เช่ามา หรือกรรมสิทธิ์ที่จะได้หรือไม่ได้ใครเช่าก็ได้) เป็นข้อจำกัด หรือพูดง่าย ๆ ก็คือ ไม่มีกฎหมายควบคุมการเช่านั่นเอง * นอกจากนั้นทั้งผู้เช่าและเจ้าของที่ดินต่างก็มีอิสระในการเช่าหรือได้ใครเช่าก็ได้ และยังสมมุติอีกว่า ไม่มีต้นทุนในการทำสัญญา

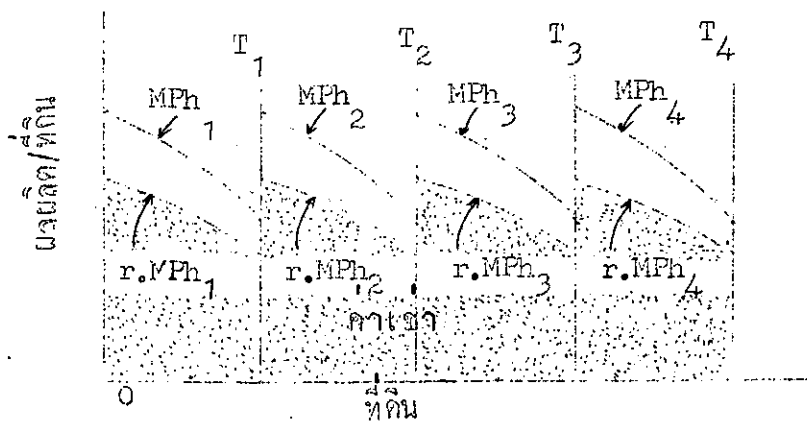
รูปที่ 3

จากรูปที่ 3 ได้แกนนอน เป็นที่ดิน และ S เป็นอุปทานที่ดินของเจ้าของที่ดินเส้นผลผลิตหน่วยสุดท้าย (MPH) ของที่ดินจะลดลงจากซ้ายไปขวาเมื่อใช้ที่ดินมากขึ้น ตามกฎการลดลงของผลได้ ถ้าค่าเช่า (r) เท่ากับ 0.7 เส้น r.MPH จะเป็นเส้นค่าเช่าส่วนเพิ่มที่ลดลงตามสัญญา (marginal contract rent curve) ระยะห่างจาก

* ในประเทศไทยแม้จะมีกฎหมายลักษณะดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติเกือบใช้ไม่ได้เลย ฉะนั้น สมมุติฐานข้อนี้ย่อมไม่ผิดจากความจริงนัก

แกนตั้งระหว่างเส้น MPh กับเส้น $r.MPh$ ก็คือ รายรับส่วนเพิ่มของผู้เช่า หรือ $MPh(1-r)$ ฉะนั้น พื้นที่ระบายคือ รายรับรวมของผู้เช่า ส่วนค่าเช่ารวมก็คือ พื้นที่ใต้เส้น $r.MPh$

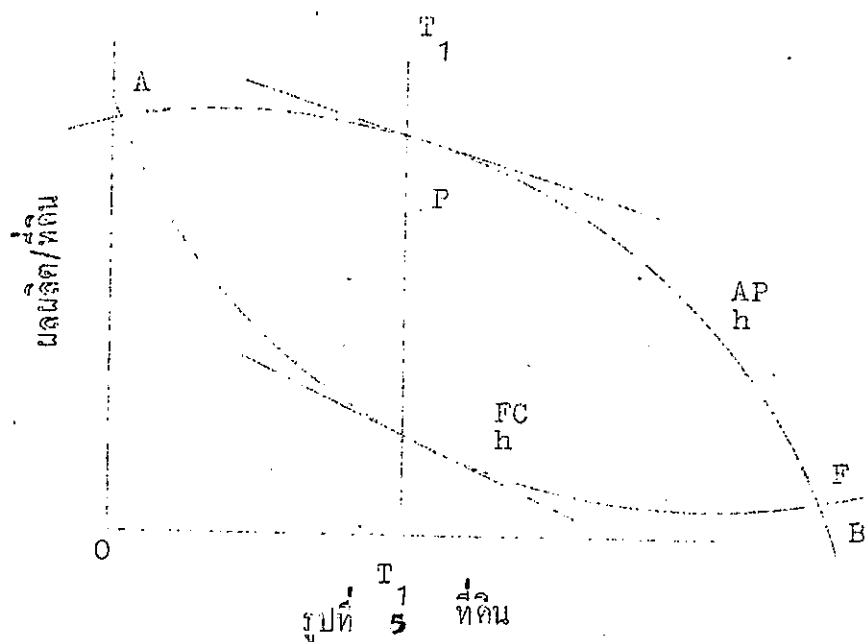
ผู้ให้เช่าอาจพยายามแสวงหารายได้สูงสุด ผู้เช่าจะพยายามใช้ที่ดินให้นานที่สุด ด้วยปัจจัยการยดัดที่ดินมีอยู่ทั้งหมด แต่เนื่องจากจำนวนที่ดินของเจ้าของที่ดินมีจำกัด ผู้เช่าจึงไม่สามารถใช้ที่ดินจน $r.MPh$ เป็นศูนย์ได้ ผู้เช่าจะยินดีเช่าที่ดินแปลงนี้ถ้ามูลค่ารายรับรวมของเขา (พื้นที่ระบาย) สูงกว่ารายรับที่เขาจะได้รับ ถ้าไปทำงานอื่น ส่วนเจ้าของที่ดินก็พยายามแสวงหารายได้สูงสุดโดยพยายามเพิ่มค่าเช่าให้มากที่สุด คือ ทำให้เส้น $r.MPh$ สูงที่สุด เพื่อให้ได้พื้นที่ระบายซึ่งเป็นรายได้ของผู้เช่าน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามอัตราค่าเช่าสูงสุดที่เขาจะเรียกเก็บได้จะต้องไม่ทำให้พื้นที่ระบายน้อยกว่ารายได้ที่ผู้เช่าจะได้รับ ถ้าไปทำงานอื่น เพราะฉะนั้น แล้วผู้เช่าก็จะหันไปทำงานอื่นดีกว่า คำนวณอีกตัวหนึ่ง ซึ่งเจ้าของที่ดินสามารถเปลี่ยนแปลงได้เพื่อให้รายได้ของเขาสูงสุด คือ ขนาดของที่ดินซึ่งแบ่งให้ผู้เช่าแต่ละคนเช่า

รูปที่ 4

เจ้าของที่ดินสามารถแบ่งที่ดินที่เขา มีอยู่ (s) ออกเป็นแปลงเล็ก ๆ ให้ผู้เช่าหลาย ๆ คนเช่าไป เพื่อให้ค่าเช่ารวมสูงขึ้น เพราะเขารู้ว่า เส้นผลิตผลหน่วยสุดท้ายของที่ดินที่ลดลง ถ้าหากที่ดินทั้งแปลงให้ผู้เช่าคนเดียวเช่าไป จะทำให้คนได้ค่าเช่าน้อยกว่าการแบ่งที่ออกเป็นหลาย ๆ แปลง (สมมุติว่าอัตราค่าเช่าที่เรียกเก็บกับทุกคนเท่ากันหมด) วิธีที่เจ้าของที่ดินจะได้รายได้สูงสุดก็โดยการทำให้เส้น r.MPh สูงที่สุด หรือให้พื้นที่ระหว่างเส้น MP กับเส้น r.MP ทุก ๆ เส้นน้อยที่สุด แต่อย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่ารายได้ที่ผู้เช่าแต่ละคนจะได้จากการไปทำงานอื่น ถ้าเจ้าของที่ดินแบ่งขนาดที่ดินที่เขาเล็กเกินไป รายรับรวมที่เขาจะได้อาจลดลงได้ เพราะเมื่อที่ดิน ยิ่งจะให้เขามีขนาดเล็กลง อัตราค่าเช่าก็จะต้องลดลงด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เช่าหันไปทำงานอื่น ดังนั้น เจ้าของที่ดินที่พยายามแสวงหารายได้สูงสุดจะต้องตัดสินใจว่า จากขนาดที่ดินซึ่งคนมีอยู่จำกัดขนาดหนึ่ง และจากต้นทุน ที่ผู้เช่าจะต้องลงทุนไปนั้น คนจะแบ่งที่ดินของตนออกให้เช่าได้กี่แปลง และแต่ละแปลงจะเก็บค่าเช่าเท่าไรจึงจะได้รายได้สูงสุด นั่นคือ เนื่องจากเจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของคนที่เช่าก็มีกรรมสิทธิ์ที่จะเลือกใช้ปัจจัยการผลิตของตน สัญญาเช่าที่ดินย่อมเกิดจากข้อตกลงร่วมกันระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่า ถ้าอัตราค่าเช่าและขนาดที่ดินที่จะเช่าและจำนวนปัจจัยแปรผันไม่เป็นที่พอใจของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายนั้นก็จะมีสิทธิที่จะไม่ตกลงทำสัญญากลับ

ขั้นต่อไปจะวิเคราะห์ว่าเงื่อนไขของดุลยภาพการเช่าเป็นอย่างไร และมีดุลยภาพนั้น ค่าเช่า ขนาดที่ดินที่เขา รวมทั้งจำนวนปัจจัยการผลิตซึ่งผู้เช่าใช้จะเป็นเท่าไร

ในรูปที่ 5 นี้จะพิจารณาถึงผู้เช่าเพียงคนเดียว ซึ่งหมายความว่าจำนวนที่ดินซึ่งเจ้าของที่ดินจะมีให้ผู้เช่าคนใดคนหนึ่ง จะมีขนาดเท่าไรก็ได้ เส้น $\frac{AP}{h}$ ในรูปที่ 5 คือ เส้นผลผลิตเฉลี่ยของที่ดิน (average product of land) เมื่อผู้เช่าใช้ปัจจัยการผลิต (เช่น แรงงาน ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืช) จำนวนหนึ่ง เส้น $\frac{AP}{h}$ ย่อมทอดลงจากซ้ายไปขวา ตามกฎของการลดลงของผลได้ ส่วนเส้น $\frac{FC}{h}$ คือ เส้นต้นทุนที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิต จำนวนเดียวกันหารด้วยขนาดของที่ดิน เนื่องจากจำนวนปัจจัยการผลิตที่ผู้เช่าต้องใช้ หลังจากตกลงทำสัญญาเช่าแล้วคงที่ จึงมีผลให้เส้น $\frac{FC}{h}$ เป็นเส้น rectangular

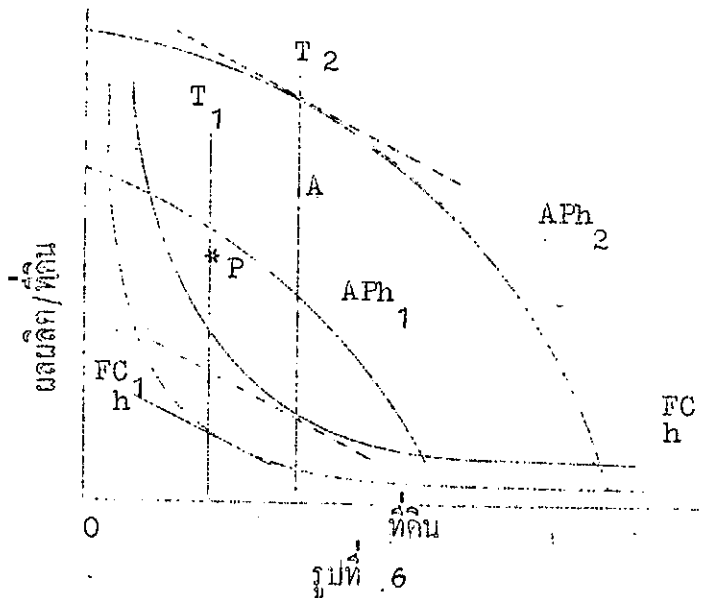
hyperbola - และถ้าเอาเส้น $\frac{AP}{h}$ ลบด้วยเส้น $\frac{FC}{h}$ ณ จุดใดจุดหนึ่งบนแกนแนวนอน เช่นที่จุด T_1 ก็จะได้ T_1P หรือ RS ซึ่งเป็นค่าเช่าที่ดินหนึ่งหน่วยนั้นเอง วิธีหาค่าเช่าที่สูงที่สุดจากเส้น $\frac{AP}{h}$ และ $\frac{FC}{h}$ สองเส้นนี้ก็คือ หาเส้นตรงสัมผัสส่วนโค้งของ $\frac{AP}{h}$ และ $\frac{FC}{h}$ ที่ขนานกัน 2 เส้น แล้วดูว่าเส้นตรงที่ขนานกันคู่นี้ต่างกันที่สุดตรงจุดใด จะพบว่าปริมาณที่ดิน OT_1 หน่วยนั้น จุด S และ จุด H จะมีค่าความชัน

เท่ากับพอก และ SR จะเป็นส่วนแตกต่างระหว่างเส้น $\frac{AP}{h}$ กับ $\frac{FC}{h}$ ที่ยาวที่สุด หมายความว่า ผู้เช่าใช้ปัจจัยแปรผันจำนวนหนึ่งจนทำให้ต้นทุนการผลิตของเขาเป็นเส้น $\frac{FC}{h}$ ดังนั้น เจ้าของที่ดินจะไล่ค่าเช่าสูงสุด ถ้าเขาให้เช่าที่ดินไปเพียง OT_1 หน่วย

เนื่องจากเจ้าของที่ดิน จะไม่ปล่อยให้ผู้เช่าใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ตามอำเภอใจ เพราะถ้าที่ดินลดลงอัตราค่าเช่ากันแล้ว ผู้เช่าที่มีอิสระในการตัดสินใจดำเนินการผลิตเองจะมีแนวโน้มที่จะใช้ปัจจัยในการผลิตน้อย ๆ เพื่อให้ต้นทุนส่วนเพิ่ม (marginal tenant input cost) ของตนน้อยกว่าผลผลิตส่วนเพิ่มที่ตนจะได้รับ ฉะนั้น ในการทำข้อตกลงเช่าร่วมกัน เจ้าของที่ดินก็จะพยายามตกลงกับผู้เช่าให้ผู้เช่าใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณซึ่งจะทำให้ตนไล่ค่าเช่า คือ $\frac{AP}{h} - \frac{FC}{h}$ สูงที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้ จำนวนปัจจัยการผลิตซึ่งผู้เช่าต้องใช้ จะแตกต่างกับจำนวนปัจจัยการผลิตในรูปที่ 5 เมื่อผู้เช่าตัดสินใจเลือกใช้ปัจจัยเอง ผลก็คือ ต้นทุนในการใช้ปัจจัยการผลิตจะเปลี่ยนไป ทำให้เส้น $\frac{FC}{h}$ เคลื่อนออกไป ถ้าผู้เช่าต้องใช้ปัจจัยมากขึ้น เส้น $\frac{FC}{h}$ จะเคลื่อนขึ้นข้างบนโดยขนานกับเส้นเดิม เพราะว่าการใช้ปัจจัยการผลิตในตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์นั้น จะคงที่เสมอ

เมื่อผู้เช่าใช้ปัจจัยการผลิตมากขึ้น ย่อมมีผลให้ผลผลิตเฉลี่ยของที่ดินสูงขึ้น เพราะมีการใช้ปัจจัยมากขึ้นบนที่ดินแปลงเดิม ทำให้เส้น $\frac{AP}{h}$ เคลื่อนขึ้นข้างบน แต่การที่เส้น $\frac{AP}{h}$ เคลื่อนออกไปนี้ เรียกว่า ประสิทธิภาพส่วนเพิ่มของปัจจัยการผลิตที่ใช้มากขึ้น (marginal productivity of additional tenant input) จะสูงขึ้น แต่ต้องสูงขึ้นในอัตราที่ลดลงตามกฎของ Diminishing Marginal Product ฉะนั้น ก็จะมีเส้น APh_2 และ $\frac{FC2}{h}$ อีกคู่หนึ่ง อัตราค่าเช่าที่สูงที่สุดสำหรับเส้นคู่นี้ทำได้เมื่อความชันของเส้น APh_2 เท่ากับ ความชันของเส้น $\frac{FC2}{h}$

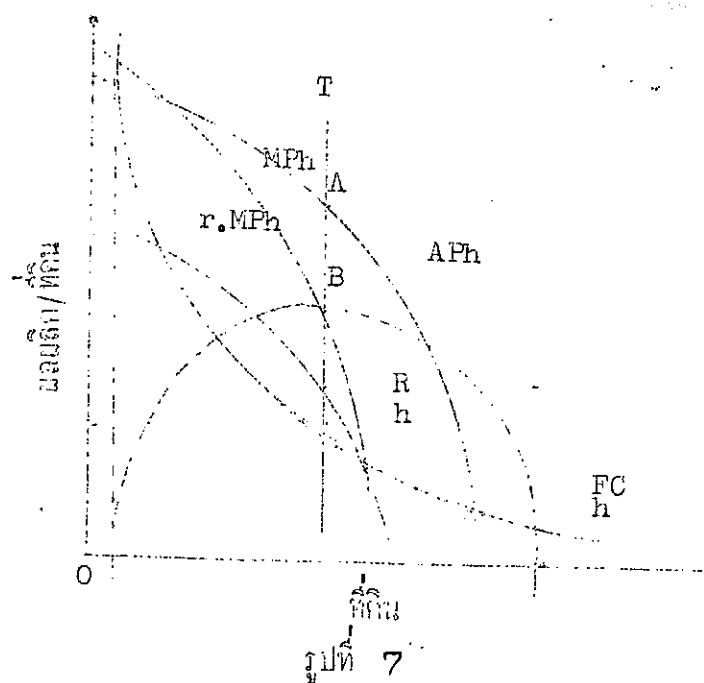
จากรูปที่ 6 เส้น $\frac{FC1}{h}$ และ APh_1 ก็คือ เส้นเดียวกันกับในรูปที่ 5 อัตราค่าเช่า T_1P จะเป็นอัตราที่สูงที่สุดที่สอดคล้องกับเส้นสองเส้นนี้ เจ้าของที่ดินจะแบ่งที่ดินให้ผู้เช่าคนนี้เพียง OT_1 หน่วย แต่เจ้าของที่ดินอาจเรียกร้องให้ผู้เช่าใช้ปัจจัยการผลิตมากขึ้น

จนทำให้เส้นต้นทุนและเส้นผลผลิตเฉลี่ยกลายเป็นเส้น $\frac{FC_2}{h}$ และ APh_2 ค่าเช่าสูงสุดที่เจ้าของที่ดินจะเรียกเก็บได้ คือ T_2A และเขาจะแบ่งที่ดินให้ผู้เช่าคนนี้ OT_2 หน่วย ฉะนั้น ถ้าผู้เช่าลงทุนใช้ปัจจัยการผลิตในจำนวนที่ต่างออกไป ก็จะมีเส้น AP_h กับ $\frac{FC_h}{h}$ อีกคู่หนึ่ง เจ้าของที่ดินที่ฉลาดก็ย่อมพิจารณาว่า จำนวนปัจจัยการผลิตในปริมาณใดจึงจะทำให้เส้น AP_h กับ $\frac{FC_h}{h}$ อยู่ห่างกันมากที่สุด เขาก็จะเรียกร้องให้ผู้เช่าใช้ปัจจัยการผลิตในปริมาณนั้น ๆ เพราะเขาจะได้ค่าเช่าสูงสุด และเขาก็จะรู้อีกด้วยว่า เขาควรจะให้ผู้เช่าคนนี้เช่าที่ดินไปเท่าไร นั่นคือ จากรูปที่ 6 สมมุติว่า เส้น APh_2 กับ $\frac{FC_2}{h}$ เป็นคู่ที่ทำให้ค่าเช่าสูงสุด แล้วเจ้าของที่ดินก็ยอมให้ผู้เช่าเช่าที่ดินเพียง OT_2 หน่วย โดยเก็บค่าเช่าเท่ากับ T_2A

ขั้นต่อไปคือ การหาเส้นอัตราค่าเช่า ณ จำนวนที่ดินระดับต่าง ๆ เช่น ถ้าผู้เช่าจะเช่าที่ดินเพียง OT_3 หน่วย เจ้าของที่ดินควรเก็บค่าเช่าเท่าไร สมมุติว่า เส้น APh และ $\frac{FC}{h}$ ในรูปที่ 7 เป็นเส้นที่ทำให้อัตราค่าเช่าสูงสุดที่เจ้าของที่ดินจะได้รับ

ฉะนั้น วิธีหาเส้นอัตราค่าเช่าของหน่วยที่ดินก็คือ π ขนาดการถือครองแต่ละขนาด (บน แกนนอน) ถ้าเอา A_{Ph} ลบด้วย $\frac{FC}{h}$ ก็จะได้ราคาค่าเช่าเฉลี่ย ทำเช่นนี้สำหรับทุก ๆ ขนาดของการถือครอง จะได้เส้น $A_{Ph} - \frac{FC}{h} = \frac{R}{h}$ ซึ่งเรียกว่า เส้นอัตราค่าเช่าต่อหนึ่งหน่วยที่ดิน ที่จุดซึ่งเส้น $\frac{R}{h}$ สูงสุด (จุด B) (เนื่องจากความชันของเส้น A_{Ph} เท่ากับ $\frac{FC}{h}$) เป็นจุดที่ทำให้ผลผลิตส่วนเพิ่มของการใช้ปัจจัยการผลิตของผู้เช่า เท่ากับ ต้นทุนส่วนเพิ่มของเขา เจ้าของที่ดินจะตัดสินใจว่า ควรจะได้เกษตรกรเช่าไปปลูกอะไร ด้วยวิธีการผลิตอย่างไร จึงจะทำให้มูลค่าปัจจุบันที่ตนจะได้รับจากที่ดินสูงที่สุด หรือพยายาม

ทำให้ค่าเช่าที่จะได้รับแต่ละปีสูงที่สุด และค่าเช่าเฉลี่ยที่จะทำให้เจ้าของที่ดินสัมประสงค์ ก็คือ ระบายที่สูงที่สุดของเส้น $\frac{R}{h}$ ค่าเช่าจำนวนสูงสุดจำนวนนี้ ถือว่าเป็นต้นทุนของที่ดิน ซึ่งใช้ในการผลิตสินค้าอย่างหนึ่ง

ปัญหาสุดท้ายก็คือ ผู้เช่าจะพอใจสัญญาเช่าข้างบนนี้หรือไม่ ซึ่งจะเขียนเส้นผลผลิตส่วนเพิ่มลงในรูปที่ 7 ซึ่งจะต้องตัดจุดสูงสุดของเส้น A_{Ph} กับเส้น $\frac{R}{h}$ และเนื่องจาก

ค่าเช่าเฉลี่ยที่จุด T เท่ากับ TB อัตราค่าเช่า (เป็นเปอร์เซ็นต์) จะเท่ากับ $\frac{R}{h}$ หากว่า APh นั้นคือ $r = \frac{TB}{TA}$ เปอร์เซ็นต์ ดังนั้น จึงสามารถสร้างเส้นค่าเช่าส่วนเพิ่มที่ผู้เช่าของเสีย (marginal contract rent curve หรือ r.MPh) ได้ เส้น r.MPh จะอยู่ห่างจากเส้น MPh เป็นระยะเท่ากับ r เปอร์เซ็นต์ เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้เช่าที่ต้องการรายได้สูงสุดจะใช้ที่ดินได้มากที่สุด เพื่อให้ผลผลิตส่วนเพิ่มของที่ดินที่เข้ามาเป็นศูนย์ เพราะที่จุดนี้ MPh เท่ากับ r.MPh แต่เจ้าของที่ดินจะไม่ยอมให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น เพราะเขาจะให้ผู้เช่าคนนี้เช่าที่ดินเพียง OT หน่วย ที่เหลือเจ้าของจะเอาไปให้ผู้เช่ารายอื่น อย่างไรก็ตามเจ้าของที่ดินไม่อาจจะแบ่งขนาดของที่ดินให้เล็กกว่า OT หน่วยได้ เพราะจะทำให้ค่าเช่าสูงขึ้น จนผลตอบแทนที่ผู้เช่าจะได้รับจากการเช่าที่ดินแปลงนั้น น้อยกว่าผลตอบแทนจากการไปทำงานอื่น

สรุปคุณภาพของสัญญาการเช่าแบบแบ่งผลผลิตก็คือ อัตราค่าเช่าบนเส้น $\frac{R}{h}$ จะสูงสุดที่จุด B เมื่อต้นทุนส่วนเพิ่มของผู้เช่าเท่ากับผลตอบแทนส่วนเพิ่มของเขา อัตราค่าเช่าที่คุณภาพจะเท่ากับ $\frac{TB}{TA}$ ซึ่งจะเท่ากับผลผลิตส่วนเพิ่มของที่ดินที่จุด B พอดี ขนาดที่ดินซึ่งตกลงเช่าซึ่งกัน คือ OT หน่วย ฉะนั้น ที่จุดคุณภาพจะมีอัตราค่าเช่าเพียงอัตราเดียวถึงเงื่อนไขข้อต่อไปนี้

$$r = \frac{MPh}{APh} = \frac{\frac{R}{h}}{APh}$$

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งควรพิจารณาอีกบางประการ ดังต่อไปนี้ ประการแรก ผู้เช่าแต่ละคนย่อมมีความสามารถและมีปัจจัยการผลิตซึ่งมีคุณภาพต่างกัน ฉะนั้น ผู้เช่าที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าย่อมได้รับผลตอบแทนสูงกว่า เส้น $\frac{FC}{h}$ จะรวมผลตอบแทนนี้เข้าไว้ด้วย ประการที่สอง ถึงแม้ว่าที่ดินทุกผืนจะมีความอุดมสมบูรณ์เท่ากัน และค่าเช่าสูงสุดบนเส้น $\frac{R}{h}$ จะสูงเท่ากัน แต่ขนาดที่ดินซึ่งแต่ละคนเช่าไม่จำเป็นต้องเท่ากัน เพราะว่าความจำเป็นในการผลิตของผู้เช่าแต่ละคนไม่เหมือนกัน ฉะนั้น เมื่อเจ้าของที่ดินรู้ถึงความจำเป็นใน

การฉ้อโกงของผู้เช่า แต่ละคนมีผลให้ผู้เช่าใช้ปัจจัยการผลิตต่างกัน เจ้าของที่ดินก็จะแบ่งที่ดินให้ผู้เช่าแต่ละคนในขนาดต่างกัน และเก็บค่าเช่า (เป็นเปอร์เซ็นต์) ต่างกัน เพื่อให้ตนเองได้รายไ้สูงสุด และที่จุดดุลยภาพนั้น สมรรถนะของที่ดินแต่ละแปลงจะเท่ากัน เพราะใช้จุดสูงสุดของเส้นค่าเช่า $\frac{R}{h}$ เป็นหลักในการแบ่งขนาดที่ดินที่จะให้เช่า ประการที่สาม ถ้าเจ้าของที่ดินช่วยออกค่าใช้จ่ายบางส่วนให้กับผู้เช่า เส้น $\frac{FC}{h}$ จะเป็นเส้นแสดงค่าใช้จ่ายที่ทั้งสองฝ่ายช่วยกันออก ฉะนั้น ถ้าเอาค่าใช้จ่ายส่วนของเจ้าของที่ดินลบออกจากเส้น $\frac{FC}{h}$ จะได้เส้น $\frac{FC}{h}$ ที่แสดงเฉพาะค่าใช้จ่ายของผู้เช่า และเส้นนี้จะลาดจะอยู่ต่ำลงมา ผลก็คือ เส้นค่าเช่า (R_h^*) จะสูงกว่าเดิม นั่นคือ เจ้าของที่ดินจะเรียกค่าเช่าเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงขึ้น

เมื่ออัตราค่าเช่า (r) สูงขึ้น ผลก็คือเส้น $r.MPh$ จะสูงขึ้นในเปอร์เซ็นต์ที่เท่ากันทุก ๆ จุด แสดงว่า ไม่ว่าเจ้ามรดกที่ดินจะช่วยออกค่าใช้จ่ายบางส่วนให้ผู้เช่าหรือไม่ก็ตาม ผู้เช่าจะลงทุนทำการผลิตเสมอจนกว่าการลงทุนทำให้ผลตอบแทนสูงขึ้น ซึ่งต่างกันแต่ที่ว่า ถ้าเจ้ามรดกที่ดินช่วยออกค่าใช้จ่ายให้อัตราค่าเช่าก็จะสูงกว่าเมื่อไม่ได้ช่วยออกค่าใช้จ่าย ฉะนั้น ผู้เช่าไม่จำเป็นต้องมีปัจจัยการผลิตครบตามสัญญา เพราะผู้เช่าสามารถจะจ้างแรงงานมาช่วยงานได้ หรืออาจไปกู้เงินมาลงทุนก็ได้ ประการที่สี่ ผู้ที่นิยมในวิธีการปฏิรูปที่ดิน มักจะอ้างว่า การที่อายุสัญญาเช่าที่ดินสั้นเพียงหนึ่งหรือสองปี มีผลให้ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการผลิตไม่เต็มที่และถือเป็นเหตุผลในการสนับสนุนให้รัฐดำเนินนโยบายปฏิรูปที่ดิน ซึ่งนี้เป็นเหตุผลที่ไม่สู้จะมีน้ำหนัก เพราะว่าชาวนาที่มีอาชีพรับจ้างทำนาตามที่ต่าง ๆ ย่อมมีความมั่นคงน้อยกว่าผู้เช่า เพราะถ้าผลงานของกันไม่ดีก็就会被เลิกจ้างทันที ชาวนาผู้เช่าจึงต้องพยายามทำงานให้ดีที่สุด เพื่อจะได้มีสิทธิเช่าที่ดินต่ออีก ฉะนั้น สัญญาเช่าที่มีระยะเวลาสั้น ย่อมเป็นเครื่องประกันว่า การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนข้ออ้างอีกข้อที่ว่า สัญญาเช่าที่มีอายุช่วงสั้น จะทำให้เกษตรกรไม่อยากจะลงทุน อาจจะไม่จริงก็ได้ สิ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือ อายุของสัญญาจะขึ้นอยู่กับประเภทของสัญญาเช่า

และสินทรัพย์ซึ่งทั้งฝ่ายเจ้าของที่ดินและฝ่ายผู้เช่ามีอยู่ ดังนั้น ก่อนที่จะเชื่อว่าสัญญาเช่าเป็นระยะเวลาสั้น ทำให้ชาวนาารู้สึกไม่มั่นคง ควรจะมีหลักฐานว่า จำนวนผู้เช่าที่ไม่ได้รับการต่ออายุสัญญาเช่า ในแต่ละปีมีกี่เปอร์เซ็นต์ของผู้เช่าทั้งหมด

สำหรับอัตราค่าเช่าจะสูงหรือต่ำนั้น อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้ให้ความเห็นว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

1. ในตลาดที่ดินที่มีการแข่งขันโดยสมบูรณ์ ในระยะสั้นอุปสงค์ในการเช่าที่ดิน มักมีความยืดหยุ่นน้อยกว่าธรรมดา กล่าวคือ แม้ว่าค่าเช่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงไปบ้าง อุปสงค์ในการเช่าที่ดินก็ไม่เปลี่ยนแปลงนัก ส่วนอุปทานของที่ดินสำหรับให้เช่านั้น ย่อมมีลักษณะไม่ยืดหยุ่นอย่างสมบูรณ์ เพราะมีจำนวนจำกัด ดังนั้น อัตราค่าเช่าจะสูงหรือต่ำย่อมขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของเส้นอุปสงค์ในการเช่าที่ดินเพียงอย่างเดียว และในระยะยาวก็เช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของเส้นอุปสงค์จะมีผลทำให้อัตราค่าเช่าเปลี่ยนแปลงได้อย่างมากด้วย เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากร เป็นต้น

2. คุณภาพของที่ดินที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้อัตราค่าเช่าแตกต่างกัน กล่าวคือที่ดินที่มีประสิทธิภาพในการผลิตสูงย่อมมีค่าเช่าสูง

3. ที่ตั้งของที่ดินก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะชี้ว่า อัตราค่าเช่าจะสูงหรือต่ำ เช่น ที่ดิน ที่ตั้งอยู่ใกล้ศูนย์กลางคมนาคม ใกล้ตลาดรับซื้อผลผลิต หรือที่นาที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน ช่วยให้ผู้เช่ามาสัญจรไปมาสะดวกในหนานา ตลอดจนชนชาวเข้ายุ่งฉาง ก็จะมีอัตราค่าเช่าสูง

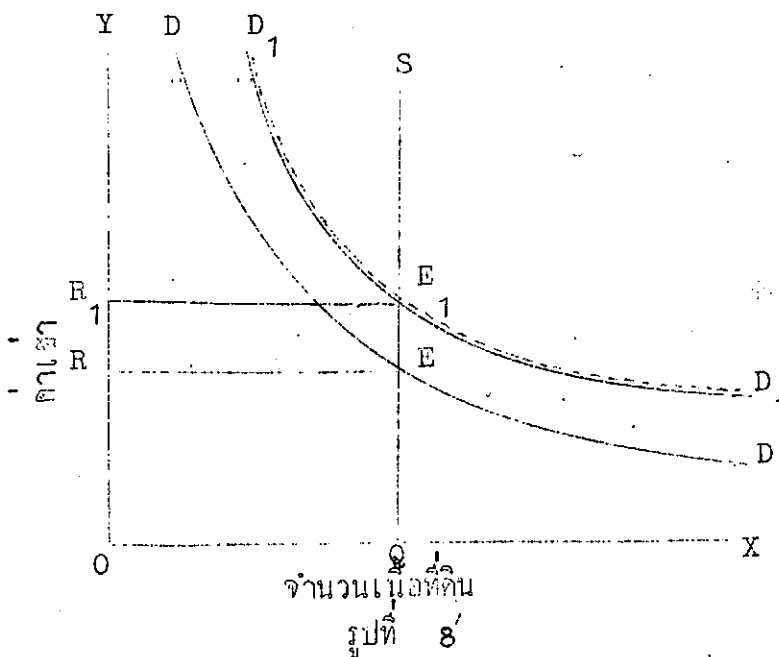
4. ค่าเช่าย่อมเปลี่ยนแปลงตามราคาสผลผลิต ยิ่งราคาสผลผลิตสูงกว่าต้นทุนเฉลี่ยเท่าใด ค่าเช่าย่อมสูงขึ้นด้วย (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2514: 450 - 451)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องนี้มีอีกมาก ที่สำคัญ ๆ เช่น

ทฤษฎีเกี่ยวกับค่าเช่า (ประยูร เกลิงศรี, 2517: 290 - 299)

ค่าเช่าธรรมดา คือ ราคาซึ่งจ่ายตอบแทนบริการของทรัพย์สินถาวร เป็นกันทั่ว
ที่อยู่อาศัย โรงงาน ที่ดินและเครื่องจักร เมื่อค่าเช่าเหล่านี้จัดอยู่ในจำพวก "ราคา"
ประเภทหนึ่ง ค่าเช่าทรัพย์สินจึงถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทาน เช่นเดียวกับอัตราค่าจ้าง
ค่าเช่าที่ดินจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของที่ดิน อุปสงค์ของที่ดินจะมีมากหรือน้อย
ขึ้นอยู่กับรายได้ของที่ดิน ที่ดินแปลงใดสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น อาจใช้
สร้างศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ โรงแรม สำนักงานธุรกิจ ถ้ามีการแข่งขันระหว่าง
ธุรกิจเพื่อใช้ที่ดินแปลงนั้น ค่าเช่าที่ดินจะสูง ค่าเช่าที่ดินแปลงใดแปลงหนึ่งขึ้นอยู่กับอุปสงค์
สำหรับที่ดินแปลงนั้นเท่านั้น เพราะอุปทานของที่ดินแปลงนั้นอยู่คงที่ (รูปที่ ๗) ค่าเช่า
ที่ดินจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับรายได้ของแต่ละคนที่ต้องการที่ดิน คนที่ให้ค่าเช่าสูงสุดย่อม
จะมีโอกาสได้ใช้ที่ดินแปลงนั้น

รูปที่ ๘ เส้น QS คือ อุปทานที่ดินแห่งหนึ่ง เส้นอุปทานเป็นเส้นตั้งฉาก
กับแกน แสดงว่าจำนวนเนื้อที่ดินไม่อาจเพิ่มขึ้นหรือลดลง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงค่าเช่า
เส้น DD คือ เส้นอุปสงค์สำหรับที่ดินแห่งนั้น ค่าเช่าในขณะนั้นคือ OR สมมุติว่าต่อมา

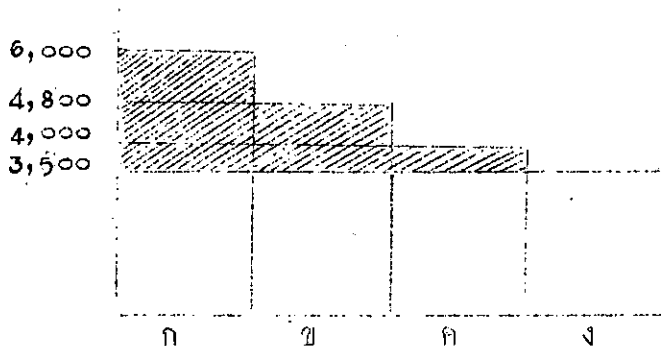
มีอุปสงค์สำหรับที่ดินตรงนั้นเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีผู้ต้องการที่ดิน เพื่อสร้างศูนย์การค้าและโรงแรม การแข่งขันระหว่างผู้ต้องการที่ดินยอมทำให้ค่าเช่าที่ดินตรงนั้นสูงขึ้น จาก OR เป็น OR_1 ซึ่งเป็นค่าเช่าอุปทานเกิดขึ้นจากเส้นอุปสงค์ใหม่ D_1D_1 ด้ดกับเส้นอุปทาน QS ณ จุด E_1

ทฤษฎีค่าเช่าของริคาร์โด (Ullmer, 1965 : 584 - 590)

การพิจารณาเรื่องค่าเช่าจะขาดความสมบูรณ์ ถ้าไม่กล่าวถึงทฤษฎีค่าเช่าของ ริคาร์โด (Ricardo's Theory of Rent) บ้าง ริคาร์โด ก็เช่นเดียวกับนักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจัดอยู่ในพวกคลาสสิกอื่น ๆ เห็นว่า มูลค่าสินค้าขึ้นอยู่กับจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อคิดต้นทุนผลิตผลทางเกษตร เพราะปรากฏว่า ต้นทุนการผลิตดังกล่าวเปลี่ยนแปลงตามความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน ตัวอย่างเช่น ชาวที่ปลูกในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ย่อมมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าชาวที่ปลูกในที่ดินที่มีคุณภาพน้อยกว่า ปัญหาดังกล่าวนี้อาจทำให้เราคิดทฤษฎีค่าเช่าขึ้น ริคาร์โด ได้ให้นิยาม "ค่าเช่า" ว่า ส่วนของผลิตผลของที่ดินซึ่งจ่ายได้แก่ผู้เป็นเจ้าของที่ดินสำหรับการใช้อำนาจที่ข่มขู่และไม่อาจทำลายได้ของที่ดิน" ตามความคิดของริคาร์โด ค่าเช่าเกิดขึ้นได้ดังนี้คือ ถ้าประเทศใดมีจำนวนที่ดินอุดมสมบูรณ์เกินความต้องการ ค่าเช่าจะไม่เกิดขึ้น เพราะจะไม่มีผู้ใดยินดีจ่ายค่าเช่าเพื่อครอบครองการใช้ที่ดิน ทราบได้โดยอุปทานของที่ดินมีมากกว่าอุปสงค์ ค่าเช่าจะไม่เกิดขึ้น ถ้าที่ดินทั้งหมดมีคุณภาพดีและเมื่ออย่างไม่จำกัดจำนวน อย่างไรก็ตามที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ในประเทศหนึ่ง ๆ มีจำกัด และที่ดินแต่ละแห่งมีคุณภาพแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้อเอง ค่าเช่าจึงเกิดขึ้น ริคาร์โดได้กล่าวว่า เมื่อที่ดินมีคุณภาพรองลงมาถูกใช้เพื่อการเพาะปลูก ค่าเช่าจะเกิดขึ้นทันทีแก่ที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด และจำนวนค่าเช่าดังกล่าวขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างคุณภาพของที่ดินเหล่านั้น ตามทัศนะของริคาร์โด ที่ดินแปลงสุดท้ายที่ถูกใช้ในการเพาะปลูกจะไม่มีค่าเช่า ที่ดินแปลงนี้จะมีรายได้พอคุ้มต้นทุนการผลิตเท่านั้น ริคาร์โดเรียกที่ดินแปลงนี้ว่า "Land of the Margin of Cultivation" ที่ดินแปลงใด

ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าแปลงอื่น จะให้ผลตอบแทนแก่ผู้เป็นเจ้าของมากกว่าตามไปด้วย ผลต่างระหว่างรายได้ของที่ดินแปลงที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกับที่ดินแปลงสุดท้ายที่ใช้ในการเพาะปลูกคือ ค่าเช่า ความแตกต่างระหว่างที่ดินที่อุดมสมบูรณ์กับที่ดินที่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งมีมากเท่าไร ค่าเช่าที่ดินแปลงที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดก็จะยิ่งสูงเท่านั้น

สมมุติว่าที่ดินสี่แปลง (รูปที่ 9) มีเนื้อที่เท่ากันและมีระยะทางไกลจากตลาดเท่ากัน

รูปที่ 9

เท่ากัน แต่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่เท่าเทียมกัน และสมมุติว่าที่ดินเหล่านี้มีรายได้ 6,000, 4,800, 4,000 และ 3,500 บาท ตามลำดับ สมมุติว่าที่ดินแปลงที่มีรายได้ 3,500 บาท เป็นที่ดินแปลงซึ่งไม่มีค่าเช่า ค่าเช่าของที่ดินแปลงอื่นอีกสามแปลง คือ ผลต่างระหว่างรายได้ของที่ดินเหล่านั้นกับที่ดินแปลงสุดท้าย คือ 2,500, 1,300 และ 500 บาท จากรูปที่ 9 ก. ข. ค. และ ง. แทนที่ดินแต่ละแปลงซึ่งมีเนื้อที่เท่ากัน พื้นที่แรงงานของ ก. ข. และ ค. คือ ค่าเช่าของที่ดินแต่ละแปลง เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อยกว่าจะถูกใช้ทำประโยชน์ในการเพาะปลูก ค่าเช่าที่ดินแปลงที่ถูกใช้ในการเพาะปลูกก่อนย่อมจะสูงขึ้น เพราะ ผลจากกฎการลดลงของผลได้ ฉะนั้น ถ้าไรจะลดลงด้วย

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ได้กล่าวว่า การที่ชาวโรฮีนจาที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินของตนเองนั้น จะทำให้ชาวโรฮีนจาเอาใจใส่บำรุงรักษาที่ดินของตนมากขึ้น และจะใช้ที่ดินทำประโยชน์มากขึ้น ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ชาวโรฮีนจามีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้ผลผลิตทางภาคการเกษตรโดยรวมเพิ่มค่าขึ้น ซึ่งจะมีส่วนได้ความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศเจริญไ้รวดเร็ว (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2517: 576) วรรณ จารุทัศน์ ได้ศึกษาลักษณะการดำรงชีพของครอบครัวที่ใช้เทคนิคใหม่ในการทำนากับครอบครัวที่ทำนาแบบดั้งเดิม พบว่า ครอบครัวชาวนาที่ใช้เทคนิคสมัยใหม่จะรู้จักใช้เวลาได้เป็นประโยชน์ และมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากกว่าครอบครัวที่ทำนาแบบดั้งเดิม และพบว่า ชาวนาพวกแรกมีฐานะทางด้านความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ และอนามัยดีกว่าชาวนาพวกหลัง (วรรณ จารุทัศน์, 2519: 69 - 76)

ลักษณะโครงสร้าง พื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของตำบลเข็รเขา

ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลเข็รเขา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเข็รใหญ่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอเข็รใหญ่ประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอไทยฝั่งตะวันตกประมาณ 30 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับทิศเหนือติดต่อกับอำเภอปากงัน ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลเข็รใหญ่และตำบลทองสำเจียก ทิศใต้ติดต่อกับตำบลสวนหลวง ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลคอนทรวง

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบซึ่งเกิดจากการทับถมของโคลนตะกอน มีลำน้ำสายสำคัญที่ไหลผ่าน คือ คลองเข็รใหญ่ และคลองสาขาอีกหลายสาย พื้นที่ทั้งหมดอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 3 - 6 เมตร

ลักษณะดิน

พื้นที่บริเวณตอนใต้ในเขตหมู่ที่ 9 และ หมู่ที่ 10 ลักษณะภูมิประเทศเป็นสันทราย มีความลาดชัน (slope) ตั้งแต่ 2.4 % (แผนที่ L 509) ประกอบด้วยดินทรายเป็นส่วนใหญ่ การระบายน้ำเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่มีการปลูกมะพร้าวและพืชผัก เพราะระดับน้ำใต้ดินสูง มีน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดปี บานสันทรายนี้มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น

นอกจากบริเวณสันทรายที่กล่าวแล้ว ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 และหมู่ที่ 8 พื้นที่ทั้งหมดเป็นที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินเหนียว เกิดจากการที่ลำน้ำพัดพาเอาโคลนตะกอนมาทับถมกัน และเป็นดินที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ มีการระบายน้ำที่ไม่ดี ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้จะเกิดน้ำท่วมอยู่เป็นประจำทุกปี ในช่วงฤดูฝน ประมาณเดือนกันยายนถึง เดือน

ชันวาคม ความกว้างระดับของท้องถิ่น (local relief) มากกว่า 2% (แผนที่ L 509) เป็นบริเวณที่เหมาะสมในการปลูกข้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าให้จัดให้มีการชลประทานเข้าช่วยในช่วงฤดูแล้ง

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศมีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าวไม่น้อย ข้าวจะเจริญงอกงามได้ดีที่สุดในอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูร้อนไม่ต่ำกว่า 25° เซลเซียส (75° ฟาเรนไฮต์) หากอุณหภูมิน้อยเกินไปต้นข้าวก็ไม่เติบโตเท่าที่ควร อุณหภูมิของอากาศในเขตตำบลเข็รเขาเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 27.3° เซลเซียส จึงนับว่าเหมาะสำหรับการปลูกข้าว

ความชื้นในอากาศก็เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ต้นข้าว เช่น เกี่ยวกันกับอุณหภูมิ ความชื้นที่เหมาะสมแก่การปลูกข้าว คือ 60 - 80 % ในเขตตำบลเข็รเขา มีความชื้นในอากาศเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 75% จึงเหมาะสมกับการทำนา

ปริมาณน้ำฝนที่ต้นข้าวเจริญเติบโตได้อย่างดี คือ ประมาณปีละ 1,750 มิลลิเมตร หรือ ๗ นิ้วโดยเฉลี่ย ในเขตตำบลเข็รเขามีปริมาณน้ำฝนประมาณปีละ 2,764.3 มิลลิเมตร จึงนับว่าเพียงพอต่อการปลูกข้าว

แรงลมก็มีส่วนช่วยให้ต้นข้าวเจริญเร็วหรือช้า ถ้าแรงลมมากเกินไป จะทำให้ต้นข้าวในใบพืชแห้ง ต้นข้าวจะชะงักงัน และถ้าแรงลมจัดจนกลายเป็นพายุบ่อย ๆ ต้นข้าวจะล้มหมด แรงลมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าว ประมาณ 4 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ซึ่งเป็นลมพัดเอื่อย ๆ ถ้าความเร็วลมเกิน 18 กิโลเมตรต่อชั่วโมง แล้ว ต้นข้าวจะไม่เติบโตเท่าที่ควร ตำบลเข็รเขามีความเร็วลมเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 8.4 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จึงเหมาะสมกับการทำนา (วิศิษฐ์ วัคมีทัต, 2519: 36 - 94)

การทำนาในตำบลเข็มรเขา ต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเกือบทั้งหมด การปลูกข้าว จึงแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

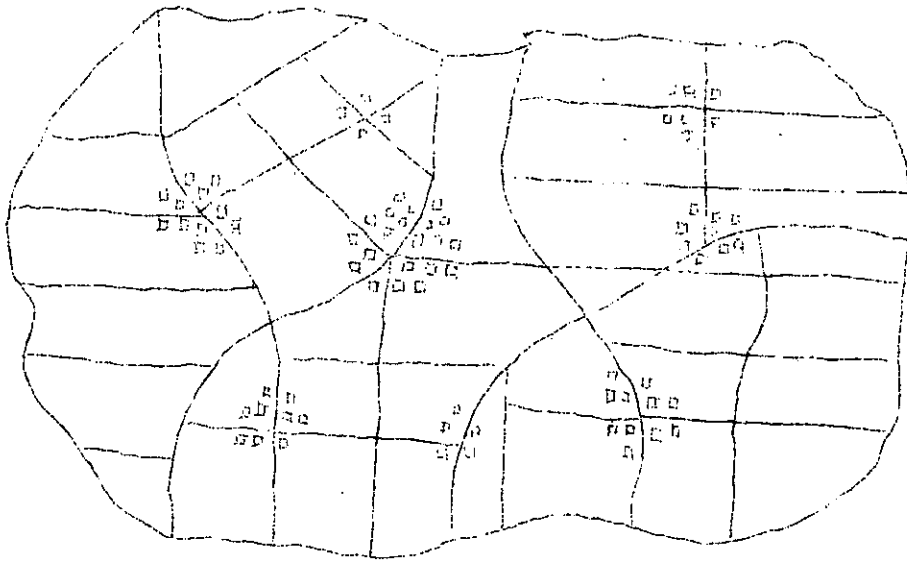
ช่วงแรก เป็นช่วงของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนเริ่มตกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ชาวเขาก็จะเริ่มทำนา ช่วงหลัง เป็นช่วงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ฝนเริ่มต้นตั้งแต่กลาง เดือนสิงหาคม แต่ฝนจะเริ่มมากพอที่จะตกถั่วและปลูกข้าวได้ก็ตั้งแต่เดือนกันยายน เป็นต้นไป

การเก็บเกี่ยว จะเริ่มตั้งแต่ราว ๆ กลางเดือนกุมภาพันธ์ จนถึงประมาณต้นเดือน เมษายนเป็นอย่างช้า เครื่องมือเก็บเกี่ยวก็ยังใช้ "แกระ" กันทั้งหมด ทำให้ล่าช้ามาก

การตั้งถิ่นฐานของครอบครัวชาวนา

โดยที่สภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลเข็มรเขาเหมาะสมกับการเกษตร ประกอบกับ ประชาชนส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการทำนาเป็นเวลานาน จึงจัดว่าเป็นสังคมแบบ เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐานของชาวนาในระยะแรก จึงเป็นไปในลักษณะที่ปราศจากการวางแผนล่วงหน้า ต่อมาเมื่อมีความเจริญขึ้น การตั้งถิ่นฐานจึงเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่มีการ วางแผน เช่น มีการก่อกองถนนหนทาง เป็นต้น ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชาวนาตำบลเข็มรเขา จึงมีลักษณะ ดังนี้

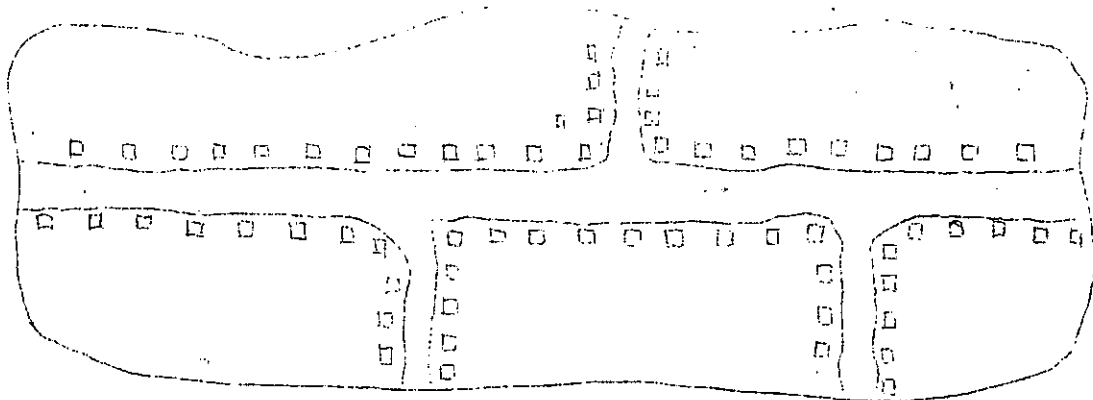
1. การตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่ม (cluster settlement) ลักษณะของการ ตั้งถิ่นฐานแบบนี้เป็นไปในแบบที่มีได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ลักษณะที่เด่นของการตั้งถิ่นฐาน แบบนี้ได้แก่ การสร้างบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเนินหรือริบขอบ หนองหรือบึง อิทธิพลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการตั้งถิ่นฐานแบบนี้ ก็คือ การที่มีโจรผู้ร้ายรบกวน ทำให้ชาวนารวมกลุ่มกันป้องกันทรัพย์สินของตนเอง จะสังเกตได้ว่า บริเวณรอบนอกของหมู่บ้าน จะมีป่าไผ่เป็นรั้วล้อมรอบหมู่บ้านอย่างหนาแน่น ผลจากการตั้งถิ่นฐาน แบบนี้ ทำให้ชาวนาไม่สามารถหุ่บเวลาให้กับกับการปฏิบัติงานในดินนาของตนอย่างเต็มที่ เพราะ บางครอบครัวมีที่นาอยู่ไกลจากหมู่บ้านออกไป จึงยากลำบากในการปฏิบัติงาน

รูปที่ 10 Cluster Settlement

และจะมีการรวมกลุ่มอย่างเด่นชัดอีกบริเวณหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัด โรงเรียน สถานีอนามัย และตลาด ไม่ปรากฏว่าจะมีบ้านเรือนที่กระจัดกระจายออกไปตั้งอยู่บนที่ดินของตนเองเลย

2. การตั้งถิ่นฐานแบบรูปเป็นแนวยาว (Linear Settlement) เป็นลักษณะการตั้งบ้านเรือนเรียงรายตามเส้นทางคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบก ปรากฏว่า การตั้งบ้านเรือนริมคลองเข็ญใหญ่ และตามลำน้ำสาครกระจายไปทั้ง 2 ฝั่ง เมื่อมีการคัดถนนขึ้นใหม่

รูปที่ 11 Linear Settlement

เช่น ถนนสายระโค-เข็รเขา เชื่อมกับทางหลวงจังหวัดสายนครศรีธรรมราช - สงขลา หรือถนนสายคอนจิก - บางเหลง เชื่อมกับถนนสายบักล่อ - เข็รใหญ่ เป็นกัน ทำให้ชาวบ้านซึ่งเคยรวมกลุ่มกันเป็นหมู่บ้านคังถ้าวแล้ว ก็จะย้ายบ้านจากคังถ้าวถิ่นฐานใหม่กระจายกันไปตลอดทั้ง 2 ฝั่งถนนมากขึ้น

ลักษณะโครงสร้างของครอบครัวและการศึกษา

จำนวนประชากรทั้งหมดในเขตตำบลเข็รเขา มี 8,606 คน (แผนกทะเบียนบ้านอำเภอเข็รใหญ่, พ.ศ. 2519) เป็นผู้ชาย 4,306 คน ผู้หญิง 4,300 คน โดยเฉลี่ยจะมีประชากรครอบครัวละ 6.3 คน จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,375 ครอบครัว และส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในวัยเด็กแรกเกิดอายุ 10 - 14 ปี

ชาวนาส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น ที่มีการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา มีน้อยมาก การเรียนรู้เรื่องการทอผ้า จักสาน เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก และอื่น ๆ จึงเป็นการถ่ายทอดจากสถาบันครอบครัว ทว่ากันมาอย่างไรก็ทำต่อ ๆ กันมาแบบนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้การที่จะส่งเสริมวิทยาการเกษตรแผนใหม่ไปยังชาวนานั้น จึงเป็นงานที่ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย ๆ การที่จะทำการเผยแพร่โดยใช้วิธีใช้หนังสือ หรือวารสาร หรือเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการจึงไม่ไต่ผล ทางราชการจึงควรจะไปทำให้ดูให้ชวนาได้เห็นเป็นตัวอย่างจริง ๆ จึงจะเหมาะสมกว่า

ปัจจุบันชาวนาทำบลเข็รเขา ได้เห็นความสำคัญเรื่องการศึกษาของบุตรหลานมากขึ้นจึงพยายามส่งเสียให้บุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูง ๆ ขึ้นไปตลอดมา โดยไม่ต้องการให้บุตรหลานต้องมาทำงานเหมือนบรรพบุรุษ ฉะนั้น ผู้ที่มีการศึกษาระดับสูง ๆ ขึ้นไปจึงพากันทิ้งไร่นา โดยไปหางานอาชีพอื่น ๆ ทำกันตามในตัวเมืองหรือในท้องถิ่นอื่นที่มีความสะดวกสบายกว่า และโดยทั่วไปพบว่า สมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวจะออกไปหางานทำนอกท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ๆ มีเพียงจำนวนน้อยที่ได้ช่วยเหลือในการทำนา ผู้ชายที่เป็น

หัวหน้าครอบครัวก็เช่นเดียวกัน เมื่อเสร็จจากฤดูกาลทำนาแล้ว ก็จะพากันออกไปหางานอื่น ๆ ทำนอกท้องถิ่น เช่น รับจ้างเลื่อยไม้ ขุดหาแร่ รับจ้างองค์การสวนยาง เป็นลูกจ้างก่อสร้าง เป็นต้น จึงมีเฉพาะผู้หญิง คนชรา และเด็ก ๆ อยู่เฝ้าบ้านดูแลไร่นา ปลุกผักและเลี้ยงสัตว์ อยู่กับบ้าน ที่นาจึงไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร

สภาพการผลิตโดยทั่วไป

ชาวนาคำบลเข็มรเข่า จะมีความเป็นอยู่เหมือนกับชาวนาโดยทั่วไป ไม่ว่าในส่วนใดของประเทศไทย คือ มักมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นและยากจน ทั้งนี้เพราะรายได้ของชาวนาคำนาค ความสถิติการเกษตรปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2514 รายได้สุทธิจากการกสิกรรมทั้งประเทศเฉลี่ยได้เพียงครัวเรือนละ 4,368 บาท นี่หมายความว่าถึงกสิกรทุกประเภท ถ้าคิดเฉลี่ยเฉพาะชาวนาแล้วได้เพียงครัวเรือนละ 2,693 บาทเท่านั้น (กองเศรษฐกิจการเกษตร 2519 : 179) การที่ชาวนามีรายได้ต่ำก็ เนื่องมาจากประสิทธิภาพในการผลิตต่ำมาก ทั้งจะเห็นได้จากสถิติของกองเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งปรากฏว่าในปีเพาะปลูก พ.ศ. 2518/19 ชาวนาทั่วประเทศผลิตข้าวได้เฉลี่ยเพียงไร่ละ 27.85 ตันเท่านั้น นอกจากประสิทธิภาพในการผลิตต่ำมาแล้ว การที่ชาวนาต้องตกเป็นหนี้สินก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวนาขาดแรงจูงใจในการผลิต และแนวโน้มที่ชาวนาต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี ชาวนาผู้เช่าที่ดินส่วนใหญ่มักขาดแคลนทุนในการดำเนินการผลิตอีกด้วย ผลผลิตที่ได้จึงต่ำมาก นอกจากนี้ชาวนายังพบปัญหาเรื่องหนี้สินและการขายข้าวฉีกขาย โดยทั่วไปแล้วชาวนาในคำบลเข็มรเข่า มักตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพ่อค้าข้าว ราคาวางที่ชาวนาได้รับจะเป็นราคาที่พ่อค้ากำหนดให้ทั้งสิ้น ยิ่งเป็นข้าวหน้าลาน คือ ข้าวที่เพิ่งเก็บเกี่ยวใหม่ ๆ ด้วยแล้วราคาจะยิ่งต่ำลงมาก เพราะระยะนี้ชาวนาต้องการเงินโดยรีบด่วน และชาวนาไม่มีทางอื่นใดที่จะเอาข้าวไปขายให้ใคร่ราคาดี นอกจากขายให้พ่อค้าซึ่งมารับซื้อถึงที่ในราคาถูก

ระบบการเช่าที่นา

เกี่ยวกับปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของชาวนา เป็นเรื่องที่ได้รับการสนใจ และมี การวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง และเป็นที่น่าสังเกตว่าชาวนาที่เช่านาทำมักมีฐานะ ความเป็นอยู่ค่อนข้างเดือดร้อนมาก กฎหมายควบคุมการเช่านาฉบับเดิม (พ.ศ. 2493) ก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองและเป็นธรรมกับผู้เช่าอย่างเพียงพอ การปฏิบัติตามกฎหมายก็มี อุปสรรค ฉะนั้น พระราชบัญญัติกฎหมายการเช่านา ฉบับใหม่ (พ.ศ. 2517) จึงได้ถูกตรา ขึ้น ซึ่งที่น่าพิจารณาก็คือ กฎหมายควบคุมการเช่านาฉบับใหม่ จะใช้ได้ผลแค่ไหน และจะให้ ความเป็นธรรมกับผู้เช่าอย่างเพียงพอหรือไม่ สำหรับสังคมของชาวนาในเขตที่ศึกษานี้ เป็น สังคมชนบท มีการถือครองที่ดินขนาดเล็กอย่างยถาภูมิ การเช่านาส่วนใหญ่จึงเป็นการเช่าโดย ตกลงกันด้วยวาจา (ร้อยละ 98.32) ที่มีการทำสัญญาเช่าเป็นลายลักษณ์อักษรมีน้อยมาก (ร้อยละ 1.68) จะมีที่ทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรอยู่บ้างก็เป็นไปในลักษณะการจำนอง และการเช่าส่วนใหญ่เป็นการตกลงเช่ากันในระยะเวลาเพียงหนึ่งปีเท่านั้น เมื่อสิ้นปีก็มาตกลงกันใหม่ อาจมีการเพิ่มอัตราค่าเช่านา จึงเป็นปัญหาให้ผู้เช่านาต้องต่อสู้กับอัตราค่าเช่า ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ที่น่าแปลกใจคือมีดินอุดมสมบูรณ์ดี ก็จะมีการแย่งกันเช่าทำให้ราคาสูงขึ้น ผู้เช่า นาที่ไม่มีทุนเพียงพอจึงต้องหาที่นาแปลงอื่นที่มีค่าเช่าราคาถูกมาทำ และเจ้าของที่ดินผู้ให้เช่า ส่วนใหญ่ก็เก็บค่าเช่าทันทีเมื่อตกลงเช่า ไม่มีการช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำแก่ผู้เช่าแต่อย่าง ใดทั้งสิ้น หากค่านผู้เช่าก็ทำไปตามยถากรรม เพราะไม่แน่ใจว่าต่อไปตนเองจะได้เช่าหรือไม่ ฉะนั้น จะเห็นว่ากฎหมายควบคุมการเช่านาไม่ว่าฉบับใดจะช่วยเหลือผู้เช่านาได้น้อยมาก

การค้าข้าวในตำบลเข็ญรเขา

ระบบการตลาด การซื้อขาย เป็นสาเหตุจูงใจให้ชาวนาเพิ่มประสิทธิภาพในการ ผลิตให้สูงขึ้นอย่างสำคัญ แต่เท่าที่เป็นอยู่ การขายข้าวในตำบลเข็ญรเขา นั้น เกือบทั้งหมด จะเป็นการผูกขาดของพ่อค้าคนกลาง ซึ่งพอจะสรุปปัญหาการขายข้าวในเขตที่ศึกษาได้ดังนี้

1. การขายข้าวเปลือกไถ่ราคาต่ำ ชาวนาที่ประสบปัญหาการขายข้าวเปลือกไถ่ราคาต่ำอาจเป็นเพราะ การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก ไม่มีถนน สะดวกเชื่อมโยง แหล่งผลิตกับตลาดในเขตอำเภอและตัวเมือง ถึงแม้จะมีอยู่บ้างก็ใช้ได้เพียงบางฤดูเท่านั้น ทำให้ต้นทุนในการขนส่งข้าวสูง จึงมีพ่อค้าหรือเจ้าของโรงสีในท้องถิ่นรับซื้อและก็มีเพียง 2 - 3 รายเท่านั้น เป็นผลให้เกิดลักษณะการผูกขาดในการซื้อข้าวจากชาวนา ประการต่อไป ชาวนาที่ยากจนมีหนี้สินมากและใช้วิธีกดข้าวเป็นหนี้ ทางนายเงินมาจนใจครอบงำ เช่น ทำสัญญากับเจ้าหนี้ว่า ถ้าให้กู้ยืมเงิน 2,000 บาท ในเดือนมิถุนายน เพื่อเป็นต้นทุนในการเพาะปลูกข้าว และเลี้ยงครอบครัวในระหว่างที่ข้าวกำลังเก็บเกี่ยว เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวในเดือนกุมภาพันธ์ก็จะชำระหนี้เป็นข้าวเปลือกจำนวนสองเกวียน เป็นต้น มีชาวนาที่ใช้วิธีกดข้าวเพื่อกู้ยืมเงินเหล่านี้จะไม่ได้รับผลประโยชน์ถึงแม้ว่าราคาข้าวจะสูงขึ้นสักเท่าใดก็ตาม

2. การฉ้อโกงเกี่ยวกับการชั่งตวง ปัญหาการถูกฉ้อโกงในการซื้อขายนั้นมักจะเป็นประสบการณ์ของชาวนาที่ไม่ทันพวกพ่อค้าซื้อข้าว เช่น ยอมให้พ่อค้าข้าวใช้ถังของพ่อค้าเอง ซึ่งอาจเป็นถังที่มีลักษณะเหมือนถังมาตรฐานทุกประการ แต่มีความจุมากกว่ามาตรฐาน เพราะพ่อค้าได้เลื่อนกันถังให้กำลังกว่าถังมาตรฐาน ทำให้ถังมีความจุมาก

ส่วนการขายข้าวเปลือกแบบ "พินโล" คือ ขายคานน้ำหนัก โดยถือว่าข้าวหนัก 1,000 กิโลกรัม เท่ากับหนึ่งเกวียน พ่อค้าก็มีวิธีฉ้อโกงโดยการใช้น้ำหรือเขาคันกระทุงหรือกระสอบขึ้นในขณะที่มีภาระชั่ง เป็นผลให้น้ำหนักข้าวลดลง ในบางกรณีพ่อค้าอาจเลื่อนหมุดที่ใช้ปรับเครื่องชั่ง หรือใช้ลูกตวงที่หนักกว่าลูกตวงมาตรฐาน เป็นต้น

3. การขาดเสถียรภาพของราคาข้าว การขาดเสถียรภาพของราคาข้าวนี้หมายถึง ราคาข้าวเปลือกจะมีลักษณะขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่ตลอดเวลา

4. การขาดข่าวสารเกี่ยวกับการขึ้นลงของราคาข้าว

๕. การขาดการวางแผนของโครงการประกัน หรือพุงราคาข้าวของรัฐบาล

การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการผลิตและการค้า ถ้าการคมนาคมขนส่งสะดวกทำให้การผลิตและการซื้อขายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงข้าม ถ้าการคมนาคมขนส่งไม่ดี การผลิตและการซื้อขายจะเป็นไปอย่างลำบากมาก ในตำบลเข็รเขา มีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญก็คือ การขนส่งทางน้ำ โดยมีคลองเข็รใหญ่ ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำปากพนัง และสาขาเท่านั้นที่พอจะช่วยให้ชาวนาได้ไปมาติดต่อกับจำเกองหรือท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ พาดนะที่ใช้ก็เป็นเรือหางยาวและเรือพาย หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ปรากฏว่า ได้มีการขุดถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านขึ้นหลายสาย แต่สายที่นับว่าสำคัญมีอยู่เพียง ๔ สายเท่านั้น คือ ถนนสายบ้านสระไคร - เข็รเขา, บ้านพังยอม - คลองเตย, บ้านบางเหลง - คอนจิก และถนนสายเข็รใหญ่ - ป่าหวาย แต่มีเพียงสายเดียวเท่านั้นที่รถยนต์สามารถแล่นไปมาได้ คือ สายสระไคร - เข็รเขา แต่ใช้ได้เฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น นอกจากนั้นก็ใช้ม้าหรือเดินควยเท้าข้ามกันนาเป็นส่วนใหญ่

ปัจจุบันเมื่อทางราชการได้สร้างเขื่อนกันไม่ให้น้ำเค็มจากทะเลหนุนเข้ามาในฤดูแล้ง โดยกันคลองเข็รใหญ่ก่อนจะไหลลงแม่น้ำปากพนัง ในเขตตำบลเข็รใหญ่ ทำให้การคมนาคมขนส่งเป็นไปอย่างยากลำบากกว่าเดิม เพราะต้องขนถ่ายกัน ๒ ครั้ง ค่าขนส่งก็เพิ่มสูงขึ้น และยังทำให้คลองเข็รใหญ่ตั้งแต่เขื่อนไปยังต้นน้ำในบริเวณตำบลเข็รเขาน้ำจะแห้งตลอดลำคลองในฤดูแล้ง จนใช้เดินไปมาติดต่อกันได้ เป็นผลให้ขาดแคลนน้ำในการเลี้ยงสัตว์และปลูกผักหลังระยะเก็บเกี่ยวควย

วิจัย สังคม.

บทที่ 4

* วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า *

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ คือ

1. แหล่งข้อมูล
2. การสัมภาษณ์
3. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง การรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
5. สถิติที่ใช้ในการศึกษา

1. แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

- 1.1 แหล่งข้อมูลขั้นต้น (Primary Sources) ได้จากการสัมภาษณ์
ชาวบ้านในเขตที่ศึกษา
- 1.2 แหล่งข้อมูลขั้นรอง (Secondary Sources) ได้จากการศึกษา
ค้นคว้าเอกสาร ตำรา สารานุกรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหอสมุด
และสถานที่ราชการต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การสัมภาษณ์ชาวบ้านใน เขตที่ศึกษาได้ดำเนินการเป็นชั้น ๆ ดังนี้

- 2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ ครึ่งแรกได้สร้างแบบสัมภาษณ์มีความยาวประมาณ 10 หน้ากระดาษ นำไปทดลองใช้ในกลุ่มสวนหลวง อำเภอสัตหีบ ใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งใกล้เคียงกับบริเวณที่จะศึกษา ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2519 จำนวน 30 ครอบครัว แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาดัดแปลงแก้ไข เหลือเฉพาะคำถามที่จำเป็นถึงรายละเอียดในภาคผนวก
- 2.2 การติดต่อเพื่อขอสัมภาษณ์ชาวนา โดยครึ่งแรกได้นำหนังสือขอความร่วมมือจากคณะคณบดีมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ถึงนายอำเภอสัตหีบ ใหญ่ และได้ขอหนังสือขอความร่วมมือจากนายอำเภอสัตหีบ ใหญ่ถึงกำนันตำบลเขตรเขา ซึ่งเป็นท้องที่จะทำการศึกษา ทั้งรายละเอียดในภาคผนวก
- 2.3 วิธีการสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนดังนี้
- 2.3.1 เริ่มต้นผู้วิจัยให้ออกไปสอบถามชาวนาถึงบ้านด้วยตนเอง เพื่อขอการทราบลักษณะการถือครองที่ดินที่แท้จริงของชาวนา
- 2.3.2 ขั้นตอนหลังจากได้รายชื่อ และสภาพการถือครองของชาวนาทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของชาวนาออกเป็นสามกลุ่ม โดยถือเอาลักษณะของสภาพการถือครองที่ดินเป็นหลัก คือ
- กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง (full - owners)
 - กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม (part - owners)
 - กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง (tenants)

2.3.3 ขั้นต่อไปผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการศึกษาโดยการ
เขียนชื่อและสถานที่อยู่ของชาวนาท่าเป็นสลาก แล้วจับ
สลากเสี่ยงความบุญความกรรม โดยจับสลากเอาตัวอย่าง
จากแต่ละกลุ่มทั้งสามกลุ่ม กลุ่มละ 50 ครอบครัว

2.3.4 ขั้นสุดท้าย เมื่อได้รายชื่อของชาวนา ผู้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ที่จะศึกษาแล้ว ผู้วิจัยก็ออกไปสัมภาษณ์ชาวนาที่บ้านอีก
การสัมภาษณ์นอกจากคำขอบของชาวนาแล้ว ผู้วิจัยยังนำคำ
สัมภาษณ์มาประเมินเสียก่อนแล้วจึงกรอกในรายการการ
สัมภาษณ์ครั้งนี้ ได้กระทำการระหว่างวันที่ 15 เดือน
พฤศจิกายน พ.ศ. 2519 ถึงวันที่ 31 เดือนมกราคม
พ.ศ. 2520 เพราะในช่วงนี้เป็นฤดูฝนของบริเวณที่ศึกษา
จึงสะดวกในการใช้เรือหางยาวและเรือพายออกไปสำรวจ
ได้เกือบทุกครอบครัว ครอบครัวใดไม่สามารถใช้เรือได้
ผู้วิจัยก็ใช้การเดินเท้า

2.4 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าพนักงานที่ดิน
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิศาสตร์
สภาพความเป็นอยู่และอาณาเขตของบริเวณที่จะศึกษา

3. การรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ก่อนออกสัมภาษณ์และ
ภายหลังออกสัมภาษณ์

3.1 ก่อนออกสัมภาษณ์ ก่อนออกสัมภาษณ์ให้กระเถิบงานต่าง ๆ ให้เรียบร้อยก่อน จึงออกไป

3.1.1 สร้างแบบสัมภาษณ์

3.1.2 ประเมินและสอบถามภาคทองดีของเขตที่ศึกษา ให้เขาได้จาก

เอกสารจัดทำโดยหน่วยราชการกรมการปกครอง อำเภอ
เชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากแผนที่ L 7017
มาตราส่วน 1 : 50,000 ของกรมแผนที่ทหาร แผนที่
L 509 มาตราส่วน 1 : 250,000 ซึ่งแสดงลักษณะ
ดินของจังหวัดนครศรีธรรมราช ของ กรมแผนที่ทหารและ
จากการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน

3.1.3 รายชื่อหัวหน้าครอบครัวในบริเวณที่ศึกษาได้โดยการคัดลอก
จากแผนที่เป็นบ้าน อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัด
นครศรีธรรมราช

3.2 หลังจากการออกสัมภาษณ์ หลังจากการออกสัมภาษณ์ให้จัดกระทำการ
และรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 จัดทำแผนที่ แสดงอาณาเขตการปกครองที่ดิน

3.2.2 ได้วิธีการจัดเรียงและบันทึกข้อมูลจากเจ้าหน้าที่การ
ถือครองที่ดินและบันทึกการลง และมีการแก้ไขได้จาก
การสอบถามก่อนออกสัมภาษณ์

3.2.3 วิเคราะห์สภาพการผลิต

3.2.4 แสดงถึงความถี่ของรูปแบบการกระจายของข้อมูลแต่ละประเภท

3.2.5 วิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้โดยวิธีการทางสถิติ

3.2.6 มีความรู้ข้อมูลที่วิเคราะห์แล้ว ทำรายงานและสรุปผลการ
วิจัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

4.1 แบบสัมภาษณ์

4.2 แผนที่ L 7017 มาตราส่วน 1 : 50,000 ระหว่างที่ 5025 III ของกรมแผนที่ทหาร ซึ่งครอบคลุมบริเวณที่จะศึกษานี้ และแผนที่แสดงลักษณะดินของจังหวัดนครราชสีมา มาตราส่วน 1 : 250,000 ของกรมแผนที่ดิน

4.3 เรือหางยาวและเรือพาย

4.4 ตำรา, เอกสาร วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ

5. สถิติที่ใช้ในการศึกษา

5.1 ร้อยละ

5.2 มัชฌิมเลขคณิต

5.3 ค่าสหสัมพันธ์

5.4 การทดสอบ F (F - Test)

5.5 Duncan's Multiple Range Test

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะสภาพการถือครองที่ดิน
2. วิเคราะห์ผลของการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรในการผลิต
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิต
4. วิเคราะห์ภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนา

1. วิเคราะห์สภาพการถือครองที่ดินในตำบลเข็รเขา

จากจำนวนครอบครัวทั้งหมดที่ได้สัมภาษณ์ก่อนที่จะสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,251 ครอบครัว (ตัวเลขของแผนกทะเบียนบ้าน อำเภอเข็รใหญ่ 1,375 ครอบครัว จำนวนที่ขาดไป ผู้วิจัยได้สอบถามกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ปรากฏว่า ราษฎรย้ายครอบครัวไปอยู่ท้องถิ่นอื่นแล้ว แต่ยังไม่ได้แจ้งย้ายให้ถูกต้อง) ปรากฏว่า ลักษณะการถือครองที่ดินของชาวนาแจกกระจายออกไปตามลักษณะการถือครองในรูปแบบต่าง ๆ ตามตาราง 2

ตาราง 2 แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของชาวนาตำบลเข็รเขา
มีการเพาะปลูก พ.ศ. 2518/19

สภาพการถือครอง	จำนวนครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	629	50.28
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	409	31.89
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	213	17.83
รวม 2 กับ 3	622	49.72
รวม 1, 2 และ 3	1,251	100.00

จากตาราง 2 ปรากฏว่า ชาวนาร้อยละ 50.28 เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 31.89 เป็นชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และร้อยละ 17.83 เป็นชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง แต่เมื่อรวมผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมกับชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงเข้าด้วยกันแล้ว จะเป็นผู้เช่าที่ดินถึงร้อยละ 49.72

สำหรับขนาดเนื้อที่ถือครองของชาวนาทุกประเภทจะมีขนาดต่าง ๆ กันตาม
ตาราง 3

ตาราง 3 ขนาดเนื้อที่ที่ชาวนาถือครองแยกตามสภาพการถือครองที่ดิน ปีการ
เพาะปลูก พ.ศ. 2518/19

สภาพการถือครอง ที่ดิน	จำนวน ครอบครัว ที่ศึกษา	ขนาดเนื้อที่ถือครอง									
		ต่ำกว่า 7 ไร่	8- 13 ไร่	14- 20 ไร่	21- 27 ไร่	28- 34 ไร่	35- 41 ไร่	42- 48 ไร่	49- 55 ไร่	56- 62 ไร่	63 ไร่ ขึ้นไป
1. ชาวนาผู้เป็น เจ้าของที่ดิน	50	-	5	9	6	10	5	6	3	2	4
2. ชาวนาผู้เช่า ที่ดินทั้งแปลง	50	9	25	15	1	-	-	-	-	-	-
3. ชาวนาผู้เช่า ที่ดินเพิ่มเติม	50	-	5	11	12	8	7	5	2	-	-
จาก 3-ที่ดินของ ตนเอง		4	19	11	6	7	2	1	-	-	-
-ที่ดินเช่า		13	29	7	-	1	-	-	-	-	-
รวมจำนวนครอบ- ครัวชาวนา	150	9	35	35	19	18	12	11	5	2	4

จากตาราง 3 จะพบว่า ชาวนา 70 ครอบครัว จะมีขนาดเนื้อที่ถือครองตั้งแต่
8 - 20 ไร่ เมื่อแยกพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดินแล้ว จะปรากฏดังนี้ คือ
ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองส่วนใหญ่ จำนวน 10 ครอบครัว จะมีขนาดเนื้อที่ถือครอง
28 - 34 ไร่ ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม จำนวน 12 ครอบครัว จะมีขนาดเนื้อที่ถือครอง
ตั้งแต่ 21 - 27 ไร่ และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงส่วนใหญ่ จำนวน 25 ครอบครัว จะมี

ขนาดเนื้อที่ถือครองตั้งแต่ 8 - 13 ไร่ (ทั้งนี้ขนาดของเนื้อที่นาเช่าจะเปลี่ยนแปลงไป
ได้ง่ายในแต่ละปี) ส่วนรูปแบบและอัตราค่าเช่าที่นานั้น ปรากฏตามตาราง 4

ตาราง 4 แบบการเสียค่าเช่าและอัตราค่าเช่าที่นาของชาวนาคำบลเชียรเขา
ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2518/19

แบบการเสียค่าเช่า	ผู้เช่า เพิ่มเติม (%)	ผู้เช่า ทั้งแปลง (%)	แบบแบ่ง ผลผลิต	อัตราค่าเช่า เป็นผลผลิต ตายตัว (ถัง/ไร่)	เงินสศ (บาท/ไร่)
1. ค่าเช่าตายตัว	100.00	100.00	—	—	—
ก. เป็นเงินสศ	100.00	94.00	—	—	50-150
ข. เป็นผลผลิต	—	6.00	—	10	—
2. ค่าเช่าแบบแบ่ง ผลผลิต	—	—	—	—	—
ก. แบ่งครึ่ง	—	—	—	—	—
ข. แบ่ง 1 ใน 3	—	—	—	—	—

หมายเหตุ : — หมายความว่า ไม่มีการเช่าแบบแบ่งผลผลิต

จากตาราง 4 จะเห็นว่า ผู้เช่าที่ดินทั้งหมดจะเสียค่าเช่าตายตัว โดยแยก
ตามประเภทของผู้เช่าได้ดังนี้ คือ ผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมจะจ่ายค่าเช่าเป็นเงินสศตายตัว
ทั้งสิ้น ส่วนชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง จะจ่ายค่าเช่าเป็นเงินสศตายตัวร้อยละ 94
อีกร้อยละ 6 จ่ายค่าเช่าแบบกำหนดผลผลิตตายตัว สำหรับอัตราค่าเช่าที่ดิน ถ้าเป็น
แบบเงินสศตายตัวจะเสียค่าเช่าตั้งแต่ 50 - 150 บาท/ไร่ ถ้าเป็นแบบผลผลิตตายตัว
อัตราค่าเช่าจะเสียไร่ละ 10 ถัง

ด้านการชำระค่าเช่าปรากฏว่า ผู้เช่าต้องจ่ายค่าเช่าทันทีที่ตกลงกัน ซึ่งทำให้
ผู้เช่าต้องเพิ่มภาระมากยิ่งขึ้นในการที่จะต้องกู้ยืมเงินจากผู้อื่นมาใช้จ่ายของ

ที่นา และอาจจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง จากลักษณะการจ่ายค่าเช่าดังกล่าว ทำให้ชาวนาต้องเพิ่มภาระเสี่ยงมากขึ้นโดยเฉพาะทางค่าน้ำสิน ชาวนาส่วนใหญ่จึงตกเป็นผู้มีหนี้สิน ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงจำนวนชาวนาที่มีหนี้สินและแหล่งเงินทุน

สภาพการถือครองที่ดิน	จำนวนครอบครัวที่ศึกษา	จำนวนครอบครัวชาวนาที่มีหนี้สิน (%)	แหล่งเงินทุน				
			ญาติ (%)	พ่อค้า (%)	สหกรณ์ (%)	ธนาคารเพื่อการเกษตร (%)	นายทุนอื่นๆ (%)
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	50	62	9.68	3.23	35.48	32.26	22.58
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	50	70	11.43	25.71	25.71	40.00	20.00
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	50	76	13.16	44.74	—	7.89	34.21

จากตาราง 5 พิจารณาถึงจำนวนชาวนาที่มีหนี้สินโดยแยกตามสภาพการถือครองที่ดินปรากฏว่า, ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองร้อยละ 62 เป็นผู้มีหนี้สิน ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมร้อยละ 70 เป็นผู้มีหนี้สิน และร้อยละ 76 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงเป็นผู้มีหนี้สิน และแหล่งเงินทุนรายใหญ่ที่สุดของชาวนาก็คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ รองลงมาเป็นพ่อค้านายทุนในท้องถิ่น แต่เมื่อพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดินแล้วจะเห็นได้ว่า แหล่งเงินทุนรายใหญ่ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง คือ สหกรณ์เพื่อการเกษตร (ร้อยละ 35.48) รองลงมาเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ร้อยละ 32.26) สำหรับชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมมีแหล่งเงินทุนรายใหญ่อยู่ที่

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ร้อยละ 40) รองลงมาก็เป็นสหกรณ์เพื่อการเกษตร และพ่อค้าในท้องถิ่น (ร้อยละ 25.71) ส่วนชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ส่วนใหญ่จะกู้เงินจากพ่อค้าในท้องถิ่น (ร้อยละ 44.74) และนายทุนอื่น ๆ (ร้อยละ 34.21) จะเห็นว่าแหล่งเงินกู้ของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งเงินกู้จากเอกชน ที่กู้จากสถาบันการเงินของรัฐมีเพียงร้อยละ 7.89 เท่านั้นทำให้ผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงซึ่งมีฐานะยากจนอยู่แล้วกลับต้องกู้เงินของพ่อค้านายทุนอีก ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงมากถึงร้อยละ 5 ต่อเดือน หรือร้อยละ 60 ต่อปี บางครั้งอัตราดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 10 ต่อเดือน หรือร้อยละ 120 ต่อปี

ในการกู้ยืมเงินชาวนาจะมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน ซึ่งจะได้เห็นได้จากตาราง 6

ตาราง 6 ร้อยละของผู้นิยมแยกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

(ร้อยละ)

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	สภาพการถือครองที่ดิน		
	ชาวนาผู้เป็นเจ้าของ ที่ดิน	ชาวนาผู้เช่า ที่ดิน เพิ่มเติม	ชาวนาผู้เช่า ที่ดิน ทั้งแปลง
1. ค่าซื้อเครื่องมือในการผลิต	70.93	85.71	36.84
2. ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย เป็นต้น	68.14	74.35	11.23
3. ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว	38.71	40.00	42.11
4. นำไปใช้หนี้เก่า	17.63	37.14	71.52
5. เป็นค่าใช้จ่ายในการครองชีพและการรักษา พยาบาล	22.58	34.29	94.74
6. เป็นค่าซื้อที่ดิน บ้าน และอื่น ๆ	49.42	50.56	—
7. เป็นค่าใช้จ่ายในพิธีการทางสังคม	17.13	28.23	6.87

ตาราง 6 (ต่อ)

(ร้อยละ)

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	สภาพการถือครองที่ดิน		
	ชววนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	ชววนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	ชววนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง
8. เป็นค่าปลูกสร้างที่อยู่อาศัย รั้ว และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ	7.18	19.31	—
9. ใช้ในธุรกิจอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตร เช่น การค้าขาย เป็นต้น	20.74	5.17	—
10. ใช้สอยเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ	7.26	8.74	27.13

จากตาราง 6 จะเห็นว่าชววนาผู้มีหนี้สินจะมีเหตุผลต่าง ๆ กันคือ ชววนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง และชววนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมมีเหตุผลในการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปขยายการผลิตเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 70.93 ของชววนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง และร้อยละ 85.71 ของชววนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมกู้เงินเพื่อซื้อเครื่องมือในการผลิต และร้อยละ 68.14 ของชววนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 74.35 ของชววนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม กู้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงาน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย เป็นต้น) ส่วนชววนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงจะมีเหตุผลในการกู้ยืมต่างออกไปคือ ร้อยละ 94.74 ของชววนากลุ่มนี้กู้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการครอบครัวและการรักษาพยาบาล ร้อยละ 71.52 จะกู้เงินเพื่อนำไปใช้หนี้สินเก่า ๆ

2. วิเคราะห์สภาพการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรในการผลิต

การที่ชาวนามีกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินต่างกัน น่าจะมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการผลิตต่างกันด้วย ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์เป็นกรณี ๆ ไป

1. การใช้เครื่องทุ่นแรง พิจารณาจากตาราง 7

ตาราง 7 แสดงการใช้เครื่องมือทุ่นแรงของชาวนาแยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	จำนวนครอบครัวที่ศึกษา	เครื่องทุ่นแรงที่ใช้			หมายเหตุ
		แทรกเตอร์	วัว-ควาย	แทรกเตอร์และวัว-ควายรวมกัน	
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	50	58	18	22	มีชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินทั้งแปลงหนึ่งครอบครัว ใช้แรงงานคนอย่างเดียว
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	50	44	30	26	
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	50	90	6	4	

จากตาราง 7 เมื่อพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองแล้วจะเห็นว่า กลุ่มที่ใช้แทรกเตอร์มากที่สุดคือ กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง (ร้อยละ 90) รองลงมาเป็น

ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง (ร้อยละ 58) และชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม (ร้อยละ 44) ตามลำดับ กลุ่มที่ใช้เฉพาะแรงงานสัตว์ (วัว-ควาย) อย่างเดียวปรากฏว่า ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมใช้แรงงานสัตว์มากที่สุด (ร้อยละ 30) รองลงมาเป็นกลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง (ร้อยละ 18) และกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง (ร้อยละ 6) ตามลำดับ สำหรับการใช้จ่ายเครื่องทุ่นแรงรวมกัน คือใช้ทั้งแทรกเตอร์และแรงงานสัตว์ปรากฏว่า กลุ่มที่ใช้แรงงานในลักษณะนี้มากที่สุด เป็นกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม (ร้อยละ 26) รองลงมาก็เป็นกลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง (ร้อยละ 22) และกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์การใช้จ่ายเครื่องทุ่นแรงทั้งสามประเภทกับผลผลิตที่ได้รับ โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ (ค่า r) จะมีความสัมพันธ์กันหรือเปล่า ผลปรากฏดังนี้ ในกลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ค่าสหสัมพันธ์หรือค่า r ที่คำนวณได้เท่ากับ $-.14$ ค่าที่เปิดจากตารางเท่ากับ $.273$ จึงสรุปได้ว่า การใช้จ่ายเครื่องทุ่นแรงกับประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนากลุ่มนี้ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น $.05$)

กลุ่มของผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ค่า r ที่คำนวณได้เท่ากับ $.58$ ค่า r ที่เปิดจากตารางเท่ากับ $.273$ จึงสรุปได้ว่า การใช้จ่ายเครื่องทุ่นแรงกับประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น $.05$)

ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงนั้น ปรากฏว่า ค่า r ที่คำนวณได้เท่ากับ $-.07$ ค่า r ที่เปิดจากตารางเท่ากับ $.273$ จึงสรุปได้ว่า การใช้จ่ายเครื่องทุ่นแรงกับประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนากลุ่มนี้ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น $.05$)

จากการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติที่กล่าวมาพบว่า ไม่ได้เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้

ลักษณะของการใช้จ่ายเครื่องทุ่นแรง ส่วนใหญ่เป็นการว่าจ้าง ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงลักษณะของการใช้เครื่องมือทุนแรงแยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดิน	ลักษณะของการใช้ (%)					ร้อยละ	
	แทรกเตอร์		วัว - ควาย		แทรกเตอร์และวัว-ควาย รวมกัน	ค่าจ้างหรือค่าเช่า (บาท/ไร่)	
	ของตนเอง	จ้าง-เช่า	ของตนเอง	จ้าง-เช่า		แทรก-เตอร์	วัว-ควาย
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	31.72	68.28	100	-	การใช้ในลักษณะนี้ทั้งหมดมาจากการจ้างแทรกเตอร์ส่วนวัว-ควาย จะเป็นของตนเองหรือมีการเช่าบ้างเป็นส่วนน้อย	50	60
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	45.45	54.55	100	-		50	60
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	-	100	66.67	33.33		50	60

จากตาราง 8 จะเห็นได้ว่าถึงแม้ชาวนาส่วนใหญ่จะใช้แทรกเตอร์ในการไถนา แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการใช้แล้ว จะเห็นว่าเป็นไปในลักษณะการว่าจ้าง โดยแยกออกตามสภาพการถือครองที่ดินได้ดังนี้คือ กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 68.28 จะใช้ลักษณะของการว่าจ้าง ร้อยละ 31.72 เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 54.55 ใช้ลักษณะของการว่าจ้าง ร้อยละ 45.45 เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงทั้งหมด ใช้ในลักษณะของการว่าจ้าง และไม่ปรากฏว่าชาวนากลุ่มนี้จะมีแทรกเตอร์เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ส่วนการใช้แรงงานสัตว์นั้น ปรากฏว่าชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองและชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมที่มีการใช้แรงงานสัตว์ทั้งหมด จะเป็นสัตว์เลี้ยงของตนเอง ส่วนชาวนา

ผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงที่มีการใช้แรงงานสัตว์ ร้อยละ 66.67 เป็นสัตว์เลี้ยงของตนเอง และ ร้อยละ 33.33 เป็นการใช้ในลักษณะของการเช่า

สำหรับอัตราค่าจ้างหรือค่าเช่าจะไม่แตกต่างกันคือ แทรกเตอร์จะว่าจ้างกันในอัตราไร่ละ 50 บาท ในการไถตะ และไร่ละ 40 บาท ตอนไถหวาน สำหรับวัว-ควาย จะจ้างกันในอัตราไร่ละ 60 บาท ตอนไถตะ และ 40 บาท ตอนไถหวาน เหมือนกันหมด

ด้านความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทุนแรงประเภทเครื่องจักรกลของชาวนานั้น จะปรากฏตามตาราง 9.

ตาราง 9 แสดงความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทุนแรงแยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดิน	ความรู้ด้านการใช้	(ร้อยละ)	
		ความรู้ในการบำรุงรักษา	ความรู้ในการซ่อมแซม
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	12	—	—
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	18	4	2
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	—	—	—

จากตาราง 9 จะเห็นว่า ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทุนแรง (โดยเฉพาะแทรกเตอร์) ยังมีน้อย เมื่อพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดินแล้ว จะเห็นว่า ร้อยละ 12 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินมีความรู้เฉพาะด้านการใช้เท่านั้น ไม่ปรากฏว่าชาวนากลุ่มนี้มีความรู้ด้านการบำรุงรักษา และการซ่อมแซมเลย ชาวนากลุ่มผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมร้อยละ 18 มีความรู้ด้านการใช้ ร้อยละ 4 มีความรู้ด้านการบำรุงรักษา และร้อยละ 2 มีความรู้ด้านการซ่อมแซม ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงไม่ปรากฏว่า

มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทุนแรงในคานาโคเลย

ส่วนลักษณะการดำเนินการผลิตข้าวของชาวนาว่าจะมีการวางแผนการผลิตไว้ล่วงหน้าหรือไม่นั้น จะปรากฏตามตาราง 10

ตาราง 10 แสดงการวางแผนการผลิตและระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการตามแผน แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	มีการวางแผน	ระยะเวลาที่ใช้เพื่อดำเนินการตามแผน			
		1 ปี	2 ปี	3 ปี	มากกว่า 3 ปี
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	14	100.00	—	—	—
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	34	88.24	5.88	5.88	—
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	88	100.00	—	—	—

จากตาราง 10 ซึ่งแสดงถึงการวางแผนการผลิตและระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ของชาวนา เมื่อพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดิน ปรากฏว่าแตกต่างกันออกไปดังนี้คือ ร้อยละ 14 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะทำการผลิตโดยมีการวางแผนการผลิตไว้ล่วงหน้า แต่ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนเป็นระยะเวลาด้านมาก คือมีแผนการผลิตในระยะสั้นเพียงหนึ่งปีเท่านั้น ร้อยละ 34 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมทำการผลิตโดยมีการวางแผนการผลิตไว้ล่วงหน้า และระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ก็แตกต่างกันออกไปดังนี้ ร้อยละ 88.24 ของชาวนากลุ่มนี้ที่มีการวางแผนจะมีแผนการผลิตในระยะสั้น คือใช้เวลาเพียง

หนึ่งปี ร้อยละ 5.88 ปี ระยะเวลาสองปี และอีกร้อยละ 5.88 จะวางแผนในระยะ
เวลา 3 ปี ส่วนชาวนากลุ่มผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงจะมีแผนการผลิตล่วงหน้าถึงร้อยละ 88
แต่เป็นแผนการผลิตในระยะสั้นเพียงหนึ่งปีเท่านั้น และแผนการของชาวนากลุ่มนี้เป็นการ
วางแผนในการแสวงหาที่ดินสำหรับเช่าทำเท่านั้น

สำหรับผลของการปฏิบัติตามแผนการผลิตของชาวนาที่ว่างไว้นั้น จะปรากฏตาม
ตาราง 11

ตาราง 11 ผลการปฏิบัติตามแผนการผลิตที่ว่างไว้นาน แยกตามสภาพ
การถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	สำเร็จเรียบร้อย ตามแผน	สำเร็จเพียง บางส่วน	ไม่ได้ปฏิบัติ ตามแผน
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	—	92	8
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	—	98	2
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	—	64	36

จากตาราง 11 จะเห็นว่าถึงแม้ชาวนาจะได้มีการวางแผนการผลิตล่วงหน้าไว้
แล้วก็ตาม แต่การปฏิบัติตามแผนการที่ว่างไว้นี้ยังไม่ได้ผลเต็มที่ โดยชาวนาผู้เป็นเจ้าของ
ที่ดินเอง ร้อยละ 92 ปฏิบัติตามแผนการที่ว่างไว้สำเร็จเพียงบางส่วน และร้อยละ 8
ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนการที่ว่างไว้ ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมร้อยละ 98 ปฏิบัติตามแผนการ
ผลิตที่ว่างไว้สำเร็จเพียงบางส่วน และร้อยละ 2 ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนการที่ว่างไว้ ส่วน
กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 64 ที่ปฏิบัติตามแผนการที่ว่างไว้ได้รับความสำเร็จ
เพียงบางส่วน และร้อยละ 36 ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนการที่ว่างไว้ และไม่ปรากฏว่ามีชาวนา
กลุ่มใดที่มีความสามารถดำเนินการผลิตให้เป็นไปตามแผนการที่ว่างไว้ให้สำเร็จเรียบร้อย
ตามแผนได้เลย

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลหรือปัญหาที่ทำให้ชาวนาไม่สามารถปฏิบัติการตามแผนที่
วางไว้ได้ ดังตาราง 12

ตาราง 12 เหตุผลที่ทำให้ชาวนาไม่สามารถปฏิบัติการตามแผนการที่วางไว้
ได้แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

เหตุผลหรือปัญหา	สภาพการถือครองที่ดิน		
	ชาวนาผู้เป็นเจ้าของ ที่ดินเอง	ชาวนาผู้เช่าที่ดิน เพิ่มเติม	ชาวนาผู้เช่าที่ดิน ทั้งแปลง
1. ไม่สามารถควบคุมน้ำได้	92	94	92
2. ขาดแคลนเงินทุน	70	86	98
3. โจรผู้ร้ายชุกชุม	72	66	54
4. ศัตรูพืชรบกวน	50	66	42
5. การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก	56	60	44
6. ปุ๋ยมีราคาแพง	58	68	40
7. ราคาข้าวไม่แน่นอน	54	64	22
8. ที่นาไม่พอทำกิน (ขาดแคลน ที่นาเช่า)	—	62	86

จากตาราง 12 เหตุผลหรือปัญหาต่าง ๆ ที่ชาวนาประสบทำให้ไม่สามารถ
ปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ได้เมื่อพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดินจะปรากฏดังนี้
ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองร้อยละ 92 มีปัญหาเรื่องไม่สามารถควบคุมน้ำได้ ร้อยละ
72 มีปัญหาเรื่องโจรผู้ร้ายชุกชุม และร้อยละ 70 มีปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำ กลุ่มชาวนา
ผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 94 มีปัญหาเรื่องไม่สามารถควบคุมน้ำได้ ร้อยละ 86 มีปัญหา

ชาวแคลนทุน และร้อยละ 68 มีปัญหาเรื่องปัญหามีราคาแพง ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดิน
ทั้งแปลง มีร้อยละ 98 มีปัญหาเรื่องเงินทุน ร้อยละ 92 มีปัญหาเรื่องไม่สามารถควบคุม
น้ำได้ และร้อยละ 86 มีปัญหาเรื่องที่ดินไม่พอทำ (ชาวแคลนที่ดินเช่า)

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้ชาวนาเกิดความไม่พอใจ ทำให้มีการละเลย
หรือขาดความเอาใจใส่ที่ดินมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการใช้แรงงานของชาวนา
แต่ละกลุ่ม ดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงจำนวนผู้ทำงานได้และจำนวนผู้ทำงานจริงของครอบครัว
ชาวนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน
(ร้อยละ)

สภาพการถือ- ครองที่ดิน	จำนวนคนที่ทำงานได้					จำนวนคนที่ทำงานจริง				
	ต่ำกว่า 2 คน	3-5 คน	6-8 คน	9-11 คน	11คน ขึ้นไป	ต่ำกว่า 2 คน	3-5 คน	6-8 คน	9-11 คน	11คน ขึ้นไป
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของ ที่ดินเอง	-	36	43	18	3	39	53	8	-	-
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดิน เพิ่มเติม	-	42	37	16	5	27	65	6	2	-
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดิน ทั้งแปลง	2	23	56	17	2	64	30	6	-	-

จากตาราง 13 จะเห็นได้ว่า กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 43
จะมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่สามารถทำงานได้ตั้งแต่ 6-8 คน แต่จำนวนคนที่ปฏิบัติ
งานในท้องนาจริง ๆ ร้อยละ 53 จะมีเพียง 3-5 คน เท่านั้น กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดิน
เพิ่มเติม ร้อยละ 42 จะมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่สามารถทำงานได้ตั้งแต่ 3-5 คน

และจำนวนคนที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่นจริง ๆ ร้อยละ 65 มี 3-5 คน ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 56 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่สามารถทำงานได้ ตั้งแต่ 6-8 คน แต่ที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่นจริง ๆ ร้อยละ 64 จะต่ำกว่า 2 คน จะเห็นได้ว่าชาวนายังไม่ได้ปฏิบัติงานในท้องถิ่นจริงจิงเท่าไร เพราะฉะนั้นท้องถิ่นจึงขาดความเอาใจใส่เท่าที่ควร โดยเฉพาะหลังจากการไถหว่านหรือปักดำแล้ว ชาวนาจะใช้เวลาปฏิบัติงานในท้องถิ่นน้อยมาก ดังตาราง 14

ตาราง 14 แสดงความเอาใจใส่และเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานในท้องถิ่น
หลังจากการไถหว่านและปักดำแล้ว แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดิน	ใช้เวลา อย่าง สม่ำเสมอ	ใช้ เวลา บ้าง	ไม่ใช้ เลย	จำนวนวันที่ใช้ (ไร่/ปี)				
				กำจัดวัชพืช และ แมลง	ระบาย น้ำ	ใส่ปุ๋ย	อื่น ๆ	รวม
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	4	72	24	.4	.3	.3	2.0	3.0
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	12	80	8	.5	.3	.5	2.2	3.5
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	-	44	56	.2	.3	.3	1.0	1.8

จากตาราง 14 จะเห็นได้ว่าความเอาใจใส่และเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นของชาวนาทั้งสามกลุ่มหลังจากการไถหว่านและปักดำแล้วมีความแตกต่างกันดังนี้

กลุ่มที่มีความเอาใจใส่มากที่สุดก็คือ กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ซึ่งจะใช้เวลาปฏิบัติงานในท้องนาหลังจากการไถหว่านและปักดำแล้วประมาณ 3.5 วัน/ไร่/ปี รองลงมาเป็นกลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะใช้เวลาปฏิบัติงานในท้องนาหลังจากการไถหว่านและปักดำแล้วประมาณ 3 วัน/ไร่/ปี เท่านั้น

2. การใช้ปุ๋ย

จากการสัมภาษณ์ชาวนาและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อำเภอยะบะใหญ่ ปรากฏว่า ชาวนาในตำบลเชียรเขมมีการใช้ปุ๋ยมากเป็นอันดับหนึ่งของอำเภอยะบะใหญ่ แต่ก็ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจนัก เพราะชาวนายังขาดความรู้ในการใช้ปุ๋ยประกอบกับไม่สามารถควบคุมน้ำได้ จึงนับว่าการใช้ปุ๋ยยังไม่ค่อยดี ผลผลิตต่อไร่จึงต่ำมาก

สำหรับจำนวนครอบครัวของชาวนาที่ใช้ปุ๋ยและชนิดของปุ๋ยจะปรากฏตาม

ตาราง 15

ตาราง 15 จำนวนครอบครัวชาวนาที่มีการใช้ปุ๋ยและชนิดของปุ๋ยที่ใช้ แยกตาม
สภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	จำนวน ครอบครัวที่ ศึกษา	จำนวน ครอบครัวที่ ใช้ปุ๋ย	ชนิดของปุ๋ยที่ใช้		
			ปุ๋ย วิทยาศาสตร์	ปุ๋ย ธรรมชาติ	ทั้งสองชนิด รวมกัน
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดิน เอง	50	68	62	2	4
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	50	86	80	—	6
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	50	54	52	2	—

จากตาราง 15 ปรากฏว่า กลุ่มชาวนาที่มีการใช้ปุ๋ยสูงสุดคือ กลุ่มชาวนา
ผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ซึ่งมีการใช้ปุ๋ยถึงร้อยละ 86 โดยร้อยละ 80 ใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์
ร้อยละ 6 ใช้ทั้งปุ๋ยวิทยาศาสตร์และปุ๋ยธรรมชาติรวมกัน รองลงมาก็เป็นกลุ่มชาวนา
ผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองจะมีการใช้ปุ๋ยถึงร้อยละ 68 โดยร้อยละ 62 ใช้เฉพาะปุ๋ย
วิทยาศาสตร์อย่างเดียว ร้อยละ 2 ใช้เฉพาะปุ๋ยธรรมชาติอย่างเดียว อีกร้อยละ 4
ใช้ปุ๋ยทั้งสองชนิดรวมกัน ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงมีการใช้ปุ๋ยร้อยละ 54 โดย
ใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์อย่างเดียวร้อยละ 52 และใช้ปุ๋ยธรรมชาติอย่างเดียวร้อยละ 2

แม้ว่าการใช้ปุ๋ยของชาวนาจะอยู่ในระดับที่สูงพอสมควร แต่การที่ไม่ได้ผลดีนัก
ก็เพราะลักษณะของการใช้ตาราง 16

ตาราง 16 แสดงลักษณะการใช้ปุ๋ยของชาวนา แยกตามสภาพการถือครอง
ที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	ลักษณะการใช้ปุ๋ย	
	ใช้ปุ๋ยในที่นาบางแปลง	ใช้ปุ๋ยในที่นาทุกแปลง
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	68.06	31.94
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	65.12	34.88
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	62.69	37.04

จากตาราง 16 จะเห็นว่าถึงแม้ชาวนามีการใช้ปุ๋ยกันมากก็จริง แต่ส่วนใหญ่ชาวนาจะใช้เฉพาะบางแปลงเท่านั้น คือร้อยละ 68.06 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองจะใช้ปุ๋ยในที่นาบางแปลง ร้อยละ 31.94 ใช้ปุ๋ยในที่นาทุกแปลง กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมร้อยละ 65.12 จะใช้ปุ๋ยในที่นาบางแปลง ร้อยละ 34.88 ใช้ปุ๋ยในที่นาทุกแปลง และกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 62.69 ใช้ปุ๋ยในที่นาเป็นบางแปลง และร้อยละ 37.04 ของชาวนากลุ่มนี้จะใช้ปุ๋ยในที่นาทุกแปลง

และเนื่องจากชาวนาส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อย จึงขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ปุ๋ย จึงทำให้การใช้ปุ๋ยไม่มีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งแหล่งความรู้ในการใช้ปุ๋ยของชาวนาจะได้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ดังตาราง 17

ตาราง 17 แสดงแหล่งความรู้ในการใช้ปุ๋ย แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดิน	แหล่งความรู้			
	เพื่อนบ้าน	สหกรณ์ฯ	เจ้าหน้าที่ ของรัฐ	อื่น ๆ เช่น วิทยุ, น.ส.พ.
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	80	8	6	6
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	70	12	8	10
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	90	—	6	4

จากตาราง 17 จะเห็นว่า แหล่งความรู้ในการใช้ปุ๋ยของชาวนาส่วนใหญ่ได้มาจากเพื่อนบ้าน โดยพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดินได้ดังนี้ กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 80 ได้รับความรู้ในการใช้ปุ๋ยจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 8 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 6 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พนักงานส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น และอีกร้อยละ 6 ได้รับความรู้จากแหล่งอื่น ๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ หรือวารสารต่าง ๆ สำหรับกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 70 จะได้รับความรู้ในการใช้ปุ๋ยจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 12 ได้รับความรู้จากสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 8 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และอีกร้อยละ 10 จะได้รับความรู้จากแหล่งอื่น ๆ ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 90 จะได้รับความรู้ในการใช้ปุ๋ยจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 6 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และอีกร้อยละ 4 จะได้รับความรู้จากแหล่งอื่น ๆ

นอกจากนี้ ชาวนายังประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในการใช้ปุ๋ยอีก ซึ่งจะเห็นได้จาก

ตาราง 18 ปัญหาการใช้ปุ๋ยของชาวนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดิน	ปัญหาในการใช้ปุ๋ย			
	ราคาแพง	ขาดการ ชลประทาน	กรรมสิทธิ์ ในที่ดิน	ไม่มีความรู้
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของ ที่ดินเอง	94.00	68.00	—	8.00
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	100.00	78.00	18.00	2.00
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	86.00	64.00	62.00	10.00

จากตาราง 18 พบว่า ปัญหาในเรื่องการใช้ปุ๋ยของชาวนาเมื่อแยกพิจารณาตามสภาพการถือครองที่ดินแล้ว จะปรากฏว่า กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 94 บอกว่า ปุ๋ยมีราคาแพง ร้อยละ 68 มีปัญหาเรื่องน้ำ และร้อยละ 8 บอกว่าไม่มีความรู้ในเรื่องการใช้ปุ๋ย สำหรับชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 100 บอกว่าปุ๋ยมีราคาแพง ร้อยละ 78 มีปัญหาเรื่องน้ำ ร้อยละ 18 มีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และร้อยละ 2 บอกว่า ไม่มีความรู้ ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 86 บอกว่า ปุ๋ยมีราคาแพง ร้อยละ 64 มีปัญหาเรื่องน้ำ ร้อยละ 62 มีปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และร้อยละ 10 บอกว่า ไม่มีความรู้ในการใช้ปุ๋ย (ทั้งนี้ชาวนาแต่ละคนอาจจะมีหลาย ๆ ปัญหาประกอบกัน)

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ปุ๋ยกับประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนาทั้งสามกลุ่ม เมื่อคำนวณหาค่าสหสัมพันธ์แล้ว ปรากฏว่า ในกลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้เท่ากับ .52 ค่าที่เปิดจากตารางไค .273 จึงสรุปว่าการใช้ปุ๋ยกับประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05)

ในกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้เท่ากับ .31 ค่าสหสัมพันธ์ที่เปิดจากการางไค้ .273 จึงสรุปว่า การใช้ปุ๋ยกับประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05)

ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้เท่ากับ .92 ค่าสหสัมพันธ์ที่เปิดจากการางไค้ .273 จึงสรุปได้ว่า การใช้ปุ๋ยกับประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนากลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05)

ขั้นต่อไปผู้วิจัยทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้ F - Test เพื่อต้องการทราบว่า ชาวนาทั้งสามกลุ่มจะมีการใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพเหมือนกันหรือต่างกัน ผลปรากฏว่า ประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยของชาวนาแตกต่างกัน จึงทำการทดสอบต่อไปเพื่อต้องการทราบว่า ชาวนากลุ่มใดจะมีการใช้ปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และกลุ่มใดมีประสิทธิภาพต่ำสุด โดยใช้ Duncan's Multiple Range Test ผลปรากฏว่า ชาวนากลุ่มผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมมีประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยมากที่สุด รองลงมาก็เป็นกลุ่มชาวนาผู้เช่าเป็นเจ้าของตัวเอง (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05) ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าวปรากฏว่า ไม่ได้เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงจะมีประสิทธิภาพในการใช้ปุ๋ยต่ำสุด ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน

3. การชลประทาน

จากการสัมภาษณ์ชาวนาและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อำเภอลำลูกเกดใหญ่ ปรากฏว่า ที่นาในตำบลเชียรเขายังขาดระบบการชลประทานที่ดี कुछลงส่งน้ำเข้าในไร่นายังมีน้อยมาก ชาวนาส่วนใหญ่จึงอาศัยนำตามธรรมชาติใช้ในการทำนา ซึ่งเป็น การไม่แน่นอน และชาวนาก็ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำได้ ทำให้เกิดปัญหาในการทำนามาก

ในเรื่องการชลประทานนี้ ชาวนาเห็นว่ามีควมสำคัญมาก จึงพยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือตัวเองโดยการปรับปรุงที่ดินของตน ดังตาราง 19

ตาราง 19 แสดงการทำงานเพื่อปรับปรุงที่ดินและลักษณะแรงงานที่ใช้ แยกตาม
สภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	ทำคั้่นนา	ยกร่อง	ทำคั้่น กั้่นน้ำ	ลักษณะแรงงานที่ใช้			
				ทำควย แรงงานของ ตนเองและ ครอบครัว	เพื่อนบ้าน ช่วยเหลือ บาง	จ้าง แรงงาน	ทั้งแรงงาน ตนเองและ ว่าจ้าง
ชาวนาผู้เป็นเจ้าของ ที่ดินเอง	100	-	-	96	-	-	4
ชาวนาผู้เช่าที่ดิน เพิ่มเติม	100	-	-	92	6	-	2
ชาวนาผู้เช่าที่ดิน ทั้งแปลง	30	-	-	100	-	-	-

จากตาราง 19 จะเห็นว่า ชาวนาได้พยายามปรับปรุงที่ดินเพื่อช่วยเหลือตัวเอง
ในการแก้ปัญหาเรื่องการผลิตประทาน โดยแยกพิจารณาตามสภาพการถือครองที่ดินได้ดังนี้
คือ กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองทั้งหมด (ร้อยละ 100) ได้ทำคั้่นนาเพื่อเก็บกั้่นน้ำ
และลักษณะการใช้แรงงานของชาวนากลุ่มนี้จะเป็นการทำควยแรงงานของตนเองและ
ครอบครัวถึงร้อยละ 96 ที่เหลืออีกร้อยละ 4 เป็นการใช้แรงงานของตนเองรวมกับ
ว่าจ้างแรงงานของผู้อื่นควย สำหรับกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมทั้งหมด (ร้อยละ 100)
มีการทำคั้่นนาเพื่อเก็บกั้่นน้ำเช่นเดียวกัน ลักษณะการใช้แรงงานของชาวนากลุ่มนี้จะเป็น
การทำควยแรงงานตนเองและครอบครัวถึงร้อยละ 92 เป็นการช่วยเหลือแรงงานจาก
เพื่อนบ้าน ร้อยละ 6 ที่เหลืออีกร้อยละ 2 เป็นการใช้แรงงานของตนเองรวมกับการจ้าง

แรงงานด้วย ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 30 เท่านั้น ที่มีการปรับปรุงที่ดิน ซึ่งจะเป็นการหาค้นหาเก็บกักน้ำ และลักษณะแรงงานที่ใช้ทั้งหมด (ร้อยละ 100) เป็นแรงงานของตนเองและครอบครัวเพียงอย่างเดียว

สำหรับแหล่งน้ำที่ชาวนาใช้ในการทำนานั้น จะปรากฏตามตาราง 20

ตาราง 20 แสดงแหล่งน้ำในการทำนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน
(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	แหล่งน้ำ				
	น้ำฝน	ลำคลองหรือแม่น้ำ	คลองชลประทาน	ฝายน้ำล้น	อื่น ๆ
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	100	6	—	—	—
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	100	12	—	—	—
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	100	—	—	—	—

จากตาราง 20 ปรากฏว่า แหล่งน้ำที่ใช้กันเป็นหลักของชาวนาทั้งหมดก็คือ แหล่งน้ำฝนตามธรรมชาติ รองลงมาเป็นแหล่งน้ำจากลำคลองหรือแม่น้ำตามธรรมชาติ ชาวนาใช้น้ำจากแหล่งนี้คือ กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองใช้น้ำจากลำคลองตามธรรมชาติ ร้อยละ 6 และกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 12 ไม่ปรากฏว่า มีการใช้น้ำจากแหล่งอื่นเช่น คลองชลประทานฝายน้ำล้น ฯลฯ เลย

เมื่อการใช้น้ำของชาวนาได้จากแหล่งน้ำฝนตามธรรมชาติทั้งหมด ย่อมทำให้เกิดปัญหาได้มากหากดินฟ้าอากาศแปรปรวน ฝนไม่ตกตามฤดูกาล เกิดภาวะฝนแล้ง หรือน้ำท่วม เป็นต้น ดังนั้น ลักษณะของปัญหาการใช้น้ำของชาวนาในตำบลเชียรเขา จึงปรากฏตามตาราง 21

ตาราง 21 แสดงลักษณะปัญหาของการใช้น้ำ แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน
(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	ลักษณะของปัญหา			
	เพียงพอตลอดปี	เพียงพอบางฤดู	ขาดแคลนมาก	อื่น ๆ
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	—	92	8	—
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	—	80	20	—
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	—	68	32	—

จากตาราง 21 ปรากฏว่า ชาวนาประสบกับปัญหาเรื่องน้ำมาก โดยแยกพิจารณาตามสภาพการถือครอง ได้ดังนี้ กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 92 บอกว่า มีน้ำใช้ในการทำนาเพียงพอบางฤดู อีกร้อยละ 8 บอกว่า ขาดแคลนน้ำมาก กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 80 มีน้ำเพียงพอบางฤดู ร้อยละ 20 ขาดแคลนน้ำมาก ส่วนชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 68 บอกว่า มีน้ำเพียงพอบางฤดูอีกร้อยละ 32 บอกว่า ขาดแคลนน้ำมาก

เนื่องจากน้ำมีไม่เพียงพอกับการทำนา ชาวนาจึงต้องใช้เครื่องสูบน้ำเข้าช่วย เพื่อให้มีน้ำเพียงพอกับความต้องการของตนชาว ตาราง 22 จะแสดงถึงการใช้เครื่องสูบน้ำของชาวนา

ตาราง 22 แสดงจำนวนครอบครัวของชาวนาที่ใช้เครื่องสูบน้ำ
แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	จำนวนครอบครัว ที่มีการใช้	ลักษณะการใช้	
		เป็นของตนเอง	เช่าหรือจ้างของผู้อื่น
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดิน เอง	6	100	—
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	8	100	—
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	—	—	—

จากตาราง 22 ปรากฏว่า มีชาวนาที่ใช้เครื่องสูบน้ำน้อยมาก กลุ่มชาวนาที่ใช้เครื่องสูบน้ำมากที่สุด คือ ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม แต่ก็มีจำนวนเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น รองลงมาเป็นกลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง มีจำนวนร้อยละ 6 และลักษณะของการใช้เครื่องสูบน้ำก็เป็นไปในลักษณะที่ชาวนาซื้อไว้ใช้เองทั้งสิ้น ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงไม่ปรากฏว่าจะมีการใช้เครื่องสูบน้ำเลย

4. เมล็ดพันธุ์

ชาวนาในตำบลเข็ญรเขายังนิยมใช้ข้าวพันธุ์พื้นเมืองเกือบทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะมีอุปสรรคน้อย เคยมีชาวนาที่ทำนาปรังทดลองใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ที่ได้ปรับปรุงแล้ว เช่น พันธุ์ ก.ช. 1 มาทำพันธุ์ แต่ก็ไม่ประสบกับอุปสรรคต่าง ๆ เช่น ปัญหาเรื่องน้ำ ปุ๋ย และศัตรูพืชรบกวนมากจึงได้เลิกใช้ การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนาในปัจจุบันจึงปรากฏดังตาราง 23

ตาราง 23 แสดงการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	พันธุ์พื้นเมือง	พันธุ์ที่ปรับปรุงแล้ว	พันธุ์ต่างประเทศ
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	100	—	—
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	96	4	—
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	100	—	—

จากตาราง 23 จะเห็นว่า ชาวนาส่วนใหญ่จะใช้เมล็ดข้าวพันธุ์พื้นเมือง โดยพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดิน ได้ดังนี้คือ ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงทั้งหมด (ร้อยละ 100) จะใช้เมล็ดข้าวพันธุ์พื้นเมือง ส่วนชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 96 จะใช้เมล็ดข้าวพันธุ์พื้นเมืองเช่นเดียวกัน ที่เหลืออีกร้อยละ 4 จะใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ที่ปรับปรุงแล้ว

สำหรับแหล่งของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ชาวนาได้มา จะเห็นได้จากตาราง 24

ตาราง 24 แสดงแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	พื้นบ้าน (ของตนเอง หรือจาก เพื่อนบ้าน)	สำนักงาน ส่งเสริม การเกษตร	ซื้อจาก ตลาด	สหกรณ์	อื่น ๆ
1. ชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินเอง	100	—	—	—	—
2. ชาวนาเช่าที่ดินเพิ่มเติม	96	4	—	—	—
3. ชาวนาเช่าที่ดินทั้งแปลง	100	—	—	—	—

จากตาราง 24 ปรากฏว่า แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวของชาวนาเกือบทั้งหมดได้จากพื้นบ้าน ซึ่งอาจจะเป็นของตนเองหรือเพื่อนบ้าน เมื่อพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองแล้ว จะเห็นว่าชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินเองและชาวนาเช่าที่ดินทั้งแปลงทั้งหมด (ร้อยละ 100) จะได้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากพื้นบ้าน ส่วนชาวนากลุ่มเช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 96 จะได้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากพื้นบ้านเช่นเดียวกัน อีกร้อยละ 4 ซึ่งใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้ปรับปรุงแล้วชาวนากลุ่มนี้จะได้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากสำนักงานส่งเสริมการเกษตร

สาเหตุที่ชาวนายังนิยมใช้เมล็ดข้าวพันธุ์พื้นเมืองอยู่ ทั้ง ๆ ที่เมล็ดข้าวพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง เช่น พันธุ์ที่ปรับปรุงแล้ว หรือพันธุ์ต่างประเทศ ก็เคยได้นำมาทดลองปลูกกันมาบ้างแล้ว อาจจะเป็นเพราะชาวนาขาดความรู้เกี่ยวกับเมล็ดข้าวพันธุ์ใหม่ ๆ จึงทำให้ชาวนาไม่นิยมใช้เมล็ดพันธุ์ที่นอกเหนือจากพันธุ์พื้นเมือง สำหรับความรู้ของชาวนาในการใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ใหม่อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากพันธุ์พื้นเมือง จะเห็นได้จากตาราง 25

ตาราง 25 แสดงความรู้ความเข้าใจในการใช้ชาวพันธุ์ใหม่ของชาวนา
แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

(ร้อยละ)

สภาพการถือครองที่ดิน	การบำรุง รักษา	การใส่ปุ๋ย	การ เตรียมดิน	การฉีดยา ฆ่าแมลงและ วัชพืช
1. ชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินเอง	—	—	—	—
2. ชาวนาเช่าที่ดินเพิ่มเติม	—	—	—	—
3. ชาวนาเช่าที่ดินทั้งแปลง	—	—	—	—

จากตาราง 25 ปรากฏว่า ชาวนาทั้งสามกลุ่มไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวใหม่ ๆ ไม่ว่าในกรณีใดเลย

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าว

จากการวิเคราะห์สภาพการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อการใช้ทรัพยากรในการผลิตมาแล้ว พบว่า การถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ มีผลต่อการใช้ทรัพยากรในการผลิตน้อยมาก แต่เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตแล้ว ปรากฏว่า ประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนามีความแตกต่างกัน ดังตาราง 26

ตาราง 26 ผลผลิตต่อไร่แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดิน	จำนวนผลผลิต (ถัง/ไร่)
1. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง	27.62
2. ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม	27.76
3. ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง	20.86

จากตาราง 26 จะเห็นว่า ผลผลิตต่อไร่ของชาวนาทั้งสามกลุ่ม มีความแตกต่างกันเล็กน้อย ทั้งนี้ ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมจะมีผลผลิตต่อไร่สูงสุด (27.76 ถังต่อไร่) รองลงมาเป็นชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง (27.62 ถังต่อไร่) และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง จะเป็นกลุ่มที่มีผลผลิตต่ำสุด (20.86 ถังต่อไร่)

เมื่อทดสอบโดยใช้ F - Test เพื่อหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญโดยวิธีการทางสถิติแล้ว ปรากฏว่า ค่าที่คำนวณได้แสดงว่าแตกต่างกันจริง นั่นคือ สภาพการถือครองที่ดินมีผลต่อประสิทธิภาพในการผลิต หรือสภาพการถือครองที่ดินที่แตกต่างกันจะทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตต่างกันด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05)

ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบต่อไปโดยใช้ Duncan's Multiple Range Test เพื่อต้องการทราบว่า ชาวนาทั้งสามกลุ่มนี้ กลุ่มใดจะทำการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และกลุ่มใดจะมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำสุด ซึ่งจากการทดสอบพบว่า ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมกับชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองมีประสิทธิภาพในการผลิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน แต่ชาวนาทั้งสองกลุ่มนี้จะมีประสิทธิภาพในการผลิตต่างกับชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง อย่างมีนัยสำคัญ (ทั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05) ตรงตามสมมุติฐาน

4. วิเคราะห์ภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนาตำบลเชียรเขา

ลักษณะการผลิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในตำบลเชียรเขา จากการสังเกตด้วยตนเองของผู้วิจัยพบว่า เป็นไปในลักษณะง่าย ๆ คือ ยังต้องพึ่งธรรมชาติเกือบทั้งหมด ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 สำหรับวิธีการทำนาในตำบลเชียรเขาในปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 2 วิธีคือ

1. นาหว่าน จะทำกันในพื้นที่ราบโดยทั่ว ๆ ไป ที่ดินค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ น้ำมีไม่มากและแรงงานในครอบครัวมีน้อย ชาวนาก็จะนิยมทำนาหว่าน ซึ่งการทำนาหว่านนี้ถ้าเปรียบเทียบกับการทำนาดำแล้ว ผลผลิตจะต่างกันมาก โดยนาคำจะได้รับผลผลิตมากกว่า (นาคำจะได้รับผลผลิต 37 ถึงต่อไร่ นาหว่านจะได้ผลผลิตเพียง 26 ถึงต่อไร่ เท่านั้น) ทั้งนี้เพราะนาหว่านนั่นเป็นการผลิตที่หยาบกว่า ต้องการให้เสร็จเร็วและมีวิธีการผลิตที่ง่าย ๆ

2. นาคำ นาคำจะใช้วิธีตกกล้าให้ต้นข้าวสูงพอสมควร แล้วจึงถอนมาดำอีกทีหนึ่ง นาชนิดนี้นักอยู่ในที่ราบค่อนข้างลุ่ม ดินไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์นัก ระดับน้ำจะสูงมากในหน้าฝน ชาวนานิยมใช้ "ข้าวอายุหนัก" การทำนาคำต้องใช้แรงงานมาก ส่วนผลผลิตของนาคำจะสูงกว่านาหว่านมาก ทั้งนี้เพราะมีการเตรียมดินที่ดีกว่า ทำให้ต้นข้าวมีโอกาสแตกกอได้เต็มที่ แต่ที่ชาวนาตำบลเชียรเขาไม่ทำนาคำกันมาก ๆ นั้น ก็เพราะไม่สามารถควบคุมน้ำได้ ขาดการชลประทาน อีกทั้งนาคำต้องทำด้วยความประณีตละเอียดถี่ถ้วนและคอยเอาใจใส่อยู่เสมอไม่เหมือนกับนาหว่าน ทั้งมีเรื่องที่จะต้องดำเนินการหลายตอน เช่น เมื่อไถตะ ไถแปร เตรียมที่แล้ว ต้องหันมาเตรียมแปลงตกกล้า พอต้นกล้าโตพอก็ต้องไปเตรียมที่แปลงใหม่ไว้สำหรับปักดำ ต้องคอยดูแลระบายน้ำเข้า-ออก จากนาเหล่านี้เป็นต้น ฉะนั้นผู้ที่ทำนาคำจึงต้องเป็นคนอดทนและต้องเอาใจใส่ทำงานจริง ๆ

การเก็บเกี่ยว ชาวนาในตำบลเชียรเขาทั้งหมดใช้ "แกระ" เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บเกี่ยวข้าว สำหรับวิธีการเก็บเกี่ยวนั้น ขั้นแรก ชาวนาจะเอาไม้มาทาบให้

ต้นข้าวล้มไปตามลมจนเกือบราบติดกับดิน แล้วจึงเก็บด้วยแกระที่ละรวง ทั้งนี้เพราะถ้าต้นข้าวยืนต้นลมจะพัดให้ต้นข้าวส่ายไปมาไม่สะดวกในการที่จะใช้แกระ เมื่อเก็บได้จนเต็มกำมือใหญ่ ๆ แล้วก็จะใช้ธนูขึงข้าวมัดคอรวงไว้เป็นมัด ๆ ซึ่งเรียกว่า "เลียง" คนหนึ่ง ๆ จะเก็บข้าวได้ประมาณวันละ 60 - 70 เลียง เลียง ๆ หนึ่งหนักประมาณ 700 - 1,000 กรัม เนื้อที่นาหนึ่งไร่จะโคข้าวประมาณ 250 - 350 เลียง เท่าที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะการผลิตของชาวนาตำบลเชียรเขายังไม่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ก็เป็นแบบดั้งเดิมทำให้สิ้นเปลืองเวลาไปโดยใช้เหตุ ผลผลิตจึงต่ำ

การเก็บรักษา การเก็บเลียงข้าวนั้นจะมีโรงเรือนเฉพาะแห่งเรียกว่า "ห้องข้าว" หรือ บุงข้าว ชาวนาจะนำเลียงข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วมากองเป็นลอมไว้บนห้องข้าว การเก็บเป็นลอมนั้น จะจัดไว้เป็นชั้น ๆ โดยให้ควรวางอยู่คานในปลายรวงอยู่คานนอก การเก็บข้าวโดยวิธีนี้สามารถเก็บข้าวไว้ได้นาน สำหรับการขนข้าวจากที่นำมาเก็บไว้บนห้องข้าว นั้นมีวิธีการอยู่ 2 - 3 วิธี ใช้เกวียนหรือเลื่อนโดยใช้วัว - ควายลาก บางคนใช้ม้าบรรทุกข้าว วิธีสุดท้ายก็ใช้แรงงานคน

การนวด เมื่อต้องการข้าวไปสีหุงหรือขาย ชาวนาก็นำเลียงข้าวมาวางบนเสื่อ แล้วนวดด้วยเท้าให้เมล็ดรวงออกจากรวง แล้วคัดให้เมล็ดลีบออก เหลือเฉพาะเมล็ดข้าวที่ดี ๆ

การขายข้าว

เมื่อชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ปัญหาที่ตามมาคือ ชาวนาได้จัดการอย่างไรกับข้าวที่ได้มา จากการสอบถามชาวนาปรากฏว่า ชาวนาทั้งหมดจะมีการจัดการเหมือนกัน คือผลผลิตส่วนใหญ่จะไม่ผ่านกระบวนการของตลาดเลย ซึ่งได้แก่ ข้าวที่ชาวนาลดเพื่อบริโภคและเก็บไว้หาพันธุ์ในปีต่อไป นอกจากนี้ยังมีข้าวอีกส่วนหนึ่งที่ชาวนาต้องเก็บเอาไว้เพื่อมอบให้แก่เจ้าของที่ดิน (ในกรณีที่ดินชาวนาทกลงเช่าแบบแบ่งผลผลิต) หลังจากหักข้าวที่จะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว ก็จะมีข้าวเหลือสำหรับขาย

การขายข้าวของชาวนาตำบลเชียรเขาเป็นไปในลักษณะง่าย ๆ แต่ระบบการตลาดแบบที่เป็นอยู่นี้ ชาวนาจะตกเป็นผู้เสียเปรียบมาก ดังตาราง 27

ตาราง 27 แสดงการขายผลผลิตของชาวนา แยกตามสภาพการถือครองที่ดิน
(ร้อยละ)

สภาพการถือครอง ที่ดิน	วิธีขาย			การกำหนดราคา			จำนวนผู้ซื้อประจำ		
	ขายใน ตลาด ท้องถิ่น	มีคนมา รับไป ขายต่อ	ส่งขาย ใน ตลาด	ผู้ซื้อเป็น ผู้กำหนด ราคา	ผู้ขาย เป็นผู้ กำหนด	จัตราค่า ขึ้นลง ตลาด กรุงเทพฯ.	คนเดียว	2-3 คน	3คน ขึ้นไป
. ชาวนาผู้เป็นเจ้าของ ที่ดินเอง	37.50	66.77	11.25	100.00	-	-	31.25	92.23	-
. ชาวนาผู้เช่าที่ดิน เพิ่มเติม	34.78	63.04	17.39	100.00	-	-	30.44	95.65	-
. ชาวนาผู้เช่าที่ดิน ทั้งแปลง	25.00	87.50	-	100.00	-	-	46.88	65.63	-

จากตาราง 27 จะเห็นว่า ในการขายข้าวของชาวนานั้นจะแตกต่างกันไม่มาก เมื่อพิจารณาแยกตามสภาพการถือครองที่ดินแล้ว จะปรากฏดังนี้คือ ร้อยละ 66.67 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะมีคนมารับไปขายต่อ ร้อยละ 37.50 ชาวนาจะนำไปขายเองในตลาดท้องถิ่น และร้อยละ 11.25 ของชาวนากลุ่มนี้จะนำไปขายเองในตลาดสำหรับชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 63.04 จะมีคนมารับไปขายต่อ ร้อยละ 34.78 จะขายในตลาดท้องถิ่น และอีกร้อยละ 17.39 ของชาวนากลุ่มนี้จะส่งขายเองในตลาด ส่วนชาวนากลุ่มผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 87.50 จะมีคนมารับไปขายต่อ และร้อยละ 25.00 จะขายในตลาดท้องถิ่น ไม่ปรากฏว่าจะมีชาวนากลุ่มนี้ได้นำข้าวไปขายเองในตลาด

สำหรับการกำหนดราคานั้น ก็ปรากฏว่า ชาวนาทั้งสามกลุ่ม (ร้อยละ 100) จะขายข้าวโดยที่ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคาเองทั้งสิ้น

ส่วนจำนวนผู้ซื้อนั้น ปรากฏว่า ร้อยละ 92.23 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จะมีจำนวนผู้ซื้อ 2 - 3 ราย ร้อยละ 31.25 จะมีผู้มารับซื้อประจำเพียงคนเดียว ชาวนา

ผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 95.65 จะมีจำนวนผู้ซื้อ 2-3 ราย ร้อยละ 30.44 มีจำนวนผู้มารับซื้อประจำเพียงคนเดียว และร้อยละ 65.63 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง จะมีจำนวนผู้ซื้อ 2-3 ราย ร้อยละ 46.88 จะมีผู้มารับซื้อประจำเพียงคนเดียว

จะเห็นได้ว่าระบบการตลาดของชาวนาขาดประสิทธิภาพอย่างมาก และทำให้เกิดระบบผูกขาดขึ้น ราคาที่ชาวนาขายข้าวได้กับต้นทุนในการผลิตเมื่อพิจารณาแล้ว ปรากฏว่าชาวนาจะขาดทุนตลอดมา ดังรายงานของสถานีทดลองข้าวนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รายงานว่า ในการผลิตข้าวชาวนามีต้นทุนต่อเกวียนถึง 2,383.33 บาท แต่ชาวนาจะขายข้าวได้เกวียนละประมาณ 1,800 - 2,300 บาท เท่านั้น (สถานีทดลองข้าวนครศรีธรรมราช, เอกสารโรเนียว, 2519) ระบบการตลาดแบบนี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวนาขาดแรงจูงใจในการผลิต

ในการสัมภาษณ์ชาวนาตำบลเชียรเขาสืบถึงปัญหาต่าง ๆ ของชาวนา ผู้วิจัยจึงพอจะสรุปปัญหาที่สำคัญ ๆ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องน้ำ ขาดการชลประทาน ชาวนาไม่สามารถควบคุมน้ำได้
2. ปุ่มมีราคาแพง
3. ราคาข้าวไม่แน่นอน
4. การคมนาคมขนส่งไม่สะดวก
5. ใจผู้รายชุกชุม
6. ขาดแคลนทุน
7. ที่นาไม่พอทำกิน (โดยเฉพาะกลุ่มชาวนาผู้เช่าทั้งสองกลุ่ม)
8. หาที่นาเช่าได้ยาก การเช่าก็ไม่มีสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ที่นาเช่าส่วนใหญ่อยู่ไกลบ้าน ดินไม่อุดมสมบูรณ์ อัตราค่าเช่าสูง
9. หาแหล่งเงินกู้ยาก อัตราดอกเบี้ยสูง สถาบันการเงินของรัฐก็ไม่กู้เฉพาะผู้ที่ไม่มีที่ดินหรือผู้ที่เขาเห็นว่าเชื่อถือได้เท่านั้น
10. ศัตรูพืช เช่น หนู ปู แมลง และโรคของต้นข้าวรบกวนมากซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้ผลผลิตของชาวนายิ่งต่ำลงไปอีก

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนาตำบลเชียรเขา อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พอสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการถือครองที่ดินของชาวนาในตำบลเชียรเขา อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏว่า ชาวนาร้อยละ 50.28 เป็นเจ้าของที่ดินเอง รองลงมา ร้อยละ 31.89 เป็นผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และกลุ่มสุดท้ายร้อยละ 17.83 เป็นผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง และแนวโน้มของผู้เช่าที่ดินทั้งสองกลุ่มก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

2. ผลของการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรในการผลิตพบว่า ไม่ว่าชาวนาจะมีการถือครองที่ดินแบบใดไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ทรัพยากรในการผลิตเลย การที่ได้รับผลผลิตต่างกันเป็นเพราะปัจจัยอย่างอื่น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิต ปรากฏว่าผลผลิตต่อไร่ของชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม (27.76 ถึงต่อไร่) กับผลผลิตของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง (26.62 ถึงต่อไร่) จะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผลผลิตต่อไร่ของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง (20.86 ถึงต่อไร่) เป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำสุด

4. ภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนา สภาพการผลิตข้าวของชาวนายังใช้วิธีการผลิตแบบล้าสมัยอยู่มาก และการผลิตก็ยังอาศัยธรรมชาติเกือบทั้งสิ้น จึงทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ ชาวนาในตำบลเชียรเขาได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 24.93 ถึง (ชาวนาทั่วประเทศผลผลิตข้าวได้เฉลี่ยไร่ละ 27.85 ถึง ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2518/19)

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. แนวโน้มและปัญหาของการเช่าที่นา
2. ผลของการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรในการผลิต
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าว
4. ภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนา ตำบลเข็ญเขา

1. แนวโน้มและปัญหาของการเช่าที่นา

จากการสัมภาษณ์ชาวนาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู เจ้าหน้าที่ยส่งเสริมการเกษตร และเจ้าพนักงานที่ดิน ทำให้ทราบว่า จำนวนผู้เช่าที่ดินทั้งผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมและผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงจะมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในลักษณะที่เป็นผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม เนื่องจากชาวนากลุ่มนี้เริ่มใช้เทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตเพิ่มขึ้น จึงพยายามหารายได้ให้แกครอบครัวโดยการเช่าที่นาผู้อื่นเพิ่มจากของตนเอง การวิเคราะห์สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้แนวโน้มของจำนวนผู้เช่าที่ดินเพิ่มขึ้นสรุปได้ดังนี้

1.1 ภาวะหนี้สินของชาวนา จะเห็นว่า ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 62 ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 70 และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงร้อยละ 76 เป็นผู้ที่มีหนี้สิน ซึ่งการที่ชาวนาตกเป็นหนี้ทำให้ชาวนาสู้เสียที่ดินและกลายเป็นผู้เช่าที่ดินในที่สุด ตลอดจนการผลิตซึ่งต้องพึ่งธรรมชาติอยู่มาก ทำให้ชาวนาต้องเสี่ยงกับการตกเป็นผู้สูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินอยู่ตลอดเวลา

1.2 ระบบการสืบทอดและปัญหาของการเพิ่มประชากร ปัจจัยทั้งสองประการนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้จำนวนชาวนาผู้เช่าที่ดินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปรากฏว่า ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 43 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 8-10 คน ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมร้อยละ 42 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 7-9 คน และชาวนาผู้เช่า

ที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 56 จะมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวถึง 8-10 คน และอัตราการเพิ่มของประชากรของจังหวัดนครศรีธรรมราช ก็อยู่ในอัตราร้อยละ 3.3 ต่อปี เมื่อพิจารณาปัญหาประชากรร่วมกับระบบการสืบมรดกในท้องถิ่นแล้ว จะทำให้จำนวนผู้เช่าเพิ่มขึ้นเพราะว่าระบบการสืบมรดกในตำบลเข็ญ เขาอยู่ในลักษณะพ่อแม่แบ่งทรัพย์สินของตนให้แก่ลูกทุกคนเท่า ๆ กัน เมื่อเป็นเช่นนี้ขนาดการถือครองย่อมเล็กลงเรื่อย ๆ ถ้าลูกหลานแต่ละคนไม่พยายามทำงานเพื่อเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น ในที่สุดขนาดเนื้อที่ถือครองอาจจะเล็กจนทำให้การประกอบการไม่ไถ่ผล (เพราะเมื่อแรงงานมากขึ้นที่ดินน้อยลง เหตุการณ์ก็จะไปตามกฎหมายการลดลงของผลได้ค่อนข้างเห็นได้ชัด) และปัญหานี้จะรุนแรงขึ้น เมื่อที่ดินรกร้างว่างเปล่ามีน้อยลงทุกที นอกจากนั้นการเพิ่มขึ้นของประชากรกับระบบสืบมรดกยังมีผลให้ที่ดินที่ชาวนาแต่ละคนถือครองต้องแบ่งแยกเป็นหลาย ๆ แปลงไม่ติดต่อกัน ซึ่งมีผลทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำลงอีกด้วย (เพราะต้องเสียเวลาในการไปมา และไม่สะดวกในการรวบรวมผลผลิต)

1.3 ปัจจัยอื่น ๆ ปัจจัยที่มีส่วนทำให้แนวโน้มของผู้เช่าที่ดินเพิ่มขึ้นก็คือ การที่ระบบเศรษฐกิจกลายมาเป็นการทำนาเพื่อการค้า และการที่มีการตัดถนนหนทางใหม่ ๆ ทำให้อุปทานต่อที่ดินสูงขึ้น เจ้าของที่ดินบางคนอาจขายที่ดินของตนเพราะได้ราคาดี หรือในบางปีดินฟ้าอากาศแปรปรวนทำให้ผลผลิตต่ำ จนชาวนาต้องขายที่นาหันไปประกอบอาชีพอื่น หรืออาจเป็นเพราะชาวนามีฐานะยากจนและไม่ทราบถึงผลที่จะได้รับจากการปรับปรุงที่นา แม้กระทั่งชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง จำนวนมากก็ไม่ได้ปรับปรุงที่ดินของตน ผลก็คือ ดินจืด ทำให้ผลผลิตต่ำในที่สุดก็ต้องขายที่ดินเพราะทำนาได้ผลไม่คุ้ม

และประการสุดท้าย เพราะอุปนิสัยส่วนตัว ชาวนาจำนวนมากชอบเล่นการพนันและดื่มสุรา ซึ่งทำให้ชาวนาต้องสูญเสียที่ดินได้ง่ายขึ้น

จากการสัมภาษณ์ชาวนาถึงปัญหาเรื่องการเช่าที่ดินเพื่อทำนา ปรากฏว่า ปัญหาที่ชาวนาต้องประสบในการเช่าที่ดินมีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ

1. การทำสัญญาเช่า ปรากฏว่า ร้อยละ 96 ของผู้เช่านาทั้งกลุ่มผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และกลุ่มผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ไม่มีการทำสัญญาเช่าเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการ

เขาโดยตกลงกันด้วยวาจาหรือปากเปล่า จึงทำให้ผู้เช่าไม่มีความมั่นใจ ขาดแรงจูงใจ ในการที่จะปรับปรุงที่ดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เท่าที่ควร ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตข้าว ของผู้เช่าต่ำ โดยเฉพาะผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงมีประสิทธิภาพต่ำ อีกร้อยละ 4 ของผู้เช่า เป็นไปในลักษณะการรับจ้าง ซึ่งลักษณะนี้พอจะทำให้ผู้รับจ้างง้อใช้ปุ๋ยหรือปรับปรุงที่ดิน บางตามสมควร

2. ระยะเวลาเช่า ปรากฏว่า ร้อยละ 87 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมและ ร้อยละ 92 ของผู้เช่าทั้งแปลงจะตกลงเช่ากันปีต่อปี ทำให้ผู้เช่าไม่กล้าลงทุนในการ ปรับปรุงที่นาเช่าให้ดีขึ้น เพราะไม่แน่ใจว่าในปีต่อไปตนจะได้เช่าต่อไปอีกหรือเปล่า อีก ร้อยละ 13 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และร้อยละ 8 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง เป็นการรับจ้างและเช่ามาจากญาติพี่น้อง ผู้เช่าในลักษณะนี้จะมีการลงทุนบ้าง เพราะ มีความมั่นใจเพิ่มขึ้น และถ้าหากว่าตนปรับปรุงที่นาให้ดีขึ้นก็จะมีโอกาสที่จะได้เช่าต่อไปอีก

3. อัตราค่าเช่า ปรากฏว่าผู้เช่าต้องเสียค่าเช่าในอัตราก่อนข้างสูง ในตำบล เขียวเขา ค่าเช่าที่นาตกไร่ละ 100 - 150 บาท (ในกรณีที่เป็นเงินสดตายตัว) หรือ ถ้าเสียค่าเช่าเป็นผลผลิตตายตัวก็ตกไร่ละ 10 ถึง เมื่อพิจารณาค่าเช่าแล้วจะเห็นว่า สูงมาก ชาวนาผู้ที่มีฐานะยากจนอยู่แล้วจึงต้องพยายามดิ้นรนไปหางานอื่นทำด้วย เพื่อ ลดความเสี่ยงจากการหวังพึ่งรายได้จากข้าวเพียงอย่างเดียว เป็นผลให้ที่นาถูกทะเลเลย ไปอีก

4. การชำระค่าเช่า ปรากฏว่า ผู้เช่าที่นาทั้งหมดต้องเสียค่าเช่าทันทีที่ตกลง เช่ากัน (ในกรณีที่เสียค่าเช่าเป็นเงินสดตายตัว ถ้าเสียค่าเช่าเป็นแบบผลผลิตตายตัว ก็จะจ่ายเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว) ทำให้ผู้เช่าต้องเพิ่มภาระมากยิ่งขึ้นในการที่จะต้องดิ้นรน หาทางขยี้มเงินจากแหล่งเงินกู้มาให้เจ้าของที่นา ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตรารสูง นับว่า ทำให้ผู้เช่าต้องมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่สมควร

2. สภาพการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ มีผลต่อการใช้ทรัพยากรในการผลิต

2.1 การใช้เครื่องทุ่นแรง เครื่องทุ่นแรงที่มีใช้กันทั่วไปก็มีเพียงรถแทรกเตอร์ อย่างเดียว คือร้อยละ 90 ร้อยละ 58 และร้อยละ 44 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง

ชาวนาเป็นผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง และชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมตามลำดับ ที่มีการใช้รถแทรกเตอร์ แต่การที่จะวิเคราะห์ว่า การใช้เครื่องมือทุ่นแรงจะทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตสูงขึ้นหรือไม่นั้นทำได้ยากมาก เพราะมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการใช้เครื่องมือทุ่นแรงมาแล้ว โดยวิธีการทางสถิติและไม่ได้เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การใช้แทรกเตอร์กับแรงงานสัตว์อันไหนจะดีกว่าหรือมีประสิทธิภาพสูงกว่ากันนั้น จะพูดเป็นหลักโดยทั่ว ๆ ไปไม่ได้ ทั้งนี้ต้องแล้วแต่สภาพพื้นที่ ลักษณะงาน ปริมาณของงานที่จะทำ และสภาพทางเศรษฐกิจของชาวนาคูย (เช่น ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง มีการใช้รถแทรกเตอร์ถึงร้อยละ 90 แต่ผลผลิตที่ได้กลับต่ำกว่าชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ซึ่งมีการใช้รถแทรกเตอร์เพียง ร้อยละ 44 เท่านั้น)

เห็นได้ว่าการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ได้ผลมากหรือน้อยไม่ได้อยู่ที่การใช้เครื่องมือทุ่นแรงเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยสิ่งอื่น ๆ ประกอบด้วย เพราะเครื่องมือทุ่นแรงจะทำงานได้ผลเต็มที่ถ้าหากปัญหาพื้นฐานต่าง ๆ ของชาวนาถูกขจัดไปเช่น

1. การชลประทาน รัฐบาลต้องรีบจัดการสร้างเขื่อนและคูคลองส่งน้ำไปให้ถึงไร่นา จะทำให้ชาวนามีผลผลิตสูงขึ้น ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ ชาวนามีรายได้สูงขึ้น หรือเพียงพอกับความต้องการทำให้ชาวนามีความกระตือรือร้น และมีความมุมานะพยายามในอาชีพของตน มีความคิดริเริ่มในการปรับปรุงงานอาชีพของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป
2. ปัญหาเรื่องที่ดิน ชาวนาเป็นจำนวนมากกลายสภาพจากเจ้าของที่ดินไปเป็นผู้เช่า เนื่องจากการทำนาไม่คุ้มค่าน่าจึงต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนมาประกอบอาชีพแล้วไม่สามารถใช้หนี้ได้ ในที่สุดที่ดินก็ตกไปอยู่ในมือของบรรดานายทุนเอกชนทั้งหลายทั้งปวงได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่รัฐบาลต้องช่วยเหลือให้ชาวนามีที่ดินเป็นของตนเองมากขึ้น หรือกวักชวนให้บรรดาเจ้าของที่ดินผู้ให้เช่าได้ปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2517 ให้เคร่งครัด ซึ่งจะเป็นมาตรการจูงใจอันหนึ่งที่จะทำให้ชาวนามีพลังใจในการเพิ่มผลผลิต

3. ปัญหาเรื่องสินเชื่อ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการทำนา เพราะก่อความเดือดร้อนให้แก่ชาวนามาก การให้สินเชื่อทางการเกษตรของรัฐบาลเท่าที่ผ่านมา

แม้จะได้ผลแต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของชาวนา โดยเฉพาะชาวนากลุ่มผู้เช่าที่ดิน ทั้งแปลง เพราะไม่มีหลักทรัพย์สินจะไปประกันเงินกู้ได้ (ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 76 เป็นผู้มีหนี้สินและแหล่งเงินกู้รายใหญ่ที่สุดของชาวนากลุ่มนี้ก็คือ พ่อค้าและนายทุนอื่น ๆ ในท้องถิ่น) ชาวนากลุ่มนี้จึงต้องกู้เงินจากนายทุนเอกชนเรื่อยไป และประกอบกับสินเชื่อของ รัฐเองก็เป็นสินเชื่อในระยะสั้นและระยะกลาง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องขยายความช่วยเหลือ ใหญ่ในระยะยาว โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ เพื่อให้ชาวนากู้ยืมไปลงทุนได้และมีเวลา ให้ชาวนาได้มีโอกาสขยายการผลิตและปรับปรุงวิธีการผลิตของตนให้ได้ผลมากขึ้น โดยการ วางแผนการผลิตในระยะยาว ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับสินเชื่ออีกอย่างหนึ่งก็คือ ควรมี มาตรการควบคุมการใช้จ่ายเงินกู้ของชาวนาค่วย เพราะชาวนาจำนวนมากชอบเล่นการพนัน และดื่มสุราจึงใช้เงินไปในการนี้เสียไม่น้อย

4. การตลาด เรื่องนี้ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องอื่น ๆ เพราะเมื่อ ชาวนาสามารถผลิตพืชผลได้มากขึ้น แต่ต้องประสบปัญหาด้านการตลาดก็จะทำให้ขายผลผลิต ไม่ได้ ในเรื่องนี้รัฐบาลควรมีเจ้าหน้าที่คอยศึกษาด้านการตลาด และให้คำแนะนำแก่ชาวนา เกี่ยวกับชนิดและเมล็ดพันธุ์ของพืชที่จะปลูกให้ตรงกับความต้องการของตลาด เท่าที่เป็นมา ชาวนามักจะสังเกตเอาจากฤดูกาลผลิตที่แล้วมา พืชผลชนิดใดราคาดีก็ปลูกกันมาก ทำให้ ผลผลิตล้นตลาด ผู้ซื้อจึงสามารถกดราคาเอาได้

2.2 การใช้ปุ๋ย ปัจจุบันชาวนาตำบลเชียรเขาสระหนักถึงประโยชน์และความ สำคัญของปุ๋ยจึงต้องการใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น จะเห็นว่าชาวนาผู้เป็นเจ้าของ ที่ดินเองมีการใช้ปุ๋ยถึงร้อยละ 68 ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมมีการใช้ปุ๋ยถึงร้อยละ 86 และ ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงก็มีการใช้ปุ๋ยถึงร้อยละ 54 แม้ว่าการใช้ปุ๋ยของชาวนาจะอยู่ใน ระดับที่สูงพอสมควร แต่ชาวนาก็ยังต้องประสบกับปัญหาการใช้ปุ๋ยอีกหลายประการ กล่าวคือ

1. ปุ๋ยมีราคาแพง จากการสัมภาษณ์ชาวนาถึงปัญหาในการใช้ปุ๋ย พบว่า ร้อยละ 94 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง บอกว่า ปุ๋ยมีราคาแพง ร้อยละ 100 ของ ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมบอกว่า ปุ๋ยมีราคาแพง และร้อยละ 86 ของชาวนาผู้เช่าที่ดิน ทั้งแปลงก็มีเหตุผลเช่นเดียวกัน การที่ปุ๋ยมีราคาแพงเพราะก่อนที่ปุ๋ยจะถึงมือชาวนาต้องผ่าน คนกลางมาก และไม่เพียงแต่เท่านั้น ระบบการผูกขาด ความไร้ประสิทธิภาพของผู้ผลิต

และผู้นำ นาย การค้ากำไรเกินควร ระบบการตลาดที่เปิดโอกาสให้ผู้ขายเอาเปรียบ
ผู้บริโภค และหลอกลวงผู้บริโภคได้ตามอำเภอใจ ประกอบกับปราศจากการเอาใจใส่ควบคุม
ของรัฐบาล ราคาปุ๋ยเคมีที่สูงอยู่แล้วจึงได้เพิ่มสูงขึ้นไปอีก ในขณะที่ราคาของพืชผลเพิ่ม
ขึ้นเพียงเล็กน้อย สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมยับยั้งชาวนาไม่ให้ใช้ปุ๋ยหรือใช้น้อยลง การทำนา
จึงถูกผลักดันให้กลับไปสู่แบบแผนดั้งเดิมมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาเกี่ยวกับอัตราส่วนของราคาปุ๋ยต่อราคาข้าว กล่าวได้ว่าปัญหานี้
เป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดซึ่งขัดขวางมิให้การใช้ปุ๋ยเคมีของชาวนาเพิ่มสูงขึ้น การที่จะสนับสนุน
ให้ชาวนาใช้ปุ๋ย ปุ๋ยจะต้องมีราคาถูกหรือมีค่านั้น ราคาข้าวก็จะต้องสูง ถ้าหากราคาปุ๋ย
ต่ำและราคาข้าวสูงแล้วชาวนาจะใช้ปุ๋ยเพิ่มขึ้น เพราะผลผลิตข้าวที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ปุ๋ย
นั้นให้ผลตอบแทนคุ้มค่างกับราคาปุ๋ยที่ใช้ ตรงกันข้ามถ้าราคาปุ๋ยสูงขึ้นและราคาข้าวตก -

ต่ำลงมากเท่าใด แรงจูงใจที่จะให้ชาวนาใช้ปุ๋ยที่ใด อัตราส่วนของราคา

ปุ๋ยต่อราคาข้าวจึงเป็นตัวการสำคัญที่ชาวนาใช้ในการตัดสินใจว่าควรจะใช้ปุ๋ยมากขึ้น น้อยลง
หรือเลิกใช้ปุ๋ย ซึ่งสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยนั้น "ราคาปุ๋ยแพงกว่าราคาของ
ผลผลิตเป็นที่กล่าวกันว่าประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ปุ๋ยมีราคาแพงที่สุดในโลก

(ณรงค์ โฉมเฉลา; 2516 : 62)

3. ขาดการชลประทาน ปุ๋ยจะเป็นประโยชน์แก่ต้นข้าวได้ก็ต่อเมื่อมีน้ำ
เพียงพอ น้ำจะเป็นตัวละลายปุ๋ยให้อยู่ในสภาพของสารละลายซึ่งพืชสามารถดูดไปใช้ได้
แต่การที่ชาวนาทำนาโดยอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติอยู่ก็เกิดความไม่แน่นอน ทำให้ชาวนา
ขาดความมั่นใจในผลตอบแทนจากการลงทุนซื้อปุ๋ย

4. ชาวนาขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้อง ปรากฏว่า
แหล่งความรู้ในการใช้ปุ๋ยของชาวนาจะได้จากเพื่อนบ้านเกือบทั้งหมด คือร้อยละ 80 ร้อยละ
70 และร้อยละ 90 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ของชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม
และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ตามลำดับ ที่บอกว่าได้รับความรู้ในการใช้ปุ๋ยจากเพื่อนบ้าน
โดยการพูดคุยกันเท่านั้น ซึ่งที่จริงแล้วการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องการความรู้

ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น คุณสมบัติของคน ความเป็นกรรเป็นค่าง คุณสมบัติของ
ปุ๋ยที่เหมาะสมกับดินชนิดต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจถึงความต้องการของพืชว่า เมื่อมีอาการ
แสดงออกอย่างนั้น อย่างนี้ เป็นเพราะขาดธาตุอะไร เป็นต้น ซึ่งเรื่องเหล่านี้จะเป็น
เรื่องที่ซับซ้อนเกินความสามารถของชาวนาซึ่งมีระดับการศึกษาต่ำ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีบริษัท
หรือตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยที่ปราศจากความรับผิดชอบบางรายหลอกลวงชาวนา โดยการปลอม-
แปลงหรือจำหน่ายปุ๋ยไม่ตรงกับสูตรที่แจ้งไว้ เมื่อนำไปใช้จึงไม่ได้ผลเป็นการทำลายความ
เชื่อถือศรัทธาที่ชาวนามีอยู่ในการใช้ปุ๋ยลงด้วย

5. ขาดสถาบันส่งเสริมและให้ความสะดวกในการใช้ปุ๋ยเคมี เนื่องจาก
ชาวนาขาดแคลนเงินทุน การให้สินเชื่อจึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ชาวนาใช้ปุ๋ยเพิ่มขึ้น
เพราะการซื้อปุ๋ยมักเป็นการซื้อเชื่อโดยเสียคอกเบี้ยในอัตราสูงคังกล่าวแล้ว ทำให้ชาวนา
เสียมากเพราะหากการผลิผลล้มเหลวด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด นอกจากจะไม่ได้ผลผลิตแล้วยัง
ต้องเป็นหนี้ค่าปุ๋ยพร้อมทั้งคอกเบี้ยด้วย ดังนั้น การสนับสนุนให้ชาวนาใช้ปุ๋ยจึงต้องให้ความ
ช่วยเหลือด้านสินเชื่อควบคู่กันไปด้วย

6. ปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ชาวนาผู้เช่าที่ดินทำนาอาจไม่ใช้ปุ๋ย
เพราะปัญหาการเช่าที่ดิน เช่น ระยะเวลาเช่า ซึ่งปรากฏว่าสั้นเกินไป จึงไม่ลงทุนซื้อ
ปุ๋ยปรับปรุงดิน เพราะไม่แน่ใจว่าต่อไปตนจะได้เช่าอีกหรือไม่ จากการสัมภาษณ์ผู้เช่า
ที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 18 และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 62 บอกว่า การใช้ปุ๋ยมี
ปัญหาจากกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วย ฉะนั้นระบบการเช่าที่ดินทำนาต้องจัดให้เป็นไปตามกฎหมาย
คุ้มครองการเช่านา พ.ศ. 2517 อย่างเคร่งครัดด้วย

3. การใช้แรงงาน ชาวนาตำบลเชียรเขาไม่ว่าจะอยู่ในสภาพการถือครองที่ดิน
แบบใด จะไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องการใช้แรงงาน แรงงานที่ใช้ในการทำนาส่วนใหญ่
เป็นแรงงานในครอบครัวของชาวนาเอง ดังปรากฏว่า ร้อยละ 96 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของ
ที่ดินเอง ร้อยละ 92 ของชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และจำนวนผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงทั้งหมด
(ร้อยละ 100) จะใช้แรงงานของครอบครัว แต่ในบางกรณี บางครอบครัว และบางเวลา
จะมีการขาดแคลนแรงงาน เช่น ในฤดูปักดำ หรือเก็บเกี่ยว จึงต้องจ้างแรงงานมาจาก

บุคคลภายนอก จะพบว่า ร้อยละ 4 ของชาวนาญเป็นเจ้าของที่ดินเองมีการว่าจ้างแรงงานจากบุคคลภายนอก และร้อยละ 6 ของชาวนาญเช่าที่ดินเพิ่มเติม ใ้ค่าจ้างแรงงานจากเพื่อนบ้าน (โดยการลงแขก) อีกร้อยละ 2 ของชาวนาญกลุ่มนี้จะเป็นการว่าจ้างแรงงานจากบุคคลภายนอก แต่เนื่องจากความต้องการแรงงานเพื่อการทำนาเป็นความต้องการที่เป็นไปตามฤดูกาล การว่าจ้างแรงงานจึงเป็นไปตามความจำเป็นที่จะต้องชักจูงให้ลูกจ้างทำงานอย่างเร่งรีบ โดยเฉพาะในฤดูปักดำและเก็บเกี่ยว ซึ่งต้องตกลงว่าจ้างกันเป็นอัตราค่าจ้างต่อผลผลิต ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้ลูกจ้างทำงานให้เสร็จโดยเร็ว

ทางด้านการอุปทานของแรงงาน สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาดแรงงานในตำบลเชียรเขาก็คือ ลูกจ้างที่เป็นลูกจ้างอาชีพ กล่าวคือ ผู้รับจ้างคนอื่นในการทำนาโดยที่ตนเองไม่มีที่นาหรือมีแต่น้อยมาก ผู้ที่เป็นลูกจ้างจึงเป็นชาวนาด้วยกันเองเป็นส่วนใหญ่

4. การใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ ในการผลิตข้าวของชาวนาตำบลเชียรเขายังมีการใช้เทคนิคใหม่ ๆ น้อย เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ชาวนาใช้ก็เป็นพันธุ์พื้นเมืองเกือบทั้งสิ้น คือ กลุ่มชาวนาญเป็นเจ้าของที่ดินเองและกลุ่มชาวนาญเช่าที่ดินทั้งแปลงทั้งหมด (ร้อยละ 100) จะใช้เมล็ดข้าวพันธุ์พื้นเมือง ส่วนกลุ่มชาวนาญเช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 96 จะใช้เมล็ดข้าวพันธุ์พื้นเมืองเช่นเดียวกัน ที่เหลืออีกร้อยละ 4 จะใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากพันธุ์ที่โคปรับปรุงแล้ว ก้านเครื่องสูบน้ำและเครื่องพ่นยาที่ใช้ก็มีใช้เฉพาะกลุ่มของชาวนาญเป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 6 และกลุ่มชาวนาญเช่าที่ดินเพิ่มเติมร้อยละ 8 เท่านั้น ที่มีการใช้เครื่องสูบน้ำ แต่เครื่องสูบน้ำที่ชาวนาญซื้อมาใช้ จุดมุ่งหมายที่สำคัญก็เพื่อประโยชน์อย่างอื่น คือ สูบน้ำตามหนองหรือบึงหลังฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อจับปลาเท่านั้น ส่วนกลุ่มชาวนาญเช่าที่ดินทั้งแปลงนั้นไม่ปรากฏว่าจะมีการใช้เครื่องสูบน้ำเลย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าว

การวิเคราะห์สภาพการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรในการผลิต ปรากฏว่า ผลของการถือครองที่ดินจะไม่กระทบกระเทือนต่อการใช้ทรัพยากรในการผลิตของกลุ่มชาวนาญเป็นเจ้าของที่ดินเองและชาวนาญเช่าที่ดินเพิ่มเติม

แต่จะมีผลต่อกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงบ้าง - แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้ผลผลิตต่อไร่ของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงต่ำกว่าผลผลิตต่อไร่ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง และชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม (ชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงได้ผลผลิตไร่ละ 20.86 ถึง ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองได้ผลผลิตไร่ละ 27.62 ถึง และชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมได้ผลผลิตไร่ละ 27.76 ถึง) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การใช้ทรัพยากรในการผลิตจะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอย่างหนึ่งอย่างใดแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยอย่างอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย เช่น สภาพของพื้นที่ ลักษณะของงานและปริมาณของงานที่จะต้องทำ กังที่ไถกลบมาแล้ว หรืออาจจะเป็นเพราะชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงไม่ได้เอาใจใส่ดูแลที่นาเท่าที่ควร เช่น การระบายน้ำ การกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชต่าง ๆ เพราะชาวนากลุ่มนี้มีฐานะยากจน จึงต้องดิ้นรนออกไปหางานอื่นทำเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ที่นาจึงถูกละเลย และลักษณะการทำนาของชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงก็เป็นการผลิตเพื่อเก็บไว้บริโภคเฉพาะในครอบครัวของตนเท่านั้น

4. ภาวะและประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนาตำบลเชียรเขา

จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ 5 เห็นได้ว่า กระบวนการผลิตข้าวของชาวนาตำบลเชียรเขาเป็นไปอย่างง่าย ๆ ผลผลิตขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาที่สำคัญที่สุดก็คือ ประสิทธิภาพในการผลิตของชาวนายังต่ำมาก ดังจะเห็นได้จากสถิติของกองเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งปรากฏว่าในปีเพาะปลูก 2518/19 ชาวนาทั้งประเทศผลิตข้าวได้เฉลี่ยไร่ละ 27.85 ถึง (กองเศรษฐกิจการเกษตร ; 2519 : 2) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลผลิตข้าวต่อไร่ของชาวนาตำบลเชียรเขา ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในสภาพการถือครองที่ดินแบบใด จะเห็นได้ชัดเจนว่าผลผลิตของชาวนาตำบลเชียรเขายังต่ำมาก และยังเป็นผลให้รายได้ต่อคนพลอยตกต่ำไปด้วย ซึ่งสามารถสรุปปัญหาเรื่องการผลิตของชาวนาได้ดังนี้

1. ธุรกิจในไร่นายังมีน้อยมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะจำนวนเนื้อที่ถือครองของชาวนามีขนาดเล็ก (ดังตาราง 3) และยังมีการปลูกพืชครั้งเดียว ส่วน

ธุรกิจอื่น ๆ ในไร่นาที่มีทำกันมากก็เป็นไปเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น เช่น การเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 48, ร้อยละ 50 และร้อยละ 24 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมและชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงตามลำดับ ที่มีการเลี้ยงสัตว์) แต่เลี้ยงกันในจำนวนน้อย เช่น แต่ละครอบครัวจะเลี้ยงหมูสักตัวหนึ่งหรือสองตัว ไก่-ห่านตัวเป็ดสักแปดหรือสิบตัว เป็นต้น การปลูกผักก็ทำกันทั่วไป (ร้อยละ 42 ร้อยละ 32 และร้อยละ 18 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ตามลำดับ ที่มีการปลูกผัก) แต่ปริมาณผลผลิตที่ได้มีน้อย เพราะปลูกกันในพื้นที่เล็ก ๆ เพื่อบริโภคในครอบครัว หรือแจกจ่ายกันระหว่างเพื่อนบ้านเท่านั้น ซึ่งถ้าได้มีการส่งเสริมให้มีการผลิตอย่างจริงจังแล้วน่าจะได้ผลดีมาก เช่น การจัดการระบบสหกรณ์ ระบบการชลประทานให้เหมาะสม การจัดสร้างเส้นทางคมนาคมขนส่งให้สะดวก เป็นต้น สำหรับชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ร้อยละ 64 จะออกไปรับจ้างทำงานอื่นต่างถิ่น เช่น รับจ้างตัดยาง ชุกแร่ ก่อสร้าง เป็นต้น ฉะนั้น ปัญหาจึงจำเป็นต้องแก้ไขให้มีการปลูกพืชหลายครั้ง โดยการส่งเสริมแนะนำให้ชาวนาทำธุรกิจประเภทไร่นา สวน ผสมให้มากขึ้น โดยรัฐบาลต้องช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานต่าง ๆ ออกไปเสียก่อน

2. แรงงานยังคอยคุณภาพและทำงานไม่เต็มที่ ชาวนาทำบลเชียร์เขาจะทำงานในท้องถิ่นจริง ๆ ดังนี้คือ กลุ่มชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองจะทำงานในท้องถิ่น หลังจากการไถหว่านและปักดำแล้วเพียง 3 วันต่อไร่ต่อปี กลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมจะทำงานในท้องถิ่นหลังจากการไถหว่านและปักดำแล้ว 3.5 วันต่อไร่ต่อปี และกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงจะทำงานในท้องถิ่นหลังจากการไถหว่านและปักดำแล้วเพียง 1.8 วันต่อไร่ต่อปี เท่านั้น จะเห็นว่าความแตกต่างระหว่างการใช้แรงงานของชาวนาทั้งสามกลุ่มต่างกันเพียงเล็กน้อยคือ ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองกับชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมจะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงจะต่างออกไปและเป็นการใช้แรงงานในท้องถิ่นน้อยกว่าอีกสองกลุ่ม ทำให้ที่นาของชาวนากลุ่มนี้ขาดความเอาใจใส่มาด ผลผลิตจึงต่ำ

ฉะนั้น วิธีแก้ไขปรับปรุงควรจะทำโดยการให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลาย ๆ อย่างในที่นา เพื่อลดความเสี่ยง และจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวนาค่าย

3. อุปกรณ์การผลิตส่วนใหญ่ยังล้าสมัย เครื่องมือที่นับว่าทันสมัยที่ใช้กันมากก็มี รถแทรกเตอร์เพียงอย่างเดียว (ร้อยละ 58 ร้อยละ 44 และร้อยละ 90 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ตามลำดับ ที่มีการใช้รถแทรกเตอร์) แต่ปรากฏว่าลักษณะของการใช้จะเป็นไปในรูปของการว่าจ้างเกือบทั้งหมด ดังนี้ ชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ร้อยละ 68.28 ที่มีการใช้แทรกเตอร์ จะว่าจ้าง ร้อยละ 31.72 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเองที่มีการใช้รถแทรกเตอร์ มีรถแทรกเตอร์ของตนเอง สำหรับชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม ร้อยละ 54.55 จะว่าจ้าง ร้อยละ 45.45 มีรถแทรกเตอร์ของตนเอง ส่วนกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงทั้งหมด (ร้อยละ 100) ที่มีการใช้รถแทรกเตอร์จะเป็นไปในลักษณะของการว่าจ้าง นอกจากรถแทรกเตอร์แล้วเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ก็เป็น มีด พร้า จอบ เสียม แกระ เป็นต้น ซึ่งอยู่ในสภาพล้าสมัยทั้งสิ้น ทำให้ผลผลิตต่ำ เพราะต้องใช้เวลามากกว่าใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ปัจจุบันชาวนาจะมีการใช้ปุ๋ยกันมาก คือ ร้อยละ 68 ร้อยละ 86 และร้อยละ 54 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงตามลำดับที่มีการใช้ปุ๋ยในการทำนา แต่ลักษณะการใช้ชาวนา ร้อยละ 68.06 ร้อยละ 65.12 และร้อยละ 62.69 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และชาวนาผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง ตามลำดับ จะใช้ปุ๋ยในที่นาเพียงบางแปลงเท่านั้น

การปรับปรุงแก้ไขในเรื่องนี้ จะต้องเริ่มตั้งแต่โครงการวางแผนครอบครัว (เพราะภาระเลี้ยงดูผู้เยาว์ของชาวนามีมาก เงินออมที่จะเหลือไปลงทุนจึงไม่มี) เรื่อยไป จนถึงโครงการให้สินเชื่อทางเกษตรอย่างเหมาะสม

4. ชาวนาไม่มีความรู้ทางธุรกิจเพียงพอจึงไม่สามารถเป็นผู้ประกอบการที่ดีได้ โดยที่ชาวนาส่วนใหญ่มีระดับความรู้เพียงประถมศึกษาตอนต้น ฉะนั้นจึงไม่

สามารถดำเนินการธุรกิจที่ดีได้ การค้าก็ไม่เป็นประสีประสา การทำบัญชีและบันทึกสถิติต่าง ๆ ยังไม่มี การสืบหาข้อมูลในการผลิตและการตลาดจากแหล่งต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาในการดำเนินงานก็ไม่มี จึงทำให้ภาวะการผลิตเป็นไปตามยถากรรมมาก

5. แหล่งข้อมูลในการผลิตและอื่น ๆ ยังมีไม่พอ ถึงแม้ว่าจะมีชาวนาบางคนในกลุ่มชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติมจะพยายามหาข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบการผลิตบ้าง แต่เนื่องจากแหล่งที่จะให้ข้อมูลในชนบทมีน้อย ที่พอจะมีบ้างก็ได้จาก การคุยกับเพื่อนบ้านหรือพนักงานส่งเสริมของรัฐบาลมาชี้แจง (ปีหรือสองปีจะมีสักหนึ่งครั้งเท่านั้น) หรือจากวิทยุ (แต่ข้อมูลจากวิทยุก็มีไม่มากนัก) ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์หรืออื่น ๆ ยังนับว่าอยู่ไกลจากตัวชาวนามาก ชาวนาจึงไม่สนใจที่จะเสาะหาข้อมูลมาประกอบการพิจารณาในการผลิตและการตลาด ระบบการผลิตจึงเป็นไปตามธรรมชาติ

6. ชาวนาถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการเช่าที่ดิน การเอาเปรียบกันในเรื่องนี้ทำให้ชาวนาไม่สนใจที่จะปรับปรุงที่ดินและปัจจัยอื่น ๆ ในการผลิตให้ดีขึ้น จึงทำให้ผลผลิตต่ำวิธีแก้ไขปัญหานี้ สามารถแก้ไขได้โดยการควบคุมให้เจ้าของที่ดินผู้ให้เช่าและผู้เช่าปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2517 อย่างเคร่งครัด

การขายข้าว

จากผลการวิเคราะห์ที่ 5 เห็นได้ว่าระบบการตลาดของชาวนาขาดประสิทธิภาพอย่างมาก และทำให้เกิดระบบการผูกขาดขึ้น ทั้งนี้ไม่ว่าชาวนาจะมีลักษณะการถือครองที่ดินแบบใดก็ตาม วิธีการขายข้าวก็ไม่แตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้ามารับไปขายต่ออีกทีหนึ่ง (ร้อยละ 66.67 ร้อยละ 63.04 และร้อยละ 87.50 ของชาวนาผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง ชาวนาผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม และชาวนา

ผู้เช่าที่ดินทั้งแปลงตามลำดับ ที่มีการขายข้าววิธีนี้) สำหรับการกำหนดราคานั้น ชาวนาทั้งหมด (ร้อยละ 100) ขายโดยผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคาเอง และจำนวนผู้ซื้อ ก็มีเพียงสอง-สาม รายเท่านั้น จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าชาวนามีทางเลือกในการขายข้าวค่อนข้างน้อย เพราะมีผู้ซื้ออยู่ไม่กี่คนทำให้การแข่งขันมีน้อย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวนาส่วนใหญ่ได้ผูกมัดตัวเองกับพ่อค้าคนกลางโดยการกู้ยืมเงินจากพ่อค้า ตั้งแต่เริ่มลงมือทำนาแล้ว เพราะฉะนั้น ชาวนาไม่สามารถเลือกผู้ที่ตนต้องการขายข้าวได้ ในกรณีนี้ถึงแม้จะมีพ่อค้าคนกลางเป็นร้อย ๆ ก็ไม่มีประโยชน์ เพราะสำหรับชาวนาแล้ว พ่อค้าคนกลางที่เป็นเจ้าหนี้จะเป็นพ่อค้าคนเดียวสำหรับตน พ่อค้าคนนี้มีอำนาจผูกขาดในการซื้อข้าวจากตน ชาวนาก็จะถูกพ่อค้าคนกลางคนนี้ขูดรีดอย่างไม่มีปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหการขายข้าวของชาวนาพอจะสามารถแก้ไขได้โดยวิธีการทางสหกรณ์เท่านั้น ราชการควรส่งเสริมให้ชาวนาได้มีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบของสหกรณ์ ซึ่งจะช่วยให้ชาวนาได้มีโอกาสขายข้าวหรือผลผลิตอื่น ๆ ได้ในราคาที่ยุติธรรมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนาครั้งนี้ ผู้วิจัยประสบปัญหาเรื่อง ขาดแคลนตัวเลขของทางราชการในการสนับสนุนงานชิ้นนี้อย่างมาก ทำให้ไม่อาจทราบลักษณะปัญหาที่แท้จริงของการถือครองที่ดินอย่างสมบูรณ์ว่ามีอะไรบ้าง โดยเฉพาะข้อมูลในการที่จะวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของสภาพการถือครองในอนาคต แม้แต่ข้ออ้างที่ว่าแนวโน้มของผู้เช่าที่ดินสูงขึ้นทุกปีนั้น ถ้ารัฐบาลไม่ริบคำเนิการปฏิรูปที่ดินอาจจะเกิดความรุนแรงขึ้นในอนาคต ข้ออ้างนี้ก็ยังไม่หลักฐานสนับสนุนเพียงพอ เพราะการเช่าที่ดินไม่ใช่สิ่งเลวร้ายอย่างที่บางคนคิด ตรงกันข้ามการเช่าที่ดินเป็นการเปิดโอกาสให้แก่คนที่ไม่มีที่ดิน ได้มีโอกาสทำกินและเปิดโอกาสให้คนที่ไม่มีที่ดินอยู่แล้วแต่ไม่พอได้มีโอกาสขยายการผลิตได้ ทั้ง ๆ ที่

มีทุนจำกัด ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการเก็บตัวเลขต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เพราะตัวเลขเหล่านั้นจะมีประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงของการถือครองที่ดิน

1. ตัวเลขระบบการถือครองที่ดินของชาวนาควรแยกเป็นรายท้องถิ่นให้ละเอียดที่สุด เพราะว่าลักษณะการถือครองในแต่ละท้องถิ่นต่างกันมาก

2. ตัวอย่างที่เก็บควรจะมีมากพอสมควรและควรมีการเก็บตัวเลขแบบอนุกรมเวลา (time - series data) โดยเก็บจากตัวอย่างสุ่มเก็บ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาแนวโน้ม หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในระบบการถือครองที่ดิน และเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ

3. ตัวเลขที่ได้จากเจ้าของที่ดิน

3.1 จำนวนเจ้าของที่ดินและจำนวนกสิกรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีที่ดินเอง

3.2 ใบสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ ที่กสิกรมีอยู่

3.3 ขนาดการถือครองและจำนวนที่ดินที่ถือครอง

3.4 ปริมาณแรงงานและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ต่อไร่ ที่กสิกรเจ้าของที่ดินใช้เปรียบเทียบกับกสิกรผู้เช่า

3.5 ประสิทธิภาพของที่ดินเปรียบเทียบกับผลผลิตต่อไร่ในแต่ละท้องถิ่น

4. ผู้เช่า

4.1 ผู้เช่าที่ดินเพิ่มเติม

4.2 ผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง

4.3 จำนวนผู้เช่าเป็นเงินสด

4.4 จำนวนผู้เช่าเป็นผลผลิตตามตัว

4.5 จำนวนผู้เช่าแบบแบ่งผลผลิต

4.6 ขนาดการถือครองเฉลี่ยของผู้เช่าแต่ละประเภท

4.7 ประสิทธิภาพของที่ดินเปรียบเทียบกับผลผลิตต่อไร่และ

อัตราค่าเช่า

4.8 ผลผลิตต่อไร่ของพืชผลสำคัญต่าง ๆ แต่ละชนิด

5. เงื่อนไขสัญญาเช่าแต่ละประเภท

6. จำนวนผู้เช่าประเภทต่าง ๆ แยกตามขนาดการถือครอง ซึ่ง
ตัวเลขนี้จะทำให้ทราบว่า ขนาดการถือครองมีส่วนกำหนดประเภทสัญญาเช่า

7. ฐานะเดิมของเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดิน เปรียบเทียบกับฐานะ
เดิมของเกษตรกรผู้เช่าประเภทต่าง ๆ

8. แหล่งงานอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรอาจ
เลือกทำได้

9. ขนาดของการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบการค้าในแต่ละท้องถิ่น
เพราะการขยายตัวด้านการค้าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จำนวนผู้เช่าเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ควรจะได้อธิบายปัญหาต่าง ๆ เช่น ระบบการสืบทอดมรดกในสังคม-
ไทยมีส่วนทำให้จำนวนผู้เช่ามากขึ้นเพียงใด การวิจัยภาวะความสมบูรณ์ของดินซึ่งอยู่
ในการถือครองของเกษตรกรผู้เช่าและเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดินเอง รวมทั้งการวิเคราะห์
หาสาเหตุว่า อะไรเป็นสาเหตุสำคัญในการกำหนดอัตราค่าเช่าที่ดิน เป็นต้น

ນະໂນຳລາຍງານ

บรรณานุกรม

กองเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2517/18,

เอกสารสถิติการเกษตร เลขที่ 11, โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การขายและ
การซื้อแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ, 2519

กรมพัฒนาที่ดิน, การช่วยเหลือชาวนา, วารสารพัฒนา ปีที่ 14 ฉบับที่ 140 ธันวาคม
2519, กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2519

เงิน ศรีสุรภัย, ปัญหาการขาดข้าว, กองเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,
กรุงเทพฯ, 2519

ทองกร ชาระวานิช, การค้ำระหว่างประเทศกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย,
ปริชญานีพันธ์ มหาบัณฑิตเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์, มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ, 2512

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์, ปัญหาการถือครองที่ดินที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ, ข่าวสารการเกษตร
ปีที่ 10 ฉบับที่ 4, มิถุนายน 2514

ทองโรจน์ อ่อนจันทร์และพรสวรรค์ กองกาเพชร, ผลของการถือครองที่ดินที่มีต่อประสิทธิภาพ
การผลิตและการกระจายรายได้ของกสิกรไทย, วารสารเศรษฐศาสตร์การเกษตร,
ปีที่ 12 ฉบับที่ 3, เมษายน 2516

ทำนอง สิงคาลวนิช, การเกษตรกับการพัฒนา, โรงพิมพ์รวมมิตรไทย, กรุงเทพฯ, 2514

ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจรายเดือนมกราคม 2510, ปีที่ 17 เล่มที่ 1,
ทางด่วนส่วนจำกัดคิวกร, กรุงเทพฯ, 2520

ธเนศ กลองประเสริฐ, ปุ๋ย, เศรษฐกิจการเกษตร เล่ม 2, สำนักพิมพ์เคล็ดไทย,
ระนอง, 2517

นิพนธ์ ผิววงศ์กร, ชาวนาไทย : ประสิทธิภาพการผลิตกับการถือครองที่ดิน, วารสาร
สังคมศาสตร์ปริทัศน์, ปีที่ 12 ฉบับที่ 9, กันยายน, 2517

นิพนธ์ พ่วงถกร, การถือครองที่ดินในประเทศไทย, เศรษฐกิจการเกษตร เล่ม 2,
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, พระนคร, 2517

บรรเจิด พลากร, การวางแผนการใช้ที่ดินในอนาคต, วารสารส่งเสริมการเกษตร,
ปีที่ 9 ฉบับที่ 1, ตุลาคม - พฤศจิกายน, 2518

ประชาชาติสัมพันธ์, ศรีธน ยอกันยา, ประชากรวัยรายสัปดาห์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 136,
24 มิถุนายน 2519, หน้า 30 - 33

ประเสริฐ แยมกลิ่นพุง, เศรษฐกิจไทย : โครงสร้าง ปัญหาและนโยบาย (บันทึกการสัมมนา),
สมาคมเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิทยากร, กรุงเทพฯ,
2515

วิวัฒน์ชัย อัครถกร, ปัญหาการเข้านาของชาวไทย, วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์, ปีที่ 15
เล่มที่ 4, ตุลาคม, 2518

วรรณา จารุทัศน์, ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการดำรงชีพของครอบครัวที่ใช้เทคนิคใหม่ใน
การทำนากับครอบครัวที่ทำนาแบบดั้งเดิม ในเขตตำบลเลื่อมและตำบลตะกอม
อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี, ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2519

วิศิษฐ์ รัตเมตต์, อุตุนิยมวิทยาเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, โรงพิมพ์คุรุสภา,
กรุงเทพฯ, 2519

สง่า กิตติขจร, 20 ความคิด : เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม, สำนักพิมพ์ดวงกมล,
โรงพิมพ์พิมพ์แสง, กรุงเทพฯ, 2518, หน้า 15 - 33

สุกัศติ กระจำเณร, การชลประทานกับการพัฒนาการเกษตร, จุลสารธนาคารกรุงเทพ,
กรกฎาคม - กันยายน, 2517

สมชาย สายพันธ์, การศึกษากาว่าเศรษฐกิจของเกษตรกรในเขตชลประทานราษฎร์
"ราษฎร์บูรณะ" (จังหวัดธนบุรีและสมุทรปราการ), ปรินิพนธ์
มหาบัณฑิตเศรษฐศาสตร์การเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2513

อุทัย นาคสวัสดิ์, ภาวะหนี้สินของชาวนาและการกีดกันในภาคกลางประเทศไทย พ.ศ.

2500 - 2511, กองเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตร, 2512

อุทัย นาคสวัสดิ์, หลักเศรษฐศาสตร์การเกษตร, กรุงเทพมหานคร, 2515

อำนวย ชุมสมุทร, ปัญหาการเช่าที่ดินเพื่อการทำนาในภาคกลางของประเทศไทย พ.ศ.

2508, ปริทัศน์พนธมถาบัณฑิตเกษตรศาสตร์และบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, 2509

อัมมาร์ สยามวาลา, ปัญหาเรื่องราคาข้าว, วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ 11 ฉบับที่ 2,

เมษายน, 2517

อัมมาร์ สยามวาลา, ข้าว, เศรษฐกิจการเกษตร เล่ม 1, สำนักพิมพ์แคลิไทย, พระนคร,

2517

Adam, D.W. and Rask N., "Economics of Cost - Share Leases in Less - Developed Countries", American Journal of Agriculture Economics, Vol. 50, November, 1968

Bardhan, P.K. and Srinivasan, T.N ., "Crop - Sharing Tenancy in Agricultural Economics," American Economic Review, Vol. 61, March, 1971

Bishop, C.E. and Toussaint, W.D., Introduction to Agricultural Economic Analysis, John Wiley & Sons, Inc., New York, 1958

Cheung, Steven W.S., The Theory of Share Tenancy, The University of Chicago, Press, 1969

Fuhs, Frierich W. and Vingerhoets, Jan, Rural Manpower, Rural Institution and Rural Employment in Thailand, Manpower Planning Division, National Economic Development Board, Government of Thailand, Bangkok, 1972

Heady, Earl, "Economics of Farm Leasing Systems", Journal of Farm Economics, Vol. 58, August, 1947

Issarvi, C.W., "Farm Output under Fixed Rents and Share Tenancy", Land Economics, Vol. 69, February, 1957

- Johnson, D. Gale, "Resources Allocation under Share Contract",
Journal of Political Economy, Vol. 38, April, 1950
- Johnston, Bruce F. and Mellor, John W. "The Role of Agriculture in
Economics Development", American Economic Review, Vol. 42,
September, 1961
- Johnson, V. Webster, Report to the Government of Thailand on Land Tenure and
Associated Institutions, Rome: F.A.O. 1969, p. 5
- Rao, C.H. Hanumantha, "Uncertainty, Entrepreneurship and Share Cropping
in India", Journal of Political Economy, Vol. 60, November, 1971
- Roegen, N. Georgescu, Economic Theory and Agrarian Economics, Oxford
University Press, February, 1960
- Schickele, Rainer, "Effect of Tenures Systems on Agricultural Efficiency",
Journal of Farm Economics, Vol. February, 1941
- Smith, Adam, The Wealth of Nations, The Modern Library, 1957
- Ulmer, J. Melville, Economics : Theory and Practice, Houghton Mifflin
Company, U.S.A., 1965

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

วันที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๐

เรียน นายอำเภอเข็ญใหญ่

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า นายวุฒิ ประภาวดี เป็นนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภูมิศาสตร์
ปีที่ ๒ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้นี้ต้องการมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เรื่อง ความสัมพันธ์
ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของชาวนา ตำบลเข็ญเขา
อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

ศาสตราจารย์รณสวาท เสนาณรงค์ ประธานกรรมการ
อาจารย์ประภากร ณ อากาศานนท์ กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ก็คือ ความสะดวกในการติดต่อสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
จากชาวนา ตำบลเข็ญเขา อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่วันที่ ๑๕
ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ถึงวันที่ ๓๐ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐

มหาวิทยาลัยจะรู้สึกเป็นพระคุณอย่างสูงในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่าน
จะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้

ขอแสดงความนับถือ

นาย ว. ก. งาม
กานดา ณ ถลาง

(ศาสตราจารย์รณสวาท ณ ถลาง)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(สำเนา)

ที่ นศ. ๕๓/๒๘

ที่ว่าการอำเภอเข็รใหญ่

๕ มกราคม ๒๕๒๐

เรื่อง ขอความร่วมมือ

เรียน กำนันตำบลเข็รเขา

ด้วย นายวุฒิ ประภาวดี นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภูมิศาสตร์ ปีที่ ๒ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ต้องการมาศึกษาเพื่อขอความสะดวกในการศึกษา ค้นคว้า เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของ ชาวนาในท้องที่ตำบลเข็รเขา อำเภอเข็รใหญ่ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ถึงวันที่ ๓๑ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ จึงขอให้ท่านอำนวยความสะดวกในการติดต่อ สัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวนาค้นคว้าด้วย

ขอแสดงความนับถือ

น้อย นุ่นพันธ์

(นายน้อย นุ่นพันธ์)

ปลัดอำเภอรักษาราชการแทนนายอำเภอเข็รใหญ่

ที่ทำการปกครอง

แบบสัมภาษณ์

ประวัติส่วนตัวและข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล
2. อพยพานเลขที่ หมู่ที่ ตำบลเข็รเขว อำเภอเข็รใหญ่
3. จำนวนคนในครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์ (รวมทั้งผู้ให้สัมภาษณ์) มีทั้งหมด คน
 คนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มี คน เป็นชาย คน เป็นหญิง คน
 เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มี คน เป็นชาย คน เป็นหญิง คน
 คนในครอบครัวที่ไม่ใช่ญาติมีหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี
 ถ้ามี มีจำนวน คน เป็นชาย คน เป็นหญิง คน
 คนเหล่านี้มีฐานะเป็น ☐ ผู้อาศัย คน ☐ เป็นลูกจ้าง คน
4. ผู้ให้สัมภาษณ์เคยเรียนหนังสือหรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย
 ถ้าเคย เรียนที่ ☐ วัดกัมพูระ ☐ ร.ร.ประชาบาล ☐ ร.ร.เทศบาล
☐ ร.ร.รัฐบาล ☐ ร.ร.ราษฎร์
 อื่น ๆ ระบุ

(กรณีเรียนหลายโรงเรียนให้ตอบทุกแห่ง)

ความรู้ที่ได้จากการเรียนหนังสือ

- ☐ อ่านออกเขียนไม่ได้ ☐ อ่านออกเขียนดี
- ☐ จบ ป. 4 ☐ จบ ม. 3 (หรือ ป. 7)
- ☐ จบ ม.ก.3 (หรือ ม.6) ☐ จบ ม.8 (หรือ ม.ก. 5)
- ☐ จบ อาชีวฯ ชั้น แผนก หรือ อื่น ๆ ระบุ

ความรู้อย่างอื่นที่มี 1. 2. 3.

5. ปัจจุบันผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับข่าวสารต่าง ๆ มาสู่ตนโดยวิธีใดบ้าง (ตอบได้หลายอย่าง)

- ☐ คุยกับเพื่อนบ้าน ☐ ผู้เคยงาน กำนัน มาประชุมหรือแจ้งให้ฟัง
- ☐ เจ้าหน้าที่จากอำเภอหรือจังหวัดมาประชุม ☐ พนักงานส่งเสริมของรัฐ มาชี้แจง
- ☐ พ่อค้า พนักงานเดินตลาด มาชี้แจงเพื่อขายสินค้า ☐ อ่านจากหนังสือพิมพ์
- ☐ ฟังจากวิทยุ ☐ อื่น ๆ ระบุ

สภาพทางเศรษฐกิจ

6. อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ (อาชีพหลักให้ใส่ในลำดับแรก)

1. 2. 3.

7. สภาพการถือครอง

ผู้ให้สัมภาษณ์มีที่ดินเป็นของตนเองหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

7.1 สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าของที่ดินเอง

- มีที่ดินจำนวน ไร่ งาน ตารางวา
- ☐ เป็นที่ดินเพื่อการกีดนา ไร่ งาน ตารางวา
- ☐ เป็นที่ดินเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย ไร่ งาน ตารางวา
- ☐ ให้บุคคลอื่นเช่า ไร่ งาน ตารางวา
- ☐ นำไปจำนอง ไร่ งาน ตารางวา
- เพื่อประโยชน์อื่น ๆ ระบุ จำนวน ไร่ งาน ตารางวา

7.2 สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้เช่าที่ดินทั้งแปลง

ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เคยเช่า หรือกำลังเช่าของผู้อื่นหรือไม่

☐ เคยเช่า ☐ ไม่เคยเช่า ☐ กำลังเช่าอยู่

ถ้าเคยเช่าหรือกำลังเช่าอยู่ เช่าจำนวน ไร่ งาน ตารางวา

เช่าเพื่อทำ จ่ายค่าเช่าเป็น เงินสด ผลิตภัณฑ์ (ข้าว)

อัตราค่าเช่าที่เสีย (ตั้ง/บาทต่อไร่) จ่ายเมื่อใด (ก่อน/หลังทำนา)

มีการทำสัญญาเช่าหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

ถ้ามีอายุสัญญาเช่า ปี หรือ กรณีที่ไม่มีเป็นการเช่าแบบ

7.3 สำหรับผู้ให้สัมปทานที่ดินที่เช่าอยู่เช่าที่ดินเพิ่มเติม

ถ้าผู้ให้สัมปทานที่ดินที่เช่าเป็นของตนเองบ้าง แต่ไม่พอกับการดำรงชีพ

ผู้ให้สัมปทานเคยเช่าที่ดินของผู้อื่นมาทำเพิ่มเติมหรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย

ถ้ากำลังเช่าอยู่ เช่า จำนวน ไร่ งาน ตารางวา

เช่ามาแล้วเป็นเวลา ปี เช่าเพื่อทำ

จ่ายค่าเช่าเป็น เงินสด ผลผลิต

อัตราค่าเช่าที่เสีย (ตั้ง/บาทต่อไร่) จ่ายค่าเช่าเมื่อใด (ก่อน/หลังทำนา)

มีการทำสัญญาเช่าหรือไม่ ☐ ไม่มี ☐ มี

ถ้ามีอายุสัญญาเช่า ปี หรือกรณีที่ไม่มีสัญญาเป็นการเช่าแบบ

เทคโนโลยีในการผลิต

8. การชลประทาน

8.1 ผู้ให้สัมปทานเคยปรับปรุงที่ดิน (เช่น ทำคันนา, ยกร่อง, ทำคันกั้นน้ำ ฯลฯ)

หรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย

ถ้าเคย ☐ ทำด้วยตนเองและแรงงานในครอบครัว ☐ จ้างแรงงาน

☐ ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านบ้าง ☐ ทั้งแรงงานตนเองและจ้าง

กรณีที่จ้างต้องเสียค่าจ้าง วันละ บาท หรือ ไร่ละ บาท

8.2 น้ำที่ใช้ในการเกษตรเพียงพอหรือไม่

☐ เพียงพอตลอดปี ☐ เพียงพอบางฤดู ☐ ไม่พอขาดแคลนมาก

อื่น ๆ เพิ่มเติม

8.3 ใช้น้ำจากที่ใด ☐ น้ำฝนตามธรรมชาติ ☐ ลากคลองหรือแม่น้ำตามธรรมชาติ
☐ คลองชลประทาน ☐ ฝายน้ำล้น

อื่น ๆ เพิ่มเติม

8.4 ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้เครื่องสูบน้ำหรือไม่ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ถ้าใช่ ☐ เป็นของตนเอง ☐ เช่าของผู้อื่น

กรณีที่เราต้องเสียค่าเช่าวันละ บาท หรือ

9. การไต่สวน

9.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ปั๊มหรือไม่ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ถ้าใช่ได้ใช้มาแล้ว ปี ลักษณะการใช้

☐ กับพืชทุกชนิด ☐ กับพืชบางชนิด

☐ ใช้ในที่เจาะปลูกทุกแปลง ☐ ใช้เฉพาะบางแปลง

ต้นทุนการปั๊มไร่ละ บาท หรือ

9.2 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับความรู้ในการใช้ปั๊มจากแหล่งใด

☐ เพื่อนบ้าน ☐ สหกรณ์

☐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ☐ อื่น ๆ ระบุ

9.3 ชนิดของปั๊มที่ใช้ ☐ ปั๊มธรรมดา ☐ ปั๊มวิทยาศาสตร์

9.4 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตรวจสอบมิติของดินก่อนใช้ปั๊มหรือไม่

☐ ปฏิบัติ ☐ ไม่ปฏิบัติ

9.5 ปัญหาเรื่องการไต่สวน ☐ ราคาแพง ☐ ไม่มีความรู้

☐ การชลประทานไม่ดี ☐ เกี่ยวกับสภาพการถือครอง

10. แหล่งพันธุ์ที่ใช้

10.1 แหล่งของพันธุ์ข้าวที่ใช้ ☐ พันธุ์พื้นเมือง

☐ พันธุ์ที่ปรับปรุงแล้ว ☐ พันธุ์ต่างประเทศ

10.2 ได้เมล็ดพันธุ์จากไหน

- ☐ ที่บ้าน (ของตนเองหรือเพื่อนบ้าน) ☐ หน่วยงานส่งเสริม
☐ ซื้อจากตลาด ☐ สหกรณ์

อื่น ๆ ระบุ

ค่าเมล็ดพันธุ์ไร่ละ บาท หรือ จำนวน ถึง/ไร่

10.3 ผู้ให้สัมภาษณ์มีความรู้ความเข้าใจในการใช้ข้าวพันธุ์ใหม่อย่างไร

- ☐ การบำรุงรักษา ☐ ระยะเวลาใช้ปุ๋ย
☐ การเตรียมดิน ☐ การใช้ยาฆ่าแมลง/วัชพืช

10.4 ในรอบปีที่ผ่านมา ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ปลูกข้าว ครั้ง ปลูกแต่ละครั้ง

1. ปลูกพันธุ์ ระยะเวลาตั้งแต่เดือน ถึงเดือน
2. ปลูกพันธุ์ ระยะเวลาตั้งแต่เดือน ถึงเดือน
3. ปลูกพันธุ์ ระยะเวลาตั้งแต่เดือน ถึงเดือน

11. เครื่องมือทุนแรง

11.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้เครื่องมือทุนแรงในการผลิตบ้างหรือไม่

- ☐ เคย ☐ ไม่เคย ☐ ใช้ประจำ

- ถ้าเคยใช้ประจำ ☐ แตรกเตอร์ ☐ วั-ควาย
☐ เครื่องเก็บเกี่ยว ☐ เครื่องสูบน้ำ
☐ เครื่องพ่นยาฆ่าแมลง/วัชพืช

อื่น ๆ ระบุ

11.2 เครื่องทุนแรงที่ใช้เป็นของตนเองหรือไม่ ☐ เป็น ☐ ไม่เป็น

กรณีที่เช่าหรือจ้าง ต้องเสียค่าเช่าหรือจ้าง ไร่ละ บาท

11.3 ผู้ให้สัมภาษณ์มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องทุนแรงในข้อ 14.1 กำน

- ☐ การใช้ ☐ การบำรุงรักษา ☐ การซ่อมแซม

อื่น ๆ ระบุ

11.4 ผู้ให้สัมภาษณ์มีแผนการผลิตไว้วงหน้าหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

ถ้ามี แผนการล่วงหน้าไว้วงไว้ในระยะเวลานานเท่าใด

☐ 1 ปี ☐ 2 ปี ☐ 3 ปี ☐ มากกว่า 3 ปี

การปฏิบัติตามแผนเป็นอย่างไรม้าง ☐ สำเร็จเรียบร้อยตามแผน

☐ สำเร็จเพียงบางส่วน ☐ ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน

มีอุปสรรคอะไรบ้าง ระบุ 1. 2. 3.

12. การใช้แรงงาน

12.1 ผู้ให้สัมภาษณ์มีคนในครอบครัวที่ทำงานได้ คน ทำจริง ๆ คน

☐ จ้างประจำตลอดปี คน อัตราค่าจ้าง

☐ จ้างชั่วคราวบางฤดู คน อัตราค่าจ้าง

12.2 ระยะเวลาในการไถนาสำหรับพื้นที่ 1 ไร่ ใช้เวลา วัน

ระยะเวลาในการปักดำสำหรับพื้นที่ 1 ไร่ ใช้เวลา วัน

ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวในพื้นที่ 1 ไร่ ใช้เวลา วัน

12.3 หลังจากการไถและปักดำแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ใช้เวลาปฏิบัติงานในท้องนา

บ้างหรือไม่ ☐ ใช่เสมอ ☐ ใช่บ้าง ☐ ไม่ใช่เลย

กรณีที่ใช้เวลาในท้องนาหลังการไถและปักดำ จะใช้ในการ

☐ กำจัดวัชพืชและแมลง เวลาที่ใช้ประมาณ วัน

☐ ระบายน้ำ เวลาที่ใช้ประมาณ วัน

☐ ใส่ปุ๋ย เวลาที่ใช้ประมาณ วัน

อื่น ๆ ระบุ

13. ผลผลิตรายได้และภาวะหนี้สิน

13.1 ผู้ให้สัมภาษณ์เพาะปลูกพืชชนิดอะไรบ้าง

☐ ข้าว จำนวน ไร่ ☐ ข้าวโพด จำนวน ไร่

☐ ถั่ว จำนวน ไร่ ☐ ผลไม้และผักจำนวน ไร่

อื่น ๆ ระบุ

13.2 รายได้จากข้อ 13.1 โดยเฉลี่ยต่อไร่

- ☐ ข้าว โดยเฉลี่ยต่อไร่จะ..... ถึงหรือ..... บาท
☐ ถั่ว โดยเฉลี่ยต่อไร่จะ..... ถึงหรือ..... บาท
☐ ข้าวโพด โดยเฉลี่ยต่อไร่จะ..... ถึงหรือ..... บาท
☐ ผัก ไร่ละ..... บาท

อื่น ๆ ระบุ.....

13.3 งานอื่นเมื่อว่างจากการประกอบอาชีพหลักมีหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

- ถ้ามี คือ 1. มีรายได้ประมาณ..... บาท/ปี
2. มีรายได้ประมาณ..... บาท/ปี
3. มีรายได้ประมาณ..... บาท/ปี

13.4 ผู้ให้สัมภาษณ์มีความจำเป็นต้องกู้เงินหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

- ถ้ามี ☐ เพื่อการศึกษาของคนในครอบครัว ปีละ ประมาณ..... บาท
☐ เพื่อใช้ในการบริโภค ปีละ ประมาณ..... บาท
☐ เพื่อใช้ในการผลิต ปีละ ประมาณ..... บาท

อื่น ๆ ระบุ.....

13.5 แหล่งเงินทุน ☐ ญาติ คอกเบี้ยร้อยละ..... บาท/เดือนหรือปี
☐ พอกา คอกเบี้ยร้อยละ..... บาท/เดือนหรือปี
☐ สหกรณ์ คอกเบี้ยร้อยละ..... บาท/เดือนหรือปี
☐ ธนาคาร คอกเบี้ยร้อยละ..... บาท/เดือนหรือปี
☐ นายทุนอื่น ๆ คอกเบี้ยร้อยละ..... บาท/เดือนหรือปี

ปัญหาในการกู้เงิน 1. 2.
3. 4.

14. การขายผลผลิต

ให้ถามผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการขายผลผลิตของเขา แล้วใช้ตามตารางข้างล่างนี้

	ข้าว	ข้าวโพด	ถั่ว	ผัก ผลไม้	หมู	ปลา	ไก่	ไข่	อื่น ๆ
วิธีขาย									
ขายในตลาดท้องถิ่น									
มีคนมารับไปขายต่อ									
ส่งขายเองในตลาด									
การกำหนดราคา									
ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนด									
ผู้ขายเป็นผู้กำหนด									
คิดราคาขึ้นลงตาม									
ตลาดกรุงเทพฯ									
จำนวนผู้ซื้อ									
มีประจำกมเดียว									
มีเพียง 2-3 ราย									
ตั้งแต่ 3 รายขึ้นไป									

ปัญหาอื่น ๆ ในการทำนา

1.
2.
3.
4.